T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

MİLLÎ İNKILÂP DERGİSİ'NDE YAHUDİLİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUBA İL

VAN - 2018

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

MİLLÎ İNKILÂP DERGİSİ'NDE YAHUDİLİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

TUBA İL

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET PINAR

VAN - 2018

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı'nda tezli yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Mehmet Pınar	İmza: ……………………..
ÜYE (Danışman)	: Doç. Dr. Mehmet Pınar	İmza: ……………………..
ÜYE	: Yrd. Doç. Dr. Fatih Gencer	İmza: ……………………..
ÜYE	: Yrd. Doç. Dr. Ömer Obuz	İmza: ……………………..
ÜYE	: …………………………	İmza: ……………………..

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

02/02/2018

Doç. Dr. Bekir Koçlar

Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

TUBA İL

ÖZET

1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde birçok yenilik ve devrim yaşanmıştı. Ekonomi, sosyal ve siyasal alanda yaşanan bu yenilikler Müslüman halk üzerinde etkisini gösterirken, devletin bünyesinde var olan Gayrimüslim vatandaşları da etkisi altına alarak birtakım sorumluluklar yüklemiştir.

1930'lu yıllara gelindiği vakit, Gayrimüslim vatandaşlardan özellikle Yahudilere yönelik bazı hareketlenmelerin belirdiği anlaşılmaktadır. Dönemin kitle iletişim araçlarının yanı sıra bireysel ve toplu olarak Yahudilerin beşeri hayattaki hâkimiyetlerinden rahatsız olan bir kesim belirmiştir.

Bu bağlamda Yahudilerden duyduğu rahatsızlığı dile getiren bir yayın organı olarak Millî İnkılâp Dergisi karşımıza çıkmaktadır. Cevat Rifat Atilhan, Osman oğlu Lemi, Mustafa Nermi, Cahit Hilmi, Hüseyin Nihal Atsız, Abidin Nesimi, Tevfik İleri ile yazar kadrosunu oluşturan dergi Yahudi aleyhtarlığı ile bilinen Antisemitizm konusunda düşüncelerini belirtmiştir.

Bu çalışmamızda 12 sayı olarak yayın hayatında yerini alan Millî İnkılâp Dergisi'nin Yahudilere bakışı ve olayları değerlendirmesi üzerine bir inceleme yapılmıştır. Millî İnkılâp Dergisi'nin nüshalarının tamamı Ankara Milli Kütüphane Başkanlığı'ndan temin edilmiş, dönemin gazetelerinin kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cevat Rifat Atilhan, Antisemitizm, Yahudi Aleyhtarlığı, Millî İnkılâp Dergisi.

ABSTRACT

Many innovations and revolutions were experienced in the Turkish republic founded in 1923. While these innovations in economic, social, and political contexts have had an impact on the Muslim population, they have also affected the non-Muslim citizens who are present in the state, and have given them some responsibilities.

When it came to the 1930s, it was seen that some activations towards non-Muslim citizens, especially Jews, took place. In addition to the mass media, individuals and groups have created a segment that is disturbed by the Jews' sovereign dominance.

In this context, the Millî İnkılâp Journal stands out as a publishing agency expressing the discomfort of the Jews. Cevat Rifat Atilhan, Osman oğlu Lemi, Mustafa Nermi, Cahit Hilmi, Hüseyin Nihal Atsız, Abidin Nesimi, Tevfik İleri and the writer of the writer's cadre have expressed their thoughts on antisemitism known as anti-Jewish.

In this study, a review was carried out on the evaluation of the events and the view of the Millî İnkılâp Journal which took its place in the publication life as 12 points. All of the copies of the Millî İnkılâp Journal were obtained from the Ankara National Library Presidency and care was taken to use the periodicals.

Keywords: Cevat Rifat Atilhan, Antisemitism, Jewish Opposition, Millî İnkılâp Journal.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar

ATASE: Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı

BCA: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BKZ: Bakınız

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

CHF: Cumhuriyet Halk Fırkası

ÇEV: Çeviren

HAZ: Hazırlayan

S: Sayfa

SCF: Serbest Cumhuriyet Fırkası

V.D. Ve Diğerleri

ÖNSÖZ

1933-1934 yıllarında 12 sayı halinde yayınlanan Millî İnkılâp Dergisi, Yahudi aleyhtarlığı olarak bilinen Antisemitizm düşüncesi ile dikkatleri üzerine çeken bir neşriyat olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle derginin başyazarı olan Cevat Rifat Atilhan'ın yürütmüş olduğu aşırı Antisemitizm propagandası 1930'lu yıllardaki Yahudi karşıtlığının önemli bir örneğini sergilemiştir. Dergi bu tutumundan dolayı Türk ve Yahudi kamuoyunda bir yer teşkil etmiş, zaman zaman aşırıya kaçan söylemleri ile de tepkileri üzerine çekmeyi ihmal etmemiştir.

Tezimizin amacı; 1933-1934 yıllarında yayın hayatında yerini bulan Millî İnkılâp Dergisi'nin Yahudiler hakkındaki düşüncelerini dile getirmek, toplumsal hayatta Yahudilerin hâkimiyetinden kaynaklanan sorunların dergideki yansımalarına ışık tutmaktır.

Tezimizin araştırma safhası üç bölümden oluşmuştur. Birinci kısım Türk-Yahudi ilişkilerinin başlangıcından itibaren 1930'lu yıllara kadar olan süreç, ikinci kısım Millî İnkılâp Dergisi, Cevat Rifat Atilhan'ın hayatı, dergiye karşı tepkiler ve Trakya Olayları, üçüncü kısım ise Millî İnkılâp Dergisi'nde Yahudilik konularını kapsamaktadır.

Yoğun bir çabanın ürünü olan bu çalışmanın araştırma safhasında, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, ATASE Arşivi, TİTE Arşivi ve dönemin gazetelerinin kullanmasına özen gösterilmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinde, tezin yazım ve araştırma safhasında ve diğer birçok konuda desteklerini esirgemeyen kıymetli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mehmet Pınar'a, fikirleriyle ve yönlendirmeleriyle destek olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Fatih Gencer ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ömer Obuz'a, maddi ve manevi destekleri ile beni yalnız bırakmayan annem Sacide İl, babam Salih İl'e teşekkürü bir borç bilirim.

TUBA İL

Van – 2018

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde yaşayan Gayrimüslimlere birtakım haklar verildi. Özellikle Tanzimat Fermanı ile birlikte Gayrimüslimlerin konumlarında düzenlemelere gidildi. Tanzimat'tan Milli Mücadeleye kadar aktif bir şekilde Osmanlı Devleti bünyesinde yer aldılar. Milli Mücadele döneminde Gayrimüslimlerin bir kısmının Kuvay-ı Milliye karşıtı bir politika takip etmesi, Cumhuriyet süreci ile birlikte bu kesime şüphe ile bakılmasına yol açmıştı. Yeni devletin kurulmasıyla birlikte milli kimlik siyaseti bağlamında ortak dil ve kültür etrafında yeni bir toplum inşasına geçildi.

20 Kasım 1922'de başlayan Lozan Konferansı'nda "Kesim III, Azınlıkların Korunması" başlığıyla en önemli sorunların başında gelen azınlık konusu için çözüm bulunmak istendi. Türkiye'nin iç azınlığının ve Batı Trakya'nın statüsü belirlendi.[1] Lozan Antlaşması'na göre Türkiye Cumhuriyeti'nde sadece Gayrimüslimler azınlık olarak kabul edilmekte ve onlara birtakım haklar verilmekteydi.[2]

Bu maddelerde Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan herkesin din, dil, ırk ayrım yapılmadan, özgür bir şekilde yaşamasına imkân tanınacak, azınlıklar göç etme hakkından, Müslüman vatandaşların sahip olduğu yurttaşlık ve siyasal haklardan faydalanacak, Türkiye Cumhuriyeti bünyesinde bulunan tüm vatandaşlar kanun önünde eşit sayılacaktı. Eğitimde Gayrimüslim olan Türk vatandaşların ilkokullarda kendi dilleri ile eğitim yapmalarını sağlamak amacıyla kolaylıklar gösterilecekti. Diğer yandan kişisel ve ailevi durumlarda azınlıkların gelenek ve göreneklerine göre tedbirler alınması kabul edilerek, azınlıkların dini mekânlarına ve kurumlarına her türlü kolaylık sağlanmasına izin verilecekti. Lozanın azınlıklar ile ilgili maddeleri uluslararası nitelikte yükümler meydana getirmelerini ve Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altına konulmalarını kabul etmiş ve hükümler Milletler Cemiyeti Meclisi'nin çoğunluğunca uygun bulunmadıkça değiştirilemeyeceği belirtilmiştir.

---

[1] Baskın Oran, "Lozan'ın "Azınlıkların Korunması" Bölümünü Yeniden Okurken", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* Cilt:49, Sayı:3, Ankara 1994, s.283.
[2] Nilgün Atıcı Köktaş- Hakkı Büyükbaş, "Lozan Antlaşması, Dini Azınlıklar ve Dış İlişkiler Boyutu", *Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt:2, Sayı:3, Ardahan 2016, s.2.

Türkiye'de Gayrimüslim vatandaşlara verilen bu haklar Yunanistan tarafından kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlık için de tanınmıştır.[3]

Maddelere bakıldığı vakit, iki tür yükümlülük ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Birincisi vatandaş olsun olmasın o ülkede oturan herkesin yaşam, kişisel özgürlük ve dinsel hakları kabul edilmekteydi. Diğer yükümlülük ise din, dil, ırk bakımından farklılık gösteren azınlıkların bunların dışında bazı haklara sahip olmasıydı. Yasa karşısında eşit olmaları, kişisel ve siyasal haklarının var olmasıyla birlikte mahkemelerde ve yayınlarda kendi dillerini kullanabilme özgürlüğüne sahiptiler. Kendi giderlerini ödemek koşulu ile dinsel, eğitsel vb. kurumlar kurabilecekler, yoğun olarak bulundukları bölgelerdeki devlet ilkokullarında kendi dillerinde eğitim görebilecek, eğitsel ve dinsel amaçlarla devletten hakkaniyet ölçüsünde para yardımı alabileceklerdi.[4]

Lozan Antlaşması ile Hıristiyan vatandaşlar "azınlık" olarak kabul edilirken, Müslümanlar ise hangi etnik kökenden gelirlerse gelsinler ve hangi mezhepten olurlarsa olsunlar azınlık olarak nitelendirilmemişlerdir.[5]

Lozan Antlaşmasının hükümlerinden bazılarının uygulanmadığı görülmüştür. *"Müslüman olmayan azınlıklara mensup Türk vatandaşlarının önemli oranda bulundukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlıklara devlet bütçesi, belediye ya da diğer bütçelerce, eğitim, din ya da hayır için ayrılan tutarlardan, hak gözetilirliğe uygun ölçülerde pay ayrılacaktır. Sözü geçen tutar ilgili kurumların yetkili temsilcilerine ödenecektir*" şeklindeki 41. maddesi uygulanmazken, *"Türk Hükümeti, azınlıkların aile durumlarıyla (statüleriyle, aile hukukuyla) kişisel durumları (statüleri, kişi halleri) konularında, bu sorunların adı geçen azınlığın görenek ve geleneklerine göre çözülmesine elverecek tedbirleri almayı kabul eder. Türk Hükümeti sözü geçen azınlıklara ait kiliselere, havralara mezarlıklara ve diğer dini kurumlara her türlü korumayı sağlamayı taahhüt eder"* şeklindeki 42. maddeden ise Gayrimüslimlerin kendi istekleriyle vazgeçmiştir.[6]

---

[3] Atıcı Köktaş - Büyükbaş, "Lozan Antlaşması, Dini Azınlıklar…", s.4-7.
[4] Oran, Lozan'ın "Azınlıkların Korunması"…, s.285.
[5] İlker Hasan Duman, "Azınlık Hakları ve Lozan Antlaşması", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:57, Ankara 2005, s.314.
[6] Atıcı Köktaş- Büyükbaş, "Lozan Antlaşması, Dini Azınlıklar…", s.9-10.

Lozan Antlaşmasının 37. ve 43. maddeleri ile Batı Trakya Türklerinin statüsü saptandı. Azınlıklar Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi devam eden düzenin Cumhuriyet döneminde de yaşanacağını düşünmüş, kendi milli dilleri ile eğitim ve yayın hayatına devam edecekleri kanaatine varmışlardır. Fakat azınlıkların bu kanaati yeni kurulmuş olan Cumhuriyet düzenine ve ulus-devlet ilişkilerine ters düşmekteydi.[7] Çünkü azınlıklar yeni kurulan Cumhuriyette, Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi yarı özerk bir sistem içinde kabul edilmedi. Kişiler cemaat yolu ile değil doğrudan devlete bağlı hale gelmiştir. Diğer azınlıklar gibi Yahudiler de yasal çerçevede Türklerden ayrılmamıştır.[8]

Tek Parti döneminde azınlık hakları yeni bir şekil aldı. Özellikle Osmanlı Devleti'nden çok daha farklı bir politika güdülerek ulus-devlet olma süreci taviz verilmeden sağlanmak istendi. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan diğer Gayrimüslim unsurlar gibi Yahudilerin hayatında da bazı değişikliklerin oluşmasına sebebiyet verdi. Diğer milletlerin aksine Yahudiler, önceki yıllarda devlet ile bir sürtüşme içerisine girmemiş, yeni kurulan Cumhuriyete uyum sağlamakta gecikmemişlerdi. Fakat 1930'lu yıllarda Yahudi vatandaşlarla rejimin karşı karşıya gelmesi Yahudilerin hayatlarında önemli değişikliklerin oluşmasına neden olmuştur.

Bu çalışma Tek Parti anlayışının Yahudiler üzerinde nasıl bir karşılığı olduğu, Millî İnkılâp Dergisi'nin Yahudilere bakış açısının Tek Parti döneminden ayrışan ve örtüşen yönlerini ortaya koymaktadır.

---

[7] Avram Galanti, **Vatandaş Türkçe Konuş,** Hüsn-i Tabiat Matbaası, İstanbul 1927, s.1-2.

[8] Mücahit Düzgün, "Cumhuriyet'in İlanından İsrail'in Kuruluşuna Kadar Türkiye'deki Yahudiler", *Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlke ve İnkılâpları Enstitüsü Dergisi*, Cilt:3, Sayı: 9-10, İzmir 2000, s.65.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK-YAHUDİ İLİŞKİLERİ

1.1. Osmanlı Devleti'nde Yahudiler

Türkler ile Gayrimüslimlerin ilişkileri Osmanlı Devleti'nden öncesine dayanmaktadır. Selçuklu Devleti dönemine bakıldığı vakit Müslüman Türkler ile Gayrimüslim tebaanın birlikte yaşadığı anlaşılmaktadır. Selçuklular, Gayrimüslim meselesindeki esasları önceki Müslüman Arap devletlerinden almış, İslâm Hukuku'nun ilgili hükümlerine dayandırmıştı. İslâm Hukuku da insanları Müslüman ve Gayrimüslim diye gruplandırmaktaydı..[9]

Osmanlı Devleti'nde ise azınlıklara etnik kökenlerine dayanılarak herhangi bir ayrım yapılmamış, bulunmuş oldukları din ve mezhebe göre ayrılmışlardı. Osmanlı Devleti fetih hareketleri ve göçler neticesinde farklı din, dil ve kültüre sahip tebaayı içerisinde barındırmaktaydı. Osmanlı halkı Türk, Rum, Bulgar, Arap değil, Müslüman, Ortodoks, Katolik ve Yahudi olarak adlandırılmış ve bu grupların her birine Fatih Sultan Mehmet'ten itibaren Arapça din veya mezhep anlamına gelen "Millet" adı verilmiştir.[10]

Millet sistemiyle birlikte Gayrimüslim tebaaya kendi din, kültür hürriyeti ve haklarını koruma imkânı verildi. Müslüman ve Gayrimüslim tebaa Osmanlı Devleti çatısı altında, farklı hukuk kurallarıyla birlikte hayatlarını sürdürmüşlerdir.[11]

---

[9] Yavuz Ercan, "Türkiye'de Azınlık Sorununun Kökeni (Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Gayrimüslimler)", *OTAM, (Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi),* Sayı:20, Ankara 2006, s.2.

[10] Gülnihal Bozkurt, "Türk Hukuk Tarihinde Azınlıklar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt:44, Sayı 1, Ankara 1995, s.50. Osmanlı Devleti, farklı milletlerden oluşan bir yapıya sahipti. Toplumu yirmi kadar milletten oluşan hanedanı kısmen Türk, ordusu Türk ve Arnavut, din adamları Türk ve Arap, tüccar kesimi Rum, Ermeni ve Yahudi idi. Diplomasi ise Ermeni ve Rumlarla yürütülmüştü. Farsça ve Fransızca eğitim gören bu devlet, uluslararası bir devlet izlenimi vermekteydi. Millet kelimesi ulus değil, dinsel cemaat anlamına gelmiştir (Bülent Tanör, **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri,** Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s.169-170).

[11] Gülnihal Bozkurt, "Osmanlı-Yahudi İlişkilerine Genel Bir Bakış", *Belleten,* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt: LVII, Sayı:219 Ankara 1993, s.540.

Bununla birlikte Gayrimüslim tebaa padişahın onayı ile medeni haklarını düzenleme yetkisine sahip oldu (evlenme, boşanma, miras vs.). Gayrimüslimlerin kiliselerinde kurulan mahkemelerde konular görüşülmüş, kendi hukuk kurallarına göre karara bağlanmış ve Gayrimüslimler adına Osmanlı Devleti tarafından hayata geçirilmiştir.[12]

Osmanlı Devleti bir İslâm devletiydi ve dinsel hukuk kurallarına göre yönetiliyordu. Bu nedenle dinsel ayrılıklar önem teşkil etmekteydi. Osmanlı Devleti'nde şeriat kendisini fazlasıyla hissettiriyordu. Bu durum Gayrimüslim cemaatler ile birtakım sorunların oluşmasına neden oldu. Osmanlı Devleti içerisinde Hıristiyan ve Musevi topluluklara zimmî statüsü verilmiş böylece toplumdaki yerlerini almışlardı. Bu zimmî statüde olan halk kesimi, belirli bir vergi ödemesi karşılığında kendi dinlerini yaşayabiliyorlardı. Böylelikle Gayrimüslim cemaatler kendilerini ilgilendiren meselelerde belirli ayrıcalıklardan yararlanmış ve devlet temsilcileriyle yapılacak olan görüşmelerinde ise, kendi dini önderleri tarafından temsil edilmişlerdir.[13]

Osmanlı Devleti'nde millet sistemi ile bu gelişmeler yaşanırken, Hıristiyan ve Musevilere karşı düzenli bir politikanın izlenmesi Fatih Sultan Mehmet döneminde gerçekleşti. Halk arasında herhangi bir ayrım söz konusu olmazken, belirli konularda (siyasal, sosyal, ekonomik açıdan) ön planda tutulan kesimlerin varlığından söz etmek mümkündür. Bu ön planda tutulan kesim ele alınırken devletin çıkarları göz önünde bulundurulmuştur.[14]

Gayrimüslim tebaa Osmanlı Devleti'nin kendilerine yönelik tavırlarından memnun kaldığını da ifade etmiştir. XV. yüzyılın ortalarında Türkiye'ye yerleşmiş olan Yahudilerden İsak Zarfati, Almanya ve Macaristan'daki Yahudileri Türkiye'de oturmaya davet etmiş ve bunun nedenlerini sıralarken " ... *Burada en iyi elbiseleri giyebilirsiniz. Burada herkes kendi asma ve incir ağacının altında oturabilir. Hıristiyan egemenliğinde, çocuklarınızı mosmor veya kıpkızıl dövülme tehlikesiyle*

---

[12] Cevdet Küçük, **"Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi ve Tanzimat",** Editörler: Halil İnalcık-Mehmet Seyitdanoğlu, *"Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu",* Phoenix Yayınevi, Eylül 2006, s.393-394.
[13] Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, Çev. Yasemin Saner Gönen, İletişim Yayınları, İstanbul 2000, s.24-25.
[14] Ercan, Türkiye'de Azınlık Sorununun…, s.3.

karşı karşıya bırakmadan, asla mavi veya kırmızı renkli elbiseler giydiremezsiniz" diyerek Türklerin hoşgörüsünden duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.[15]

Osmanlı Devleti'nde bulunan Müslüman ve Gayrimüslim tebaa arasındaki uygulamalarda birtakım farklılıklar dikkati çekmektedir. Osmanlı Devleti'nde yaşayan Hıristiyanlar ve Yahudiler, Müslümanların yapmakta oldukları bazı sorumluluklardan muaf tutuldular. En önemli yükümlülüklerden biri askerlik meselesidir. Askerlik hizmetine karşılık Gayrimüslim erkekler cizye adı verilen vergiyi ödemiş, vergiyi ödeyemeyecek derecede maddi durumu kötü olan Gayrimüslim tebaa hakkında da çok büyük sorunlar çıkartılmamış, cizyeden muaf tutulmuşlardı. İşlenen suçlar hakkında Gayrimüslimlere verilen cezalara bakıldığı vakit, Müslümanlara göre daha hafif cezalar olduğu anlaşılmaktadır.[16] Osmanlı Devleti, Yahudi tebaaya bir sinagog kurma izni de vermiştir.[17]

Yahudilerin Osmanlı Devleti'ne yerleşmeleri iki şekilde meydana gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin fetih hareketleri ile birlikte sınırları genişlemiş ve Yahudiler Osmanlı Devleti bünyesi içerisinde yerlerini almışlardı. Diğer bir etken ise, Yahudilerin yaşadığı ülkelerde kendilerine karşı uygulanan zulümden kaçmalarıyla çeşitli ülkelere sığınmalarıdır. Yahudi cemaatinin sığındığı ülkelerden biri de Osmanlı Devleti oldu. Geniş çaplı göç hareketi ise 1492'de İspanya'dan ve 1496'da da Portekiz'den Yahudileri çıkarma kararının alınmasıyla gerçekleşti. Yahudi cemaati Osmanlı Devleti içerisinde yaşayan diğer Gayrimüslim halkın yaşam standartlarından haberdardı. Bu durum Yahudilerin Osmanlı Devleti'ne sığınmalarının en etkili nedenlerinden biri olmuştur.[18] Osmanlı Devleti'nde süregelen

---

[15] Yavuz Ercan ise bu duruma karşılık, II. Selim dönemindeki bir fermanla birlikte Gayrimüslim halkın kılık ve kıyafetinde birtakım değişikliklere gidildiğini, bu durumun ise bazı şartlara bağlandığını vurgulamıştır. Bu fermana göre hiçbir Gayrimüslimin kaliteli ve hazır kıyafet giymeyeceğini, giydikleri ferace kül rengi çuha olacağını, bellerine sardıkları kuşağın değerinin 30-40 akçeyi geçmeyeceğini, sadece siyah yüzü astarsız ayakkabı giyebileceklerini belirtmiştir (Yavuz Ercan, Osmanlı İmparatorluğu'nda Gayrimüslimlerin Giyim, Mesken ve Davranış Hukuku, *OTAM*, Sayı:1, Ankara 1990, s.119).

[16] Yelda Demirağ, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşayan Azınlıkların Sosyal ve Ekonomik Durumları", *OTAM*, Sayı:13, Ankara 2002, s.18-19.

[17] Bozkurt, Osmanlı-Yahudi İlişkilerine…, s.540.

[18] Şarika Gedikli Berber, "Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçişte Yahudilerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne Uyum Süreci: (Moiz Kohen Örneği)", *Turkish Studies*, Volume 7/2, Ankara 2012, s.1780. 1453'te İstanbul'un fethedilmesiyle birlikte Yahudi cemaatleri devletin çeşitli bölgelerine getirilmişti. En önemli göç dalgası ise 1492'de II. Beyazıt döneminde gerçekleşmiştir. (Melek Çolak, Milas

hoşgörü politikası, Yahudilerin Osmanlı Devleti'ne karşı düşüncelerini ılımlı bir hale getirmiş ve Osmanlı Devleti'ne karşı güven duymalarına sebebiyet vermiştir.

Trakya civarı incelendiğinde ise; Trakya Yahudilerinin Osmanlı Devleti ile ilk teması Edirne'nin alınması ile başladı. Türkler Edirne'ye yerleşirken, Yahudi ve Rum azınlıklar da Kaleiçi'ne yerleşmiştir.[19] 1492 Katolik zulmünden kaçan Yahudiler, Trakya tarafına (Selanik ve Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli) göç ettiler. 1526'da Buda Yahudileri, Edirne'ye yerleşerek cemaat kurmalarının önü açıldı.[20] Bizans döneminde Edirne'de Karay Musevileri yaşıyordu. Karay Musevilerinin çoğu İstanbul'un fethiyle beraber İstanbul'a göç etmiş ve Eminönü civarına yerleşmişlerdi. Murat Hüdavendigâr ise Edirne'yi fethettiği vakit Grekçeden başka dil bilmeyen, ibadetini bile Grekçe yapan bir Yahudi cemaati ile karşılaşarak bu cemaate dini bir özgürlük sağlamıştır.[21]

Trakya'ya yerleşen Yahudiler, mahalle oluşturma yerine cemaat kurmayı tercih ettiler. Yahudi Portakal Cemiyeti'nin başında bulunan Harbi Yuda, Şeyhülislâm ile yaptığı görüşmeler sonucunda Edirne Eski Cami daha sonra Tahtakale, Darülhadis, Dibeghane mahallelerine yerleştiler. İlk gelen Yahudilerden bir kısmı çerçi, örücü, sandık işleri ile uğraşırken, bir kısmı paşa dairelerinde mütesellimler, mültezimler ve kâhyaların yanında çalışmış, diğer bir kısmı ise Tahmis, Direk Çarşısı, Balık pazarında ticaret ile uğraşmışlardır.[22] Daha sonra Yahudiler, Trakya'da Manyas, Debbağlar, Zindanaltı ve İstanbul yolu semtlerinde yaşamlarını sürdürmüşlerdir.[23] Ticari faaliyetlerde etkin olan Yahudiler, Osmanlı Devleti'nde ticaret yaşamı canlı olan birçok yerleşim yerinde bulunmuşlardır.[24]

Yahudilerin bu göçleri üzerine yerel yöneticilerden Yahudilerin giriş ve yerleşim alanlarına karışılmaması, onlara iyi davranılması istendi. Tersine davrananların ise ölümle cezalandırılacakları bildirildi. Yahudi cemaati Osmanlı

Yahudileri ve Eğitim: Talmud Tora'dan Alliance Israelite Universelle'e (1851-1934), *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* Cilt: 21 Sayı: 1, Ankara 2004, s.233.

[19] Mınna Rozen, **İstanbul Yahudi Cemaatinin Tarihi (1453-1566),** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010, s.58.

[20] Esther Benbassa- Aron Rudrigue **Türkiye ve Balkan Yahudileri Tarihi (14-20. Yüzyıllar),** Çev. Ayşe Atasoy, Hazırlayan R. N. Bali, İletişim Yayınları İstanbul 2001, s.83.

[21] Naim A. Güleryüz, **Edirne Yahudileri,** Gözlem Yayınevi. İstanbul 2014, s.34-35.

[22] Şeref Bey, "Edirne Musevi Gençliği", Millî Gazete, 14 Eylül 1933.

[23] Ali Güler, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Azınlıklar,** Türkar, Ankara 2007, s. 67.

[24] Çolak, Milas Yahudileri, s.234.

Devleti'ndeki yaşayan diğer Gayrimüslim halk ile aynı hak ve sorumluluğa tabii tutulmaktaydı. Böylece Tanzimat'a kadar Osmanlı Devleti'nde yaşayan Gayrimüslimler için hazırlanan hukuki ve sosyal düzenlemeler Yahudiler için de geçerli olmuştur.[25]

Yahudi tarihçi, Eliyahu Kapsali'nin (1483-1555) "*Seder Eliyahu Zatu"* isimli kroniğinde, Fatih Sultan Mehmet dönemindeki Yahudilerden bahsederken, Fatih Sultan Mehmet'in Yahudi tebaayı İstanbul'a davet ettiğini, istedikleri yerlere yerleşip ticaret yapabileceklerinin serbestîsini kendilerine verdiğini belirtmektedir. Bu serbestlik üzerine birçok Yahudinin İstanbul'a gelmeye başladığını, Osmanlı Devleti'nin fethettiği yerlerde yaşayan Yahudilere karşı iyi davrandığını, Yahudilerin sadece İstanbul ile sınırlı kalmayıp farklı bölgelere de yerleştiğini dile getirmektedir. Ayrıca Yahudilere her türlü özgürlüğün sağlandığını, Türkler sayesinde kutsal kitapları olan Tevrat'a kavuştuklarını, dini vecibelerini yerine getirebildiklerini, ekonomi alanında zenginliğe ulaştıklarını, en önemlisi de belirli bir saygınlık elde ettiklerini belirtmiştir.[26]

Ticari sahada da kendilerine yer edinen Yahudiler, iç ve dış ticarette oldukça ileri giderek İstanbul, Bursa, Diyarbakır, Vidin, Selanik, Niğbolu Atina, Mısır, Dubrovni, Halep'te ve hemen hemen ticaretin canlı olduğu her yerde aktif olup mültezimlik yaptılar. Bizzat mültezimlik yapanlar olduğu gibi Müslüman bir mültezimin yanında çalışan Yahudilere de rastlanmaktadır. Ayrıca bankacılık sektörünün gelişmediği XIV. ve XV. yüzyıllarda para nakli zordu. Yahudiler Halep, Şam, İstanbul, Bursa gibi ticaret merkezlerinde banka gibi çalışan bir sistem oluşturdular. Böylece İstanbul'daki Yahudi'ye para yatırılmış, Halep'teki Yahudi'den alınabilmiştir.[27]

---

[25] Bozkurt, Osmanlı-Yahudi İlişkilerine…, s.541-542.

[26] Nuh Arslantaş, **Yahudiler ve Türkler "Yahudi Tarihçi Eliyahu Kapsali'nin (1483-1555) Seder Eliyahu Zatu İsimli Kroniği Bağlamında Bir İnceleme,** İz Yayıncılık, İstanbul 2013, s.258.

[27] Gedikli Berber, Osmanlıdan Cumhuriyet'e…, s. 1784.

1.2. Tanzimat Döneminde Yahudiler

XVIII. yüzyılda yaşanan Fransız İhtilal'ı ile birlikte diğer milletlere olduğu gibi Yahudi tebaanın da hukuki, ekonomi ve dini alanda birtakım haklara sahip olmasının önü açıldı. Bu gelişmelere rağmen Avrupa, Yahudilere karşı tavrını çok da değiştirmemiştir.[28] Tanzimat dönemine girilmesiyle birlikte Osmanlı Devleti'nde yaşayan Müslüman tebaanın yanı sıra Gayrimüslimlerin durumlarında da birtakım değişiklikler meydana gelmiştir.[29]

Tanzimat Fermanı'nın yayınlanmasının ardından Sadrazam Rıza Paşa, İzmir, Sakız, Kavala'dan gelen Rum, Ermeni ve Yahudi cemaatleri başkanlarına Müslüman, Hıristiyan ve Musevilerin Osmanlı tebaası olduğu hatırlatmış, tüm halkın can ve namus güvenliğinin sağlanacağının teminatını vermiştir.[30]

Bu yönüyle Tanzimat süreci Yahudiler üzerinde de etkili olmuştur. XIX. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı topraklarında yaşayan Gayrimüslimlerin durumlarında değişiklikler meydana gelirken, ilan edilen Tanzimat ve Islahat fermanları Yahudiler arasında bir batılılaşma girişimine sahne oldu. I. ve özellikle II. Meşrutiyet döneminde Yahudi meclis üyeleri, devletin kurtarılmasından Siyonizm'e kadar birçok meselede siyasal tartışmalara katılmışlardır.[31]

Eşitlik anlayışının tüm halka uygulanacak olması Gayrimüslimleri huzursuz etti. Ancak Osmanlı Devleti'nde yaşayan Yahudi cemaatleri diğer cemaatlerin aksine kendilerine tanınmış olan haklardan memnun kaldı ve yararlandı. Diğer cemaatler Avrupa devletleri tarafından bağımsız birer devlet olmaları için desteklenmiş ise de Yahudiler dinsel bir grup şeklinde yaşadılar. Diğer cemaatler arasında en ayrıcalıklı millet olarak Rumlar görülmekteydi. Tercümanlık, Eflak-Boğdan Beyliği gibi işler için seçimler yapıldığı vakit Rumlar arasından seçim yapılıyordu. Böylece devlet idaresinde Rumların varlığından söz edilmesi mümkün hale geliyor ve bir bakıma

---

[28] Bayram Kodaman - Nedim İpek, "Yahudilerin Filistin'e Yerleştirilmeleriyle İlgili Olarak II. Abdülhamid'e 1879'da Sunulan Lâyiha", *Belleten*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt: LVII, Sayı:219 Ankara 1993, s.565.
[29] İsmail Doğan, "Tanzimat Döneminde Azınlıklar Eğitimi ve Bazı Tespitler", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:24, Sayı:2, Ankara 1991, s.461.
[30] Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi, Tanzimat-ı Hayriye Devri (1839-1856),** Çağdaş Matbaacılık ve Yayıncılık, 1999, s.8.
[31] Irvın Cemil Schıck, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudiler", *Tarih ve Toplum*, Sayı 43, Temmuz 1987, s.53.

Rumlar devlet idaresinde kalıyorlardı. Bu gelişmeler karşısında ayrıcalığını kaybeden Rumlar; *"Devlet bizi Yahudilerle beraber etti. Biz İslâm'ın üstünlüğüne razı idik"* diyerek tepkilerini dile getirmişlerdir. Tanzimat Fermanı ile birlikte Osmanlı Devleti'nde yaşayan Gayrimüslim tebaa milliyetçilik akımı ile Osmanlı Devleti'nden birer birer ayrılma planları güderken, Yahudilerin ise böyle bir mücadele içerisinde olmadığı anlaşılmaktadır.[32]

Filistin bölgesi, Yahudilere göre Arz-ı Mevud topraklarıydı. Yahudiler vatan olarak bu toprakları görmekteydiler. Bu durumun farkında olan Osmanlı Devleti (özellikle II. Abdülhamit ve II. Meşrutiyet dönemlerinde) Yahudilerin bu düşüncesi karşısında önlem alma yoluna gitti. Thedeor Herlz, Yıldız Sarayı'na gelerek iyi ve sağlıklı ilişkiler kurmayı hedefledi. 5 defa İstanbul'a gelen Herlz, II. Abdülhamit ile bir defasında görüşme imkânı bulmuş, Osmanlı Devletinin mali ve iktisadi kalkınmasını Yahudilerin Filistin'e göç etmelerine bağlamış fakat bu durum olumlu sonuçlanmayarak Filistin'de yurt kurulmasına karşı çıkılmıştı. Bununla beraber Osmanlı Devleti Yahudi aleyhtarı bir tavır sergilemedi. Bu düşünceler karşısında Yahudilerin Filistin bölgesine yerleşmelerini önlemeye yönelik birtakım tedbirler alma yoluna gitti. Filistin'e gelmek isteyen Yahudilere kırmızı renkli bir pasaport verilerek Osmanlı tebaası olarak nitelendirilmemişlerdi. Böylelikle Osmanlı Devleti bünyesindeki Yahudiler, Osmanlı tebaası olan ve olmayan diye iki kısıma ayrılmıştır.[33]

II. Abdülhamit'ten sonra iktidara gelen İttihatçılar, Türk ulusçuluğu da dâhil, siyasal anlamdaki her ulusçuluğu Osmanlıya karşı bir ihanet saymışlardı. Türk milliyetçiliği fikrini batıda ileri sürenler arasında Moiz Kohen, Avram Galanti gibi yerli Yahudiler de vardı. Bu düşünceye sahip Yahudi asıllı kişiler olmasına rağmen İttihat ve Terakki'nin başa geçmesiyle birlikte Yahudi Siyonistler umutlanarak

---

32 Bozkurt, Osmanlı – Yahudi İlişkilerine…, s.543-544.

33 Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler "İkinci Meşrutiyet Dönemi",** Cilt:1, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1988, s.557-558. Osmanlı Devleti, Yahudiler sosyal ve siyasal haklara bir saldırı niteliği taşıyan bir tutum sergilemedikleri sürece Yahudi tebaayı korumuş ve desteklemiştir. Ancak Filistin'e yönelik siyasal bir hamle yapacaklarını anladıkları vakit Osmanlı Devleti'nin bu tutumu değişmiştir. Osmanlıcılık fikir akımı içerisinde bütünleşmesi ve herkesin Osmanlı sayılması isteniyordu. Bunun için de Türkçe öğrenmeleri gerekiyordu. Bu süreç Sultan II. Abdülhamit döneminde başladı. Bu durum ilerleyen zamanlarda İttihatçıların "bütün milletleri Türkleştirmek istiyorlar" diyerek suçlamalarına neden oldu (Orhan Koloğlu, "Ahmet Mithat ve Tercüman-ı Hakikat'te Yahudi Sorunu", *Osmanlı Araştırmaları XIII*, İstanbul 1993, s.21).

harekete geçti. Siyonistler, Filistin bölgesini bir Yahudi yurdu olarak tanıtmak istemekteydi. Bu durum İttihatçıların büyük tepkisine yol açtı. Bunun temel nedeni durup durduk yerde başlarına bir de Yahudi milliyetçiliği çıkarmak istememeleriydi.[34]

Devletin idaresinden memnun olan Yahudilerin yanı sıra devletin kendilerine karşı tutumundan rahatsız olan Yahudilerin varlığından bahsetmek de mümkündür. Osmanlı Devleti'nin parçalanmaya yüz tuttuğu dönemlerde Edirne'de Yahudi Hahambaşı Becerano Efendi; *"Biz Musevi cemaati Osmanlıların elinde çok acı günler yaşadık, muhasaranın çok acılarını gördük. Umarız ki bizim gibi asırlarca Türklerden zulüm görmüş Bulgar milleti bizi iyi günlere, adalete kavuşturur"* açıklamasını yapmıştır.[35]

Edirne'de Bulgar zulmü gerçekleştiği vakit, bu zulüm Edirne halkının ayaklanmasına neden oldu. Türkler, Edirne'yi Bulgar ordusundan kurtardı ve şehirde bir kutlama havası yaşandı. Edirne Milletvekili Faik Bey, bu kutlamalara Yahudileri de davet etmiş fakat Yahudi cemaati önderlerinden olumlu bir tavır görememiş, kutlamaya katılmayacaklarını belirttiklerini ifade etmiştir.[36] Faik Bey'in bu ifadesine karşın, Bulgarların Edirne'den çekildikten sonra Müslüman, Ermeni, Rum ve Yahudi din adamları ortak bir şekilde hareket ederek Bulgarların yaptıkları zulümleri Osmanlı Devleti ile paylaştıklarını belirtmiştir.[37]

Balkan Savaşlarından sonra, I. Dünya Savaşı sırasında Yahudilerin Almanya'nın gücünden faydalanmak için onlarla birlikte hareket ettikleri, Alman paşaların karargâhlarında onlara hizmet ettikleri ve Almanya-Osmanlı ticaretinden menfaat sağladıkları iddiaları ortaya atılmıştır. Savaş devam ederken Türklerle Yahudiler arasında dostluk ve iş birliği geliştirmek için İsrailiyet (Edirne) kulübü kurulmuştur.[38]

---

[34] Niyazi Berkes, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yayına Haz. Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2012, s.407-408.
[35] BCA, 490.1.00/590.40.2-1.
[36] BCA, 490.1.00/590.40.2-1.
[37] BOA, BEO, D. 4200. G.314959.1.
[38] BCA, 490.1.00/590.40.2-1.

1.3. Milli Mücadele Dönemi Türk-Yahudi İlişkileri

Milli Mücadele döneminde yaşanan gelişmelere baktığımız vakit, Osmanlı Devleti kendi içerisinde yaşadığı birçok sorunla birlikte bünyesinde barındırmış olduğu Gayrimüslim halkın meydana getirdiği sorunlarla da uğraşmaktaydı. Milli Mücadele'nin yaşandığı dönemlerde Gayrimüslim azınlıklardan özellikle Yahudiler hakkında iki farklı görüş ortaya atıldı. Bir taraftan Yahudilerin Yunalılar ile işbirliği yaptığı öne sürülürken diğer taraftan böyle bir durumun söz konusu olmadığı ifade edilmiştir.

Milletvekili Şeref Bey Uzunköprü Yunanlıların eline düşünce, Uzunköprü Yahudilerinin Yunan zabitlerine Samancı Yako'nun evinde bir balo verdiklerini, Yunan bayrağı açılarak piyano çaldıklarını ve daha da ileriye giderek Türk bayrağını çiğnediklerini hükümete rapor etti.[39] Milli Mücadele sırasında Edirne'de bir Yahudi'nin Rumlar lehine destek toplamak için Yahudiler arasında propaganda faaliyetlerinde bulunduğu ve bu doğrultuda gazete çıkardığı belirtildi.[40] Mayıs 1920'de Yunanlıların hem Müslümanlara hem de Yahudilere işkence yaptıkları diğer ifadeler arasında yer almıştır.[41]

İstanbul'da çıkarılan Ermeni Aravud Gazetesi ise, Yunan işgali devam ederken Edirne Yahudilerinin küstahça davranış içinde olduklarını belirtmiştir.[42] Hükümet bu doğrultuda hareket eden, gizli faaliyetler içerisinde yer alan Yahudiler hakkında istihbarat çalışması başlatmıştır.[43]

Mehmet Şeref, Yahudilerin tehlikeli olduğunu hatıratında şöyle dile getirmiştir: *"Rumlar ve özellikle Yahudiler öyle propaganda başlatmışlardır ki, zaten daima bu şeytanlara inanmak yüzünden bin bir felaket gören Türk, şimdi şu şaşkınlık zamanında yine onun şeytan yüzüne bakarak inanıyordu. Bu perişanlığı toplayacak kimse yoktu."* [44]

---

[39] BCA, 490.1.00/590.40.2-1.
[40] TİTE Arşivi, Kutu No:48, Gömlek No:17, Belge:17-2001.
[41] ATASE, İstiklal Harbi Katalogu (İSHK), Kutu No:288, Gömlek No:43, Belge No:43-1.
[42] Avner Levi, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler,** İletişim Yayınları, İstanbul 2010, s.60.
[43] TİTE Arşivi, Kutu No:28, Gömlek No:74, Belge:7402.
[44] Mehmet Şeref Aykut, **Trakya Milli Mücadele Tarihi Malta Hatıratı ve Malta'da Türkler**, Alfa Yayınları, İstanbul 2010, s.107.

Tüm bu düşüncelere karşı Avram Galanti, Yunanlıların Trakya'yı işgalinde Yahudilerin Türkiye'ye bağlılıklarını ortaya koyduklarını belirtmektedir.[45] Salâhi Sonyel'e göre sadece Milli Mücadele döneminde değil öncesinde yaşanan I. Dünya Savaşı sırasında da Osmanlı Devleti'ndeki Yahudilerin bir kısmı Osmanlı Devleti'ne sadık kalmıştı. Bununla beraber Yahudi cemaatinde bir kesim de İtilaf devletlerinin yanında yer almış, bir bakıma istihbarat görevi görmüşlerdi. Prof. Dr. Mete Tuncoku'ya göre, Filistin bölgesinde yaşayan bazı Yahudiler gizli bir şekilde silah biriktirmiş, İngilizler için casusluk faaliyetlerinde bulunmuşlardı. Bunu fark eden Türk yetkililer bazı Yahudileri Mısır'a göç ettirdiler. Buna karşın Osmanlı Devleti'nin seferberlik çağrısına hemen yanıt veren Yahudilerin varlığından bahsetmek gerekmektedir. Birçok Yahudi'nin Ermeniler tarafından kırıma uğratıldığını belirten Tuncoku, Çanakkale Savaşı sırasında Yahudilerin Türklerin yanında yer aldığını ifade etmiştir.[46]

Rifat Bali'ye göre ise; Türk Yahudi Cemaati, diğer cemaatler gibi (Rum ve Ermeni) I. Dünya Savaşı, İzmir'in işgali ve Milli Mücadelenin gerçekleştiği sırada Yunanlılara ve İstanbul'u işgal altına alan İtilaf Devletleri'ne yoğun bir şekilde yardım etmemiş, işbirliğinde bulunmamıştı. Bali, Yahudilerin Milli Mücadeleyi benimsediklerini belirtmiştir.[47]

Bir başka Yahudi yazar olan Avner Levi, Yahudilerin Türklere sadık kaldıklarını, Yahudi kurumlarının ve yöneticilerinin Türk çıkarlarına göre hareket ettiklerini, Yunanlılarla işbirliği yapmaktan kaçındıklarını savunmaktadır. Hahambaşı Vekili Moşe Becerano'nun Türklerin Yahudi cemaate karşı hoşgörülü yaklaştıklarından bahsederek, Yahudilerin Türklere karşı yardımının "farz olduğunu" ifade etmekteydi. Yine Becerano, Türk-Yahudi ilişkilerinin güzel bir gidişatta devam edeceğini, Türkler ile Yahudi cemaati arasında kardeşlik havasının estiğini ve birlikte

---

[45] Avram Galanti, **Türkler ve Yahudiler, Tarihi, Siyasi Tetkik,** Tan Matbaası, İstanbul 1947, s. 51. Avram Galanti, 1873'de Bodrum'da doğdu, 1961'de İstanbul'da vefat etti. Özellikle Türk Yahudiliğinin tarihi ile ilgili çalışmalar yapmıştır. İstanbul Üniversitesinde Eskiçağ Tarihi ve Orta Doğu Dilleri konularında profesörlük yapmış, Hammurabi yasalarını Türkçe ve Hititçeye çevirmiş, Bodrum, Ankara ve Niğde'nin tarihçeleri hakkında çalışma yapmıştır. Türk Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin kurucularından biridir (Avner Levi "Kahire'de Gazetecilik Yılları ve Avram Galanti", *Tarih ve Toplum Dergisi*, Cilt:26, Sayı:153, Eylül 1996, s.13).

[46] Salâhi R. Sonyel, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Sonu Kurtuluş Savaşı ve Museviler", *Osmanlı Araştırmaları XIII*, İstanbul 1993, s. 1-3.

[47] Rifat Bali, **1934 Trakya Olayları,** Libra Yayınevi, İstanbul 2014, s.40.

ülkenin kalkınması için çabalayacaklarını belirterek Türk halkını ve önderlerini övmüştür.[48] Yahudilerin Türklere karşı herhangi bir ihanet içersinde olmadıkları özellikle belirtilmiştir.

1.4. Cumhuriyet Dönemi Türk-Yahudi İlişkileri

Milli Mücadeleden sonra yeni kurulacak olan devletin temelleri atıldı. Osmanlı Devleti'nden çok farklı bir devlet vücuda getirildi ve Türkiye Cumhuriyeti kurulurken çağdaş bir ulus-devlet modeli gerçekleştirilmek istendi. Atatürk devrimleri yapılarak devlet ile halk arasındaki ilişkilerin ne düzeyde olacağı belirlendi. Sadece Türklerle değil azınlıklarla olan ilişkiler de düzenlendi. Diğer azınlık unsurlar gibi Yahudiler için de birtakım düzenlemelere gidilmiştir.[49]

Osmanlı Devleti'nin hemen her alanında etkin durumda olan Yahudiler Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla diğer milletlerle eşit haklara sahip bir halk kitlesini oluşturdu. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yaşanan köklü değişim sürecinde Yahudi vatandaşlar, değişime kolaylıkla uyum sağlayarak Türk Yahudileri adıyla hayatlarını devam ettirdiler.[50] Birçok Türk Yahudisi Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte yaşanan ulusçuluk aşamasının karşısında değil yanında yer aldı.[51] Fakat Osmanlı Devleti'nde yüksek kademelerde hayatını sürdüren Yahudiler, yeni kurulan sistemde Türkçülük politikası sebebiyle devlet kademelerinde yerlerini alamamışlardır.[52]

5 Eylül 1925'te Hahambaşı Haim Becerano, Lozan Antlaşmasının Yahudi vatandaşlara verdiği özel hukuki statüden gönüllü olarak vazgeçti. Hahambaşılık sadece dini, toplumsal ve eğitsel faaliyetler için bir merkez haline geldi. Diğer bütün işlevleri de Cumhuriyetin laik kurumlarına devredildi. Yahudi vatandaşların Lozan Antlaşması ile özel azınlık statüsünden vazgeçmeleri meclisteki koltuklarından vazgeçmeleri demekti. Böylece kendilerine ait ayrı bir meclis ve kanunları

---

[48] Avner Levi, **Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler,** İletişim Yayınları, İstanbul 2010, s.16-21.
[49] Levi, , Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s. 13.
[50] İbrahim Erdal - Yunus Özger, **Türk Sosyal ve Siyasi Hayatında Yahudiler**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2011, s.273.
[51] Düzgün, Cumhuriyet'in İlanından…, s.65.
[52] Mehmet Pınar, **Tek Parti Döneminde Trakya'da Siyasi Hayat ve Yahudiler (1930-1934),** Grafiker Yayınları, Ankara, 2016, s.38.

olmayacak, Türk vatandaşları ile aynı kanunlara tabii olacaklardı. Yahudi cemaati kendisi için vergi toplayamayacak, cemaat kurumları artık gönüllü yapılan bağışları kabul edebilecekti.[53]

Cumhuriyetin ilanını izleyen yıllarda Yahudiler ile ilgili birtakım sıkıntılar baş gösterdi. Trakya'da bulunan tüm Yahudi Alyans okulları Trakya valisi tarafından kapatıldı. Bu durum Yahudiler tarafından büyük tepki ile karşılandı. Yahudiler Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf çekip, şikâyetlerini dile getirdi. Mustafa Kemal Paşa bir soruşturma başlatarak olaya neden olanları görevinden almış, ayrıca Ansitemitik yayın yapan gazeteleri de kapattırmıştır.[54]

Türk-Yahudi ilişkilerinin seyri bu şekilde devam ederken 1922-1927 yılları arasında Yahudiler aleyhine birtakım düşmanca hareketlenmelerin belirdiği görüldü. Bu hareketler genel olarak basın-yayın yoluyla kendisini gösterdi. Devlet adamların bazılarının Yahudiler lehine sözleri vardı. Fakat bu 5 yıllık dönem Yahudiler için pek de olumlu geçmedi. Yahudiler aleyhine ilk adım Ebuzziya Tevfik'in Tasvir-i Efkâr gazetesi tarafından atıldı. Tasvir-i Efkâr, İzmir Hahambaşı Ribi Moşe ile bir görüşme yaptı. Bu görüşmeler sonunda Yahudilere karşı birtakım alaycı ifadelerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu yazıdan sonra bazı gazetelerde Yahudilere yönelik saldırılar başladı. İleri gazetesi, "*Kanımızı Emenler"* başlığıyla bir yazı neşretmiş ve Yahudileri "ikiyüzlülük" ile suçlamıştı. Yahudiler ise bu duruma tepki göstererek iddiaları kabul etmemişlerdir.[55]

Yahudilere yönelik diğer bir eleştiri de Karagöz dergisinden geldi. Mizah dergisi olan Karagöz, küçük düşürme amacıyla bir fıkrada Yahudileri kullanmış ve "Çıfıt" olarak nitelendirmiştir.[56]

Levi'ye göre, bazı basın organları bu dönemde Yahudileri bir "tehlike" olarak görmekteydi. Türk ekonomisini ele geçirmeleri, Türkleri "sömürmeleri", Milli Mücadele döneminde Türklere "ihanet etmeleri" Yahudiler aleyhine saldırmak için öngörülen sebeplerden birkaçıydı. Yine basında Yahudilerin Yunan işgali zamanında

---

[53] Stanford J. Shaw, **Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler,** Kapı Yayınları, İstanbul 2008, s.395-396.
[54] Pınar, Tek Parti Döneminde…, s.56.
[55] Düzgün, Cumhuriyet'in İlanından…, s.68.
[56] Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.26-27.

Türklerin mallarına el koydukları ileri sürülmüş, Paşaeli gazetesi Yahudileri bedavadan zengin olmakla suçlarken basını Yahudi tehlikesine karşı savaşmaya davet etmişti. Bursa'da yayınlanan Arkadaş gazetesi ekonominin Yahudilerin hâkimiyeti altına girdiğini ifade etmekteydi. Levi, Yahudilerin Rumlar ile işbirliği yapıp Türklere "ihanet" ettiklerine dair basında çıkan haberleri bir genellemeden ibaret duygusal ve saf yazılar olarak tanımlamıştır.[57]

Yine yerel basın, Trakya'da ekonomik açıdan Yahudilerin ağırlığının hissedildiğini, halkın bu durumdan şikâyetçi olduğunu, Türk tüccarların bu durum karşısında birleşerek Yahudiler ile mücadele etmesi gerektiğini yazmıştı. Basında rüşvetçilik iddiası gündeme gelmiş ve Yahudilerin işlerini genellikle rüşvet ile çözdükleri belirtilmiştir.[58]

Yahudiler milli dil olarak İbraniceyi benimsemekteydi. Fakat bu durum kurulan Cumhuriyette kabul görmedi. Yahudilerin Türk halkı ile bütünleşmesinin en önemli yolu Türkçeyi öğrenmeleriydi.[59] Bu konuyla ilgili Avner Levi, Journal d'Orient'ten Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'ya ait olduğunu belirttiği şu cümleyi aktarmıştır: "*Ben Türk'üm diyen herkes Türkçe konuşmalıdır. Bir savaş halinde Türkçe konuşmayanlar düşmanla işbirliği edebilirler"* diyerek Türkçe konuşmanın önemine değinmiş, Türkçenin azınlıklar arasında yayılması için çalışma yapılması gerektiğini belirtmiştir.[60]

1930'lu yıllara gelindiği vakit, bu yılların Yahudiler için iyi yıllar olduğu söylenebilir. Ekonomik sahada yükselme yaşandı, refah düzeyleri ve yaşam kaliteleri arttı. 1927'den itibaren sakin ve verimli geçen bu yıllar, Yahudilerin ülke dışına göç etmemelerini sağladı. 1933'te Almanya'da Nazilerin iktidar olmasıyla birlikte dışarıdan Türkiye'ye bir Yahudi göçü başlamıştır.[61]

Genel olarak bakıldığı zaman, Türkiye'de var olan Yahudi aleyhtarlığının esası iki temel konuya dayanmaktadır. Bunlardan biri Yahudi vatandaşların iyi bir

---

57 Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.34.
58 Pınar, Tek Parti Döneminde…, s. 42.
59 M. Çağatay Okutan, **Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009, s.192.
60 Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.87.
61 Düzgün, Cumhuriyet'in İlanından…, s.71.

şekilde Türkçe konuşmamaları, diğeri ise ekonomiye fazlasıyla hâkim olmalarıydı. Bu durum basın ve mizah yoluyla kendini yine göstermişti. Dönemin mizah dergilerinde Yahudi kadın ve erkekler "Salamon, Rebeka" tiplemeleriyle simgelenmiş ve Yahudiler "karaborsacı, paraya düşkün, korkak ve pis kişiler" olarak tanıtılmıştı.[62] Yahudilerin dil, ekonomi ve ahlâki alandaki tutumları sık sık dile getirilen ve eleştirilen konular arasında yerini almıştır.

Bu süreç ile birlikte Gayrimüslimlerin hayatlarında bazı değişiklikler meydana geldi. Türk siyasi hayatında Gayrimüslimlerin politikada yer almaları 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasıyla başladı.[63] Fethi Bey, Ermeni gazetelerine vermiş olduğu bilgide SCF'nin herhangi bir din, dil, ırk ayrımına fırsat vermeyeceğini, parti programının bu şekilde hazırlandığını ve azınlıkların oylarını istediğini ifade etti. Yine SCF Umumi Kâtibi Nuri Bey'in beyanatına göre belediye seçimlerinde azınlıklar da aday olabilecekti. Fethi Bey bu süreç içerisinde azınlıklar ile görüşmeler yaptı. SCF 13 Gayrimüslim vatandaşa (6 Rum, 4 Ermeni, 3 Yahudi) bünyesinde yer vermiştir.[64]

Yahudi vatandaşlar Cumhuriyet Halk Fırkasında siyasi anlamda yer bulamadı. SCF'nin 13 Gayrimüslim adayına karşılık CHF azınlık aday göstermedi. 1930 seçimleriyle birlikte Yahudiler CHF karşıtı gösterilerde bulundu. Bu durum Yahudilere bakışın değişmesine neden olmuştur.[65]

Rifat Bali'ye göre; CHF'nin seçimlerde azınlıklardan aday göstermemesi Yahudileri hayal kırıklığına uğrattı. Bu durumda Yahudiler Türkiye'de politikada yer alamayacaklarını, sadece ekonomik alanda yer edinebileceklerini düşündüler. Bu

---

[62] Rifat N. Bali, "Türk Antisemitizmi", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Muhafazakârlık,** Cilt:5, İletişim Yayınları, İstanbul 2006, s.403.
[63] Yarın, 14 Ağustos 1930.
[64] Rifat N. Bali, "1930 Yılı Belediye Seçimleri ve Serbest Fırka'nın Azınlık Adayları", *Tarih ve Toplum*, İletişim Yayınları, Sayı:267, Kasım 1997, s.25.
[65] İbrahim Erdal-Yunus Özger, Türk Sosyal ve Siyasal Hayatında Yahudiler, s. 276-278. Trakya'da Yahudilerin SCF'yi desteklediğiyle ilgili iddialara rağmen kimlerin desteklediğine dair somut bir belge yoktu. Fakat Nazif Karaçam, Türk Ocaklarının Trakya'da CHF'ye tavır alarak özellikle seçimlerde muhalefeti desteklediklerini öne sürmüştür (Nazif Karaçam, **Efsaneden Gerçeğe Kırklareli**, Kırklareli 1995, s.119).

düşünceler doğrultusunda Türkiye'de yaşayan birçok Yahudi yurt dışına göç etmiştir.[66]

Yahudi vatandaşların siyasi ve ekonomik hayatları bu bağlamda şekillenirken 1933 yılına gelindiğinde Almanya'da Hitler başa geçti. Bu durum Türkiye'de yaşayan Yahudileri etkiledi ve başlıca iki sonucun oluşmasına neden oldu. Bunlardan biri, kaçan Yahudi profesörlerin Türkiye'deki üniversitelere kabul edilmesiydi. Diğeri ise 1934 yılının Haziran ve Temmuz ayında meydana gelen Trakya Olayları oldu.[67]

[66] Rifat N. Bali, **Cumhuriyet Yıllarında Türk Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni 1923-1945**, İletişim Yayınları, İstanbul 2010, s.170.
[67] Düzgün, Cumhuriyet'in İlanından…, s.71.

İKİNCİ BÖLÜM

CEVAT RİFAT ATİLHAN VE MİLLÎ İNKILÂP DERGİSİ

2.1. Cevat Rifat Atilhan'ın Hayatı

Cevat Rifat Atilhan, Macar Ali Rifat Bey'in oğlu, Samih Rifat'ın kardeşidir.[68] 1892'de İstanbul'un Vefa semtinde doğdu. Kuleli Askerî Lisesinde eğitim aldı. 1912'de Harbiye'den mezun olarak orduya katıldı. Arnavutluk Harekâtı, I. ve II. Balkan Savaşlarına ve Edirne savunmasına katılmış, Edirne savunması sırasında ise Bulgarlara esir düşmüştür.[69]

Milli Mücadele döneminde ise, Mersinli Cemal Paşa tarafından 8. Kolordu'nun Harekât Şubesi Başkanlığı'na getirildi.[70] Atilhan, hem Osmanlı ordusunda hem de Milli Mücadele sırasında görev almış bir subaydır. Filistin cephesinde bulunan ve bizzat Filistin'in elden çıkışına tanık olan Atilhan, Siyonistlerin dönmeler ve farmasonlarla işbirliği içerisinde olduklarını ve Filistin'de Yahudi yurdu kurmayı planladıklarını savunmuştur.[71]

Atilhan'a göre; Osmanlı ordusu Sina cephesindeyken yeteri kadar silah, erzak ve cephaneye sahipti. Tüm bunlara rağmen Osmanlı Devleti'nin savaşı kaybetmesindeki temel neden Yahudilerin Türklere karşı "casusluk" faaliyetleri ve "ihanet" etmeleriydi. Sina Cephesindeki anılarını *"Suzi Liberman'ın Hatıra Defteri"* ve *"Sina Cephesinde Yahudi Casusları"* adlı kitaplarında anlattı. Bu iki kitap daha sonra Almancaya çevrilmiş ve yayınlanmıştır.[72]

---

[68] Abidin Nesimi, **Yılların İçinden,** Gözlem Yayınları, İstanbul 1977, s.126.
[69] Mehmet Soykan, **Cevat Rıfat Atilhan'a Yahudiler Neden Saldırıyor?,** HTS Yayıncılık, İstanbul 2010, s.19.
[70] Celil Bozkurt, Eserleri ve Fikirleri İle Cevat Rifat Atilhan, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011, s.5.
[71] Bali, Cevat Rifat Atilhan, s.404.
[72] Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.101-103.

Milliyetçi, muhafazakâr ve İslâmcı bir çizgiye sahip olan Cevat Rifat Atilhan, eserlerinde aşırı ve sert bir Antisemit üslup kullandı. Antisemitizm düşüncesinin en kararlı isimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.[73]

Milli Mücadele'nin bitmesiyle ticarete başlayan Atilhan bir kundura fabrikası açtı. Bir süre sonra Atilhan'ın işleri yolunda gitmedi ve iflas etti. Bu durumdan Siyonistleri sorumlu tutarak Siyonizm'in Türkiye icra ve intikam komitesi başkanı diye tabir ettiği, Albert Saltiel'in kendisine bir komplo kurduğunu ifade etmiş, bu durumu "*Bir Facianın İç Yüzü"* adlı kitabında anlatmış, binlerce nüsha bastırıp halka ücretsiz dağıtmıştır.[74] Yahudileri bir "tehlike" olarak gören Atilhan, ticari sahada yaşamış olduğu olumsuzluklardan Yahudileri sorumlu tutmuştur.

Abidin Nesimi, "*Yılların İçinden"* adlı hatıratında Atilhan'a yer vermekteydi. Atilhan ile aynı dönemde Birlik Gazetesini çıkaran Nesimi, hatıratında fikir olarak Atilhan ile yakın olduklarını ifade ederek Atilhan'ın I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemindeki başarılarından bahsetmiş, önemli görevlere getirildiğini belirtmiştir. Aynı zamanda Nesimi İnkılâp'ta isimsiz ve "Yalçın" takma adıyla yazılar yazarken, Tevfik İleri de "Çetin" takma adıyla yazılar yazdı. Nesimi, Atilhan'ı heyecanlı ve cesur olarak överken, kültürsüz olduğunu ve olayları genellikle abarttığını vurgulamıştır.[75]

Atilhan'ın eserlerinde İslâmcı kimliği ön plana çıktı ve belirgin bir şekilde kendisini hissettirdi. Türkçülük fikrine daha yakın olduğu anlaşılan Atilhan, Sebilürreşad ve Büyük Doğu'da yazılar yazarak dönemin İslâmi hareketini büyük ölçüde etkiledi. Askerlik mesleğinden sonra ticarette istediği başarıyı yakalayamamış, 1945 yılından itibaren siyasetle ilgilenmiş ve Milli Kalkınma Partisi, Türk Muhafazakâr Partisi, İslâm Demokrat Partisi'nin kurucularından biri olmuştur.[76]

---

[73] Bali, Cevat Rifat Atilhan, s.404.
[74] Mustafa Murat Çay, Cevat Rifat Atilhan -Askerî, Siyasî ve Fikrî Yönleriyle-, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi) Konya 2013, s.7-8.
[75] Nesimi, Yılların İçinden, s.126-127.
[76] Bali, Cevat Rifat Atilhan, s.406-407.

2.2. Millî İnkılâp Dergisi

1930'lu yıllara gelindiği zaman Yahudiler, Almanya'da yaşanan Nazisizmden kaçarak Türkiye'ye gelmek istiyorlardı. Bu duruma Alman cemaati karşı çıktı ve Türklerin Yahudilere olan güvenini sarsmak istedi. Yahudilerin Türkiye dışına göç etmelerini sağlamak için bazı faaliyetler içerisine girdiler. Hıristiyan gruplarla işbirliği yapmışlar, Orta Asya'daki Türk nüfusu Yahudiler aleyhine harekete geçirmek istemişler, Pantürkçü kesimi canlandırarak Antisemit yayınları tetiklemişlerdi. Tüm bu çabalar sonucunda sağ kesim ve İslâmcı gruplar Antisemit yayınlar neşretmeye başladı. Bu neşriyatlar içinde en dikkat çekenlerden bir tanesi de Cevat Rifat Atilhan'ın İzmir'de çıkardığı Anadolu gazetesi idi. Fakat bu gazetenin ömrü çok kısa olmuş ve hükümet tarafından yayını durdurulmuştur.[77]

Gazetenin yayını durdurulmasına rağmen Atilhan davasından vazgeçmedi. Atilhan iflas ettikten sonra Almanya'ya gitti ve Türkiye'ye Nazilerden sağlamış olduğu birtakım Antisemitik malzemeyle geri döndü. Levi, Atilhan'ın Almanlardan para aldığını ve Nazilerin Atilhan'a "Herr Major" diye hitap ettiklerini ifade etmiştir.[78]

Atilhan, 1933-1934 yıllarında Millî İnkılâp adıyla 12 sayılık "aşırı" Antisemit dergisini yayınladı. Dergi, Nazi İdeoloğu olarak tanınan Julius Streicher'in yayınladığı Der Stuerme Dergisi'nin nerdeyse aynısı olduğu, Der Stuerme'de kullanılan karikatürlerin aynen Millî İnkılâp'ta kullanıldığı belirtilmektedir. Bu yıllarda sadece Atilhan değil kendisi gibi aynı Antisemit görüşe sahip olan Hüseyin Nihal Atsız da Orhun Dergisi'ni çıkararak Yahudi aleyhtarı yazılar yayınlamıştır.[79]

---

[77] Shaw, Osmanlı İmparatorluğunda…, s.408. Türk kamuoyunun çoğunluğu, iktidarın tutumuna uygun olarak Nazizm'i olumsuz karşılamıştı. Gazetelerin, özellikle büyük günlük gazetelerin çoğu Nazizm'i reddetmiştir (Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.100).

[78] Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.102-103. Celil Bozkurt ise Atilhan'ın Nazilerden finansal destek aldığına dair somut bir kanıtın olmadığını belirtmektedir (Celil Bozkurt, Yahudi Aleyhtarı Bir Derginin Değerlendirilmesi: "Millî İnkılâp ve Kamuoyundaki Yankıları", *Tarih Dergisi,* Sayı: 53, İstanbul 2012, s.194).

[79] Bali, Türk Antisemitizmi, s.406-407. Sağcı fikir dünyasının önde gelen isimlerinden biri olan Hüseyin Nihal Atsız 1905'te doğdu. 1927-1930 yılları arasında Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde öğrenim gördü. Atsız Mecmua (1931-1932) ve Orhun (1933-1934) dergilerini çıkardı. Orhun Dergisi, Akdeniz'den Pasifik Okyanusu'na uzanan bir Türkeli haritasının resmedilmesi ve milliyet sorununu kan sorunu gibi görülmesi gibi siyasal konulardan dolayı Bakanlar Kurulu kararı ile kapatıldı. 1943'te tekrar yayınına başladı. Atsız, 1952'de Orkun'u, 1964'te Ötüken'i çıkarmıştır (Güven Bakıezer, *"Nihal Atsız",* **Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce, "Milliyetçilik**", Cilt: 4, İstanbul 2008, s.352-

Derginin ilk sayısı siyasi, içtimai, edebi aylık mecmua başlığıyla 1 Nisan 1933'te çıkarıldı. İlerleyen sayılarda "*Türklük ideali güder. Taşkın milliyetçi, siyasi mecmuadır"* başlıkları eklendi. Sahibi Osman Senai, başmuharrir ve umumi neşriyat müdürü ise Cevat Rıfat Atilhan'dır. İnkılâp adıyla İzmir'de yayınlanan dergi 5. sayıdan itibaren adını Millî İnkılâp olarak değiştirerek İstanbul'da basıldı. Derginin ilk 6 sayısı aylık olarak yayınlandı. 1 Eylül 1933 tarihli 6. sayısından itibaren dergi sahibini ve başyazarını Cevat Rifat Atilhan olarak gösterdi. Millî İnkılâp'ın ilk sayıları incelendiği vakit edebi ağırlıklı olduğu görülmektedir. Samih Rıfat, Behiç Enver, Yunus Emre, Orhan Veli, Melih Cevdet gibi önemli yazar ve şairlerin eserlerine rastlanmaktadır. İnkılâp ve Millî İnkılâp adıyla toplamda 12 sayı yayınlanmıştır.

Dergi Türk yazarların yanı sıra yabancı yazarlara da yer verdi. Hanry Ford, Teodor Friç, W. Creutz, Jozef Filip'in tefrikaları dergide yer aldı. Dergide kapak fotoğrafı olarak Mustafa Kemal Paşa, İsmet İnönü ve Cevat Rifat Atilhan'ın fotoğrafları bulunmaktadır. Özellikle 1934 yılındaki sayılarda Yahudiler ile ilgili karikatür ve klişeler dergi kapağında yerini almıştır.

Dergi 1 Eylül 1933 tarihli 6. sayısından itibaren, dönemin Türkçü havasını yansıtan Hilâlli Kurt sembolünü kullandı. Hilâlli Kurt sembolünün altına *"Fert Ölür, Mefkûre Yaşar"* derginin iç kapağına ise*"bu yurtta her nimet ve her iş ancak bu yurdun mukadderatına canını bağışlamış olan öz Türklerindir. Türk çocuğunun hakkını ve lokmasını yabancılara kaptıran insanların Türklükleri şüpheli, yarım kanlılardır*" ibaresi eklendi. Derginin fiyatı Türkiye için 20 Kuruş olarak belirtilirken seneliği 240 kuruş, 6 aylığı ise 120 kuruş olarak beyan edilmiş, yurt dışı için ise idareye müracaat edilmesi gerektiği belirtilmişti. Siyasi Kısım, Edebi Kısım, İçtimaiyat, İktisadiyat, Maarif Kısmı, Park Sahifeleri, Mektepliler Kısmı olarak belirli bölümlere ayrıldı. En sonda moda ve ilan sayfaları bulunmaktadır.

---

353). Atsız, 11 Eylül - 28 Aralık 1933 tarihleri arasında Edirne Erkek Lisesinde Edebiyat Öğretmeni olarak görev yaptı. Atsız Edirne'de çok kısa süre görev yapmasına rağmen verdiği konferanslarla, sahneye koyduğu piyeslerle ve Orhun'da yayınladığı yazılarla Edirne'de öğrenciler ve halk tarafından büyük bir ilgi gördü. Orhun'un ilk sayısı Edirne'ye geldiği zaman İstanbul'dan çok Edirne'de satıldı (Rifat Bali, "Trakya Olayları-I", *Tarih ve Toplum*, Haziran 1999, Cilt: 31, Sayı:186, s.50).

Dergide Atilhan'ın eserlerinin tanıtımının yapıldığına rastlamak mümkündür. İzmir'de yayınlanan sayılar Meşher Matbaası, Hafız Ali Matbaası, Cumhuriyet Matbaasında basıldı. Dergi 15-45 sayfa arası yayınlanmış fakat 15 Temmuz 1934'teki son sayının 8 sayfa yayınlandığı görülmüştür.

Dergide genel itibari ile Yahudilerin beşeri hayattaki hâkimiyetlerinden kaynaklanan rahatsızlıklar dile getirilmektedir. Dergide var olan aşırı Yahudi aleyhtarlığı dikkati çeken en önemli husustur. Yahudilerin dil, ekonomi ve ahlâki yapılarına değinen dergi, istiklâlimizi kazanma çabalarında Yahudilerin Türk milletine karşı olan tavrını sert sözlerle eleştirmektedir. Özellikle Atilhan'ın Milli Mücadele yıllarında önemli görevlere getirilmesi ve Yahudilerin "hainliklerine" bizzat tanık olduğunu belirtmesi dergide çok fazla yer teşkil etmiştir. Yahudilerin Türk kültürüne her daim yabancı olduğu öne sürülürken, asla güven telkin etmedikleri de sık sık vurgulanan konulardan biri olmuştur.

Yahudilerin Türkleşmemesi daha doğrusu Türkleşmek istememeleri dergide büyük tepkilerin oluşmasına neden olmaktaydı. Kovuldukları ülkenin dilini benimsemeleri, kendilerine yıllardır kucak açan milletin dilini kabul etmek istememeleri ağır eleştirilere sebebiyet vermiştir. Millî İnkılâp'a göre, Türkiye'nin ileri gidebilmesi ve gelişebilmesi için yabancı unsurlardan temizlenmesi şarttı. Ekonomide birçok alanın Yahudiler tarafından ele geçirildiği, ekonomi alanında Türk gencine fırsat verilmediği dile getirilmiş, Yahudilerin mali konularda Türkleri "sömürdüğü" sıklıkla dergide bahsedilen konulardan biri olmuştur.

İnkılâpçı ve Kemalist çizgide olan dergi maskesiz inkılâpçıların fikir ve ideal mecmuası olarak tanımlarken, Gazi inkılâbını ülkü olarak benimsediğini belirtmiş;*"Bu mecmua, inkılâbı siper gibi kullanıp hüviyetlerini örtmek ve yahut onu basamak yapıp yükseltmek kaygısından azade hür ve samimi mefkûrecilerin ve hakiki inkılâpçıların kalem ve mücadele vasıtasıdır. Bu mecmua tam manası ile inkılâpçı Türklerin Gazi inkılâbına canla başla ve bilfiil iştirak etmiş ve bu uğurda mesai sarf*

etmiş insanların tezlerini neşir ve müdafaaya hadimdir" [80] diyerek yayın politikasını açıklamıştır.

23 Şubat 1933'de Vagon-Li Beyoğlu şubesi müdürü, şubede görevli olan Naci Bey'i Türkçe konuştuğu gerekçesiyle 15 gün görevinden uzaklaştırıldı. Bu olay hem basında hem üniversite gençliğinde büyük tepkilere neden oldu. Darülfünunlu öğrenciler olayla ilgili gazete kesiklerini sınıfların kapılarına asarak herkesi haberdar etmek istedi. Toplantılar yapılıp gösteri kararları alındı. Polislerin engellemesine rağmen Darülfünunlu gençler şirkete saldırdı.[81] Dergi, 23 Şubat 1933'te Vagon Li'nin Beyoğlu şubesinde yaşanan bu olaya değinerek, "*Darülfünun'lu Gençleri Alkışlamalıyız"* başlığıyla Türkiye'de yaşayıp, Türkçe konuşmayan, Türkçeyi aşağıladığı belirtilen bir gruba, Darülfünunlu gençlerin tepki göstermesinden duyduğu sevinci okuyucusu ile paylaşmıştır.[82]

Dergide Almanya'da meydana gelen olayların okuyucu ile paylaşıldığı dikkati çekmektedir. Hitler'in başa gelmesinden Yahudilerin hoşnut olmadığı belirtilerek bir Fransız gazetecinin Hitler'in iktidara gelmesi ile ilgili yazmış olduğu yazı Millî İnkılâp sütunlarında yerini almaktadır. Yazıda Yahudilerin Almanya'daki faaliyetlerinden bahsedilmiş ayrıca Hitler'in biri bebeklik olmak üzere 2 fotoğrafı da Millî İnkılâp'ta yayınlanmıştır.[83]

"Yolumuz" başlığıyla neşrettiği makalesinde dergi politikasından bahsederken, Yahudilere karşı tutumunu da devam ettirdi. Geçmişte çok acılar çekmiş olan Türk milletinin maddi ve manevi şekilde sömürüldüğünü belirterek bundan böyle okuyucularına gizli kalmış birçok gerçeği öğreteceğini ifade etti. Ticari bir kaygı içerisinde olmadıkları ve herhangi bir menfaat gütmedikleri belirtildi. Ayrıca alınan her nüshanın Yahudiler aleyhine olacağını, bu mücadeleden hiçbir

---

80 "Saygılı Okuyucularımıza", *İnkılâp*, 1 Nisan 1933, Yıl: I, Sayı:1, s.1.

81 Şaduman Halıcı, "Vagon Li Olayı: Türkçeye Yapılan Hakarete Basının ve Gençliğin Tepkisi", *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi,* Yıl:6, Sayı:11, İstanbul 2007, s.64-68. Dergi aynı şekilde Razgrat Olayı'nı da eleştirmiştir. "Lanet Olsun! Razgrat'ta Türk Mezarlığına Canavar Gibi Saldıran Vahşi Barbarlara Lanet Olsun!" (Bkz. *İnkılâp*, 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.7).

82 "Darülfünun'lu Gençleri Alkışlamalıyız", *İnkılâp,* 1 Nisan 1933, Yıl: I, Sayı:1, s.12.

83 "Dünya Siyasetinde Yeni Hadiseler", *İnkılâp*, 1 Nisan 1933, Yıl: I, Sayı:1, s.16.

kuvvetin kendilerini geri çeviremeyeceğini, tek amaçlarının Türk köylüsünün refahı olduğu vurgulanmıştır.[84]

Dergi okuyuculara sık sık Türkçe konuşulmasına dair kesin uyarılarda bulunmuş; *"Yurttaş Türkçe konuş ve konuştur. Çünkü diline karşı gösterilecek müsamaha milliyet aşkını söndürür"* diyerek vatandaşın Türkçe konuşması istenmiştir. İnkılâp 6. sayıdan itibaren kendini çizgisini aşacağını, Avrupai bir yayın yapacağını okuyucuları ile paylaşmıştır.

İnkılâp, dergiyi tüm halkın okuması ve halka okutulması gerektiğini; *"Bir tavsiye. Reklamlarınızı mutlaka İnkılâp'ta yapınız. Türkiye'de bütün münevverlere okutmuş olursunuz"* sloganıyla neşretti. Ayrıca Yahudi kurumlarından ilan ve abonelerin alınmayacağını belirterek, Birlik, Orhun, Çığır, Geçit, Kastamonî dergileri gibi Türkçü yayınları Türk gençlerinin okuyacağı milliyetperver mecmualar olarak gösterdi ve okunmaları tavsiye etti. Dergide sık sık, Türk Oğlu Türk, Temiz Kan Türk, Öz Türklük, Asil Türklük ifadeleri ile birlikte Türk ırkını yüceltecek birçok tanıma yer verildiği görülmektedir.

Saf ve karışmamış Türklerden oluştuğu belirtilen Şarkî Türkistan hakkında, Türklerin mahiyetini anlatan bir yazı neşredildi. Bu yazıda en büyük idealin Türklük olduğu, Türklerin medeniyetin anası olduğu belirtildi: *"...Birinci sınıf hatta birinci sınıfın fevkinde mümtaz bir milletiz. Adımız en büyük şanımızdır. Türklük en büyük kuvvettir. Türk; hükmetmek, idare etmek, kavga etmek ve hülasa efendilik etmek için yaratılmıştır. Bu kabiliyet, bu meziyet, bu kudret ve bu asalet Türklüğün mayasında, kanında mevcuttur"* [85] sözleriyle Türk ırkını yüceltmektedir.

---

[84] "Yolumuz", *Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı: 1, s.1.
[85] "Şarkî Türkistan", *Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı: 1, s.2.

2.3. Millî İnkılâp Dergisi'ne Karşı Tepkiler

Dergideki Yahudi aleyhtarlığının dikkatleri çekmesiyle birlikte bu durumun basına yansıdığı, özellikle Atilhan'a yönelik eleştirilerin giderek arttığı ve Atilhan'ın kendi çizgisinden ödün vermediği anlaşılmaktadır. Millî İnkılâp'ın Yahudi aleyhtarı politikası basının da tepkisini çekmeye başladı ve dergiye karşı bir kamuoyu oluştu. Derginin bu tutumunu giderek şiddetlendirmesi, sadece Türkiye'de değil aynı dönemde Almanya'nın da Yahudi aleyhtarı bir tutum sergilenmesi, Yahudilerin paniğinin daha da artmasına neden oldu. Tepkiler sadece basınla sınırlı kalmamış Yahudi cemaatlerinden de birçok tepki gelmiştir. Basında çıkan haberlere karşı Millî İnkılâp sessiz kalmayarak kendi sütunlarından tepkilere cevap vermiştir.

Millî İnkılâp'a karşı Türkiye Hahambaşılığı tepki gösterdi. Bali'ye göre, Yahudiler daha önce de bu tür durumlarla karşılaşmış ve mücadele etmişlerdi. Fakat Türkiye Hahambaşılığı ve İstanbullu Yahudiler bu güne kadar bu derece şiddetli bir Yahudi aleyhtarlığı ile karşılaşmamıştı. Türkiye'deki cemaat önderleri pasif davranmış, bu pasif tavır sonucu Atilhan istediği gibi yayın yapmıştı. Cemaat önderleri La Turquie Gazetesine bir demeç vermiş, Millî İnkılâp'ın Yahudi aleyhtarı tutumunun yabancılarda yanlış bir fikir uyandırabileceği konusunda endişe ettiklerini ifade etmişlerdir. Türkiye Hahambaşılığı'nın Millî İnkılâp'ı yasaklatma teşebbüsleri herhangi bir netice vermedi ve dergi yayına devam etti. Bunun üzerine Türkiye Hahambaşılığı başvekâlet'e başvurmaya karar verdi. Başvekil İsmet İnönü'ye hitaben hazırlanan 22 Mayıs tarihli mektupta, Yahudilerin Türkiye Cumhuriyeti'ne olan sadakatleri dile getirilerek kanunlara saygılı olduklarını, işleri güçleriyle uğraşmaktan başka arzuları olmadıklarını belirttiler. Millî İnkılâp'ın halkı Yahudilere karşı tahrik ettiği hatırlatılıp, hükümetten yayının durdurulması istenmiştir.[86]

Bu duruma kayıtsız kalmayan Millî İnkılâp sütunlarından cevap vererek Yahudilerin bir yaygara peşinde olduklarını savundu. Yahudilerin Millî İnkılâp'ı kapatacaklarını ve mahkemeyi Millî İnkılâp aleyhine harekete geçireceklerini öne

[86] Bali, Trakya Olayları, s.103-104.

sürerken kuru gürültüye aldanmayacaklarının altını çizerek buranın Filistin değil Türkiye olduğu vurgusunu yapmıştır.[87]

Yahudilerin rahatsızlığı, CHF genel sekreteri merkezine yapılan bir şikâyetle bir kez daha dile getirildi. CHF Kâtib-i Umumisi Recep Peker'in talimatı ile CHF İzmir Vilayeti İdare Reisliği Merkezi Reisi Hacim Muhittin Bey, Cevat Rifat Atilhan ve Osman oğlu Lemi ile görüşme yaptı. Bu görüşme sonunda Hacim Muhittin Bey, derginin Yahudi aleyhtarı yazılar içermediğini ve bir Hitler taklitçiliğinin yaşanmadığını, samimi duyguların var olduğunu belirtti. Atilhan'ın da Lemi'nin de ekonomi sahasındaki işlerini kaybetmelerini Yahudilere bağladıklarını, Yahudilerden büyük darbe yediklerini, Yahudi karşıtlığı yazıları azaltacağı sözünü verdiklerini ifade etti. Ayrıca Millî İnkılâp'ta Yahudilerin Milli Mücadele sırasında İzmir'de Müslüman Türklere nasıl kötü muamele yaptığını unutmadıklarını ve bunun intikamını almak istediklerinin belirgin bir şekilde görüldüğünü sözlerine ekledi. Atilhan'ın derginin sermayedarlarından olan Osman Senai Bey'in etkisinde kaldığını da belirtmiştir.[88] Recep Peker'in tepkisine ve Hacim Muhittin Bey ile yapılan görüşmelere rağmen dergi Yahudi karşıtı yayınlarına devam etmiştir.

Son Posta gazetesi, 13 Mayıs 1933 tarihli haberinde Millî İnkılâp'a hitaben taşrada bulunan gençliğin inkılâpları anlama konusunda bilinçsiz olduğunu ve Millî İnkılâp'ın Yahudi aleyhtarı kampanyalar içerisinde olduğunu savundu. Almanya'daki Yahudi düşmanlığını dergilerine taşıyarak Türkiye'de Yahudi aleyhtarlığının artacağını belirti ve Anayasaya göre Yahudilerin Türk vatandaşı olduğunu sözlerine ekledi. Ayrıca Yahudiler aleyhindeki yazıların dergide paylaşılmasının milli bütünlüğü bozduğu için suç olduğunu ileri sürdü. Bu habere karşılık Millî İnkılâp ise öncelikle kendisine taşralı diye hitap eden Son Posta gazetesine tepki gösterdi. Atilhan, *"Bir Kepazeliğin İç Yüzü"* kitabını örnek göstererek Almanya'daki neşriyatlarla değil kendisinin yıllarca mücadele verdiğini, Yahudilerin Filistin cephesindeki tavırlarını, Türk vatandaşı oldukları halde hâlâ

[87]"Yahudilerin Feryatları", *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.11.
[88] Bali, Trakya Olayları, s.81-83.

Fransızca konuşulmasını kabullenemediğini, geçmişte yaşanan olayları unutmadığını ve unutamayacağını belirtmiştir.[89]

Millî İnkılâp'a karşı diğer bir sert tepki Yeni Savaş gazetesinden geldi. Millî İnkılâp, Yeni Savaş gazetesini Türk gençliği adına yayın yapan bir neşriyat olarak tanımladı. Gazetenin Yahudileri savunduğunu ileri süren dergi kendilerini tanımayan bu yayının saygısız bir şekilde hareket ettiğini belirterek sözlerini giderek şiddetlendirmiş ve suçlamaları birer iftira olarak nitelendirmiştir. Atilhan'ın Hitler'i taklit ettiği ve Hitler rozeti taktığı iddiaları kabul edilmemiş, "*Gafil ve tufeyli gazeteci! Yahudi'nin parası Türk milletinin yarasını sarmaya ve tedaviye kâfi değildir. Sen herhalde düşüncesiz, şuursuz ve mefkûresiz hareket eden bir oyuncaksın. Evvela kendini anlat kimsin? Memleket için yaptığın hizmet nedir?*" diyerek Yeni Savaş gazetesine misilleme yapmış ve hakkındaki suçlamaları kesin bir dille reddetmiştir.[90]

Millî İnkılâp *"Varda Efendiler"* başlığıyla neşrettiği yazısında, Yeni Savaş gazetesine bir cevap daha verdi. Yeni Savaş'ta Yahudi taraftarlığının çok açık bir şekilde görüldüğünü vurgulayan dergi, Hitler'in Yahudi aleyhtarlığının nedenlerinden de bahsetti. Hitlerin Yahudi düşmanlığını ortaya koyduğunu belirtirken kendi memleketlerinde, kendi ırkının menfaati için mücadele eden Hitlerin üzerinde bu kadar ısrarla durulmasının izahını istedi. Cahit Hilmi'nin kaleme aldığı yazıda, Yahudilere yönelik mücadelelerini devam ettirecekleri belirtildi. Aynı zamanda Millî İnkılâp Yahudilerin Türk köylüsüne karşı nasıl bir tavır içerisinde olduklarını da dile getirmişti. Yahudilerin Türklere iş imkânı tanımadıklarını, alış veriş etmediklerini belirtirken, her zamanki gibi Yahudileri "nankörlükle" suçlamayı ihmal etmemiştir.[91]

Vakit gazetesi 6 Mayıs 1934'te *"Köylüyü Bezirgânların Elinden Kurtarmalı"* başlığıyla bir köylünün gazeteye yolladığı mektubu yayınladı. Millî İnkılâp da 15 Mayıs 1934 tarihli 2. sayısında okuyucuları ile aynı mektubu paylaştı. Bu mektupta, Yahudilerin Çanakkale'de ekonomik hayata hâkim olduklarından şikâyet edilmiş,

---

[89] "Son Posta Gazetesi'ne Cevap", *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.28-29.
[90] "Yalan", *Millî İnkılâp,* 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.14.
[91] Cahit Hilmi, "Varda Efendiler", *Millî İnkılâp,* 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.16.

Çanakkale ekonomisinin tamamının Yahudilerin eline geçtiği, bütün halkın Yahudilerin esareti altında olduğu ifade edilmişti. Usulüne uygun olmadan birtakım senetlerin ortaya çıkışından yakınılarak hükümetin bir an evvel bu olaya müdahale etmesinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.[92]

Vakit gazetesinin 20 Mayıs 1934 tarihli nüshasında, Mehmet Asım'ın "*Türkiye'de Yahudi Düşmanlığı Var Mıdır*?" haberi yer almaktadır. Millî İnkılâp'ın, Vakit Gazetesi'nin 6 Mayıs 1934'teki *"Köylüyü Bezirgânların Elinden Kurtarmalı"* haberini Millî İnkılâp sütunlarında görmekten rahatsız olduğunu dile getiren gazete, 20 Mayısta bu duruma kendi neşriyatından cevap verdi. Millî İnkılâp'ı Yahudi düşmanlığını yaymak için uğraşan bir neşriyat olarak nitelendirdi ve Çanakkale'deki bir Türk vatandaşın mektubundan faydalandıklarını ileri sürdü. Vakit gazetesi, kendilerine gelen mektubun belirli bir kesime ait olabileceğini, tüm Yahudi vatandaşların bu olaylardan sorumlu tutulamayacağını ifade etti. Vakit, Yahudi düşmanlığının Almanya'dan Türkiye'ye sirayet ettiğini ve Türkler arasında da bazı kişilerin bu düşmanlığa icabet ettiğini savunmuştur. Ayrıca "*Almanya'daki Hitlerizm ile Türkiye'deki Kemalizm arasında milliyet prensibi noktasından mühim bir fark vardır. Alman milliyetçiliği, tahlilci bir milliyetçiliktir. Türk milliyetçiliği terkipçi bir milliyetçiliktir. Alman milliyetçiliği gene tahlilci bir mahiyeti haiz olduğu içindir ki din ile alâkadar oluyor. Türk milliyetçiliği ise Türkiye'deki müteferrik anasırı camia haricine atmak değil, temsil etmek için ırk nazariyesinden istifade ediyor"* diyerek Türk milliyetçiliği ile Alman milliyetçiliği arasındaki farkları belirtmiştir.[93]

Mehmet Asım, Vakit gazetesinde, "*Türkiye Yahudileri Türk Olduklarını Unuttular Mı?"* başlığıyla bir yazı daha neşretti. Asım, Vakit gazetesindeki yazısında daha önceki yazısında bahsettiği Türkiye'deki milliyet meselesine değinmiş, Mustafa Nermi'nin Türkiye'de yaşayan Yahudi vatandaşların Türk-Alman münasebetlerine zarar verdiğini belirttiğini vurgulamıştır.[94]

Millî İnkılâp ise, bu haber karşısında "*Hakikat İlerliyor, Artık Onu Hiçbir Kuvvet Durduramayacaktır"* başlığıyla Vakit gazetesine cevap verdi. Mustafa Nermi'nin kaleme aldığı yazıda, Yahudiliğin tüm servetini bir Türkün kemiğine

---

[92]Ragıp Kemal, "Köylüyü Bezirgânların Elinden Kurtarmalı", Vakit, 6 Mayıs 1934.
[93] Mehmet Asım, "Türkiye'de Yahudi Düşmanlığı Var Mıdır?" Vakit, 20 Mayıs 1934.
[94] Mehmet Asım "Türkiye Yahudileri Türk Olduklarını Unuttular Mı?", Vakit, 2 Haziran 1934.

değişmeyeceğini belirtirken, gazetenin okuyucularından olduklarını, kendilerine karşı herhangi bir kasıtlarının olmadığını, düşüncelere saygı duyduklarını vurgulamıştır.[95]

Basına göre Türkiye'de Yahudi aleyhtarlığı yoktu. Fakat Millî İnkılâp yazdığı yazılarla böyle bir aleyhtarlığa zemin hazırlamaktaydı. Bu konuda Almanya'nın etkisinin açık olduğu öne sürülerek Türkiye'de var olan zihniyetin Almanya'dan çok daha farklı olduğu belirtilmiştir.

Mustafa Nermi, Türklerin kendi içinde barındırdıkları milletlerden vefasızlık gördüğünü belirtirken Yahudilerin Türkleşmesine bir mucize gözüyle bakmaktadır. Yahudileri kendilerine zulmeden İspanya halkından kaçıp Türklere sığındıkları halde Türkleşmediklerini, Balkan Savaşındaki "ihanetlerini", savaş döneminde Yahudilerin düşmanla işbirliği içinde olduklarını hâlâ unutmadıklarını belirterek, savaşta yaşananları dile getirmiştir. Yahudi aleyhtarlığının Almanya'dan gelmediği, çok daha önceye dayandığı bir kez daha belirtilerek Türk kanunlarında Türkler ile Yahudiler arasında bir ayrım yapmadığı ifade etmiştir. Fakat Nermi'nin şahsi kanaatine göre Türkler ve Yahudiler arasında sonsuz bir fark vardı.

"Belki biz Arap kültürü yolu ile Yahudilik arasına girmişizdir ve burada asırlarca yaşamışızdır. Eski İslâm ailesi, bütün hukuk tabirlerine varıncaya kadar İbrani'dir. Eski nikâh telâkkisi ve zihniyeti İbrani idi. Şimdiki aylarımızın şubat, nisan vesaire adları İbrani'dir. Aramızda İbranilikten çok şeyler vardır. Türk inkılâbı İbraniliğin en ehemmiyetli parçalarını söktü, attı. Benliğimize döndük"[96] diyen Mustafa Nermi'ye karşı Avner Levi ise "*Millî İnkılâp'ta yazanlar, kültüre dayanan Ziya Gökalp Türkçülüğünden uzaklaşmış, buram buram Alman kokan bir ırkçılığa erişmiş kimselerdir. Türkleştirme ilkelerine kaşı gelen Mustafa Nermi'nin Almanya'dan yazdığı mektubunda İslâm'ı tamamen Yahudi kopyası gösterdiğini, sünnet ve aile kurumlarının, hatta ayların adına kadar tüm İslâm'ın Yahudilikten alındığını belirtmekle yetinelim"* [97] sözleriyle karşılık vermiş ve Mustafa Nermi'nin,

---

[95] Mustafa Nermi, "Hakikat İlerliyor, Artık Onu Hiçbir Kuvvet Durduramayacaktır" *Millî İnkılâp*, 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı: 4, s.6-8. 2-3 Haziran 1934'te Vakit gazetesinde yayınlanmış olan haberin tamamı Millî İnkılâp'ta yer almıştır.
[96]Nermi, "Hakikat İlerliyor…, s.6-8.
[97] Avner Levi, "1934 Trakya Yahudileri Olayı "Alınamayan Ders", *Tarih ve Toplum*, Cilt: 26, Sayı:151,Temmuz 1996, s.14.

Millî İnkılâp'ın 15 Haziran 1934 tarihli sayısındaki bu sözlerini Yahudi taklitçiliği olarak nitelendirmiştir.

Yahudiliği "içtimai serserilik" olarak tanımlayan Nermi, Yahudilerin yurt bilincinden sıyrıldıklarını ifade etti. Yahudilerin Almanya'da zararlı faaliyetler içerisinde olduklarını, gereksiz bir merhamet beslendiğini savundu. Türkiye'de yaşayan Yahudilerin Alman mallarını boykot ettiğini, bu durumun Türklere ne gibi zararlar verebileceği konusunun düşünülmesi gerektiğini ve Yahudilerin böyle bir şeye haklarının olmadığını öne sürdü. Nermi, Millî İnkılâp'ın Yahudi propagandasının kurbanı olduğunu ve milli menfaatin ön planda olduğunu vurgulamıştır.[98]

Vakit gazetesi, 17 Haziran 1934 tarihli nüshasında Mustafa Nermi'ye cevap vererek yazdığı mektuba karşılık Yahudi aydınlarından cevap vermek isteyen olursa onlara da kapılarının açık olduğunu belirtti. Son dönemde yaşanan bütün olaylara rağmen Yahudi aleyhtarlığının olmadığını dile getirdi ve Türkiye'nin alacağı önlemlerin Almanlardan çok daha farklı olacağını bir kez daha ifade etti. Almanya'da Yahudilerin mebus olamadığı, devlet memurluğu yapamadığı, askeri işlerde çalışamadığı ve kabineye giremediğinin altını çizerek Türkiye'de Yahudi meselesinin olmadığını bu dört nokta üzerinden hatırlatmıştır.[99]

Va-Nu Bey olarak bilinen Vala Nurettin, Atilhan'ın Kemalist hayat görüşüne değinerek, yapılan Yahudi aleyhtarlığının Kemalizm ile ilgisi olmadığını belirtmiş; *"…maksat eğer Kemalizm ise, Kemalizm'in umdeleri arasında Yahudi düşmanlığı yoktur. Hitlercilikse, bunun Türkiye şeraitine uydurulmasını zaten kimse beceremez. Farz'ı muhal ve maazallah becerse de, memleketin menfaatine, asrın telakkiyatına zıt olan onu kovalım"* diyerek Yahudi aleyhtarlığına karşı olduğu vurgusunu yapmıştır. İzmir'de yayınlanan Işık gazetesinin sahibi Rusçuklu Fahri, Atilhan'a ve Millî İnkılâp'a açık bir şekilde tavır alarak Yahudi aleyhtarlığının yapılamayacağını ve Atilhan'ın ırk düşmanlığı yaptığını vurgulamaktadır. Yeni Adam dergisini çıkaran İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ise Türkiye'de bir Yahudi sorunu olmadığını ifade etmiş; *"Yahudi, Rum, Ermeni… meselesi mücerret herhangi bir ferdin tek başına ve kendi*

[98]Nermi, "Hakikat İlerliyor...", *Millî İnkılâp,* 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:4, s.8.
[99] Mustafa Mermi, "Türkiye'de Yahudi Meselesi Var Mı?", Vakit, 17 Haziran 1934.

hesap ve kafasına göre halledebileceği bir mesele değildir" diyerek Atilhan'ı uyarmıştır. [100]

Dergiye yönelik hem hükümetten hem de basından eleştiriler ve suçlamaların gündeme gelmesi ne Atilhan'ın ne de dergideki diğer yazarların geri adım atmasını sağlayamadı. Her sayı Yahudilere karşı hitabını bir öncekinden daha fazla şiddetlendirdi. Derginin "haklı mücadele" olarak tabir ettiği davasından vazgeçmediği ve suçlamaları kabul etmediği görülmektedir. Özellikle derginin başyazarı olan Cevat Rifat Atilhan, dergiye yönelik eleştirilere ve kendi şahsına yönelik suçlamalara cevap verirken geçmişte yaşanan olayları sıklıkla gündeme getirmekteydi. Savaş dönemlerinde Yahudilerin "hain ve ajan" oldukları sürekli işlenen konulardan biridir. Bu düşünce dergideki Yahudi aleyhtarlığının giderek artmasına ve Atilhan'ın düşüncelerini kendince meşrulaştırmasına neden olmaktaydı.

Dergi kendilerinin sadece Türklük ile ilgilendiğini bunu hayat felsefesi haline getirdiğini belirtmektedir. Yalnız Almanların değil tüm dünyanın Yahudilerden rahatsız olduğu dile getirilirken yine Yahudilerin Balkan Savaşı sırasında Türklere karşı nasıl bir "ihanet" içerisinde olduklarına bizzat tanık olduklarını ve bunun karşısında Yahudilere dinmez bir öfkeyle savaş açtıklarını öne sürmüştü. Yahudilerin, Türklerin cömertliği ve merhameti sayesinde güven içerisinde yaşadıklarını fakat gösterilen tüm âlicenaplığa karşı Yahudilerin "ihanetle" karşılık verdiklerini ve tüm bu yaptıklarını canlarıyla ödediklerini belirterek hemen her sayıda bu durumu tekrar tekrar dile getirmekteydi. Yahudilerin ekonomi üzerindeki hâkimiyetlerinden duyduğu rahatsızlığı burada da dile getiren dergi, birçok iş imkânının Yahudi tasarrufu altında olduğunu, bu durumun piyasada bir dengesizlik oluşturduğunu, köylülerimizin mahsullerini Yahudilerin sattığını ifade etmiştir. Yahudileri "kan emici" olarak nitelendirmiş, ekonomiye sürekli ve merhametsizce zarar verdiklerini savunmuştur. Millî İnkılâp'a göre, memlekette herkesten önce bu vatan için çarpışan, mücadele eden insanların maddi ve manevi imkânlara sahip

---

[100] Bozkurt, Yahudi Aleyhtarı Bir Derginin…, s.189-190.

olması gerekiyordu. Çanakkale ekonomisinin Yahudilerin elinde olması bir haksızlık olarak görülmüş ve tedbirli olunması gerektiği belirtmiştir.[101]

Atilhan Hitler taklitçiliği ile suçlanmaktaydı. Kendisini Hitler taklitçiliği yaptığını iddia edenleri gafil ve cahil olarak nitelendirmiş, *"birbirine benzeyen idealler mutlaka birer taklit ise o halde ben Adolf Hitler'i değil Adolf Hitler beni taklit etmiştir"* diyerek suçlamaları reddetmiştir. 1929'da yayınlanan kitabını örnek göstererek, Alman-Yahudi aleyhtarlığı ve Hitler taklitçiliğiyle ilgisi olmadığını ifade ederek bu tezi çürütme yoluna gitti. Atilhan, gerçekte Hitlercilik diye bir kavramın olmadığını, Yahudilerin yalan ve iftirayı birer silah olarak gördüklerini savundu. Kendisinin Almanya ziyareti sırasında haberi olmadan kendi adına Nasyonal Sosyalizm teşkilâtı icra edileceğini duyduğunu belirtti. Türkiye'de böyle bir teşkilâtın var olamayacağını, Hitlerizm yakıştırmasını kabul etmediğini, mücadelesinde samimi olduğunu, herhangi bir din, dil veya ırka değil de ekmeğini yediği millete sırtını dönenlere düşman olduklarının altını çizerek, Yahudileri savunmak adına kendisine saldıranların başarılı olamayacaklarını dile getirmiştir.[102]

Her fırsatta Hitlercilik kavramını reddeden Atilhan, kimseyi taklit etmediğini kendi dünya görüşünün belli olduğunu ve Yahudilere karşı yaklaşımının uzun yıllardan beri belirgin bir şekilde var olduğunu özellikle belirtmekteydi. Aynı dönemde Almanya'da da beliren Yahudi karşıtı hareketler ve Atilhan'ın Yahudilere yönelik dinmek bilmeyen öfkesi Hitler taklitçiliği ile ilişkilendirilmesine neden olmuştur.

Millî İnkılâp, "*Düşman Saflarında*" başlığıyla kendisine yönelik eleştirilere bir kez daha cevap verdi. Yahudilerin kinlerinin son zamanlarda giderek arttığını belirtti. Aynı zamanda sinema, tiyatro salonları gibi manevi duygulara hitap edecek kuruluşların Yahudilerin elinde olmasından yakındı. Millî İnkılâp'ın yayınlarına karşılık, yazarları bilinmeyen yazıların çıktığını, bu yazıların Yahudi taraflılığını içerdiğini, sadece Türkiye'de değil yurtdışındaki neşriyatlarda da Millî İnkılâp aleyhinde bahsedildiğini öne sürdü. Kendisini Kemalist olarak tanımlayan Atilhan, Kemalist diyarında Hitlerist propagandası yapılmaz diyenlerin Siyonizm'e alet

[101]Cevat Rifat Atilhan, "Maskeler Aşağı", *Millî İnkılâp*, 1 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:3, s.4-5.
[102] Cevat Rifat Atilhan, "Maskeler Aşağı", *Millî İnkılâp*, 1 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:3, s.4-6.

olduğunu, bu durumun farkında olmadıklarını vurgulayarak tüm iddialara sert bir dille cevap vermiştir.[103]

2.4. Trakya Olayları

1934 yılının Haziran ve Temmuz ayında Trakya'da bir hareketliliğin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. İtalya'da Mussolini iktidara gelerek yayılmacı bir politika takip etmek istiyordu. Bu durum Türkiye'nin savunma planı yapmasını zorunlu kılıyordu. II. Dünya Savaşı'nın yaklaştığı bu dönemde güvenlik ve savunmaya yönelik birtakım tedbirler alınmalıydı. Çanakkale Boğazı stratejik anlamda büyük öneme sahipti. Bu bağlamda azınlıkların göç ettirilmesi fikri gündeme geldi. Bu fikrin temelinde azınlıkların casusluk faaliyetine girişebilecekleri düşüncesi yatmaktadır.[104]

Hükümetin haziran ayından itibaren Yahudileri Trakya'dan çıkarmak istemesi ve bunu kolluk kuvvetleri vasıtasıyla değil de baskı ile yapacağı iddiası ortaya atıldı. Aynı dönemde çıkan İskân Kanunu azınlıkların tedirgin olmalarına neden oldu. Bu devam eden süreç içerisinde 1934 Haziranında Trakya Olayları adı verilen hadise meydana geldi. Olaylar 1934 Haziran ayının ikinci yarısında Çanakkale'de başladı.[105] Bundan bir gün sonra Gelibolu'ya oradan da Edirne ve Kırklareli'ne sirayet etti.[106] Almanya'da Hitlerin ve Nazi Partisi'nin başa gelmesi Trakya Olayları'nın sebebi olarak görülmekteydi. Yahudi aleyhtarı hareketler hem

[103] "Düşman Saflarında", *Millî İnkılâp,* 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:4, s.1.
[104] Halil Şimşek, "Çanakkale Bağlamında 1934 Trakya Yahudi Olayları", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi,* Yıl: 5, Sayı 9, Ankara 2009, s.138.
[105] Şimşek, "Çanakkale Bağlamında…", s.142-144. Doğu illerinde Mecburi İskân Kanunu 14 Haziran 1934'te yürürlüğe girdi. Mecburi İskân Kanunu mecliste onaylanması ile Türkiye üçe bölünüyor ve Türk olmayan nüfusun belirli bölgelerde toplanmasına engel olunmak isteniyordu. Türk olmayanlar siyasi, askeri ve ekonomik nedenlerle Türklerin fazla olduğu yerlerde mecburi iskâna tabii tutulacaktı. Yahudi meselesinden önce hazırlanan bu kanun doğu isyanları ve Kürt olayları ile ilgiliydi. 1934 Temmuzunda yürürlüğe girdi (Levi, 1934 Trakya Yahudileri…, s.13). Yasayla birlikte dışarıdan gelecek göçmenler kabul edilirken, Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olması koşulları aranıyordu. Bu sebeple eski Osmanlı halkından Gayrimüslimlerin (Ermeni, Rum, Yahudi) ülkeye yeniden gelmelerinin de önüne geçilmiş oluyordu (Berna Pekesen, "Umumî Müfettiş İbrahim Tali Gören Müfettişlik İcraatları ve 1934 Trakya Teftiş Gezisi Raporu", *Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar,* Sayı 7, 2008, s.149).
[106] "Trakya Hadiseleri", Vakit, 9 Temmuz 1934.

Avrupa’da hem de Türkiye’de kendisini hissettirmeye başladı. Atilhan ve Atsız gibi Yahudi aleyhtarı yazarlar bir kamuoyu oluşturmuşlardı.[107]

2 Temmuzda Yahudilerin evlerine ve işyerlerine saldırılar düzenlenerek malları yağma edildi. Yahudilere yönelik yapılan ekonomik boykota, mal ve kişilere karşı fiziksel saldırılar da eklendi. 65 Yahudi’nin evi hırsızlar tarafından soyuldu. Özellikle Kırklareli’nde birçok Yahudi’nin evinin camı kırılarak evleri yağma edilmişti.[108]

Edirne’den İstanbul’a gelen Yahudiler kendilerine karşı bir taarruzdan bahsetmedi.[109] Kırklareli’nden gelenler ise 3 Temmuzda akşam saat dokuzda evlerinin camlarının taşlandığını, camların tamamen kırıldığını belirterek, İstanbul’a geldiklerini söylediler. Yahudiler kendilerine saldıranların kim olduklarını bilmediklerini ifade ederken herhangi bir tecavüze maruz kalkmadıklarını, ölen ya da dövülen kimseyi görmediklerini, kimsenin tehdidine uğramadıklarını belirttiler.[110] Fakat İstanbul’a gelen bir kısım Yahudiler ise bazı tazyikatlara maruz kaldıklarını ve bunun üzerine İstanbul’a gelmeye mecbur olduklarını ifade etmişlerdir.[111] Bali, Trakya’dan İstanbul’a kaçıp gelen Yahudilere İstanbul Yahudi Cemaati yardım ettiğini belirtmiştir.[112] Basına yansıyan haberler arasında çelişkilerin varlığı dikkat çekmektedir. Herhangi bir saldırıya ve tehdide maruz kalınmadan insanların yerlerini terk etmesi beklenemezdi. Vakit ve Cumhuriyet gazetesinin 7 Temmuz tarihli haberleri aradaki çelişkiyi ortaya koymaktadır.

İlerleyen günlerde bazı Yahudilere göndereni belli olmayan mektupların yollandığı öne sürüldü. Tehdit içerikli bu mektuplarda kenti terk etmeyenlerin öldürüleceği iddia edildi. Bunun üzerine birçok Yahudi İstanbul’a göç etmek zorunda kalmıştır.[113]

Trakya’da bu olaylar cereyan ederken Millî İnkılâp’ın 5. sayısında, Uzunköprü Muradiye mahallesinden Osman oğlu Rasih’in Yahudilere yönelik yazısı

---

[107] Tez Behmoaras, **Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi,** Remzi Kitabevi, s.200.
[108] Karagöz, 18 Temmuz 1934, “Trakya’da Yahudi Meselesi”, Son Posta, 15 Temmuz 1934.
[109] “Trakya’daki Hadiselerin Hakiki Mahiyeti Nedir?” Akşam, 7 Temmuz 1934.
[110] “Yahudilerin Lüzumsuz Yere Telaşlandıkları Anlaşılıyor”, Vakit, 7 Temmuz 1934.
[111] “Dâhiliye Vekili Tahkikat İçin Trakya’ya Gitti”, Cumhuriyet, 7 Temmuz 1934.
[112] Rifat Bali, “Trakya Olayları II”, *Tarih ve Toplum,* Temmuz 1999, Cilt: 32, Sayı:187, s.42.
[113] Levi, Türkiye Cumhuriyeti’nde…, s.115-116.

dikkat çekmektedir. Edirne'de Yahudi nüfusun hâkimiyetinden duyulan rahatsızlığı dile getiren yazıda, Yahudilerin adeta Türklerin "kanını emdiği" ve Yahudilerin en "soysuz" millet olduğu ifade edilmekteydi. *"...Barbaros'un sularına çirkefler karışıyor. Tunca semalarında vahşi saksağanların yaygaraları duyuluyor. Bu sesler Ergene kıyılarına kadar indiler. Koşalım, Edirne kan ağlıyor. Edirne'nin şanlı cumaları cumartesi oldu artık. Saray içinin serin rüzgârları eskisi gibi uğuldamıyor. Söğütlerin gölgelerinde kahramanlık hikâyeleri anlatılmıyor, orada Musa oğulları günlük kazançlarını hesaplıyorlar. Onlar dünyanın en soysuz milletidir. Onun için Tanrı onları her vakit ezilmeye mahkûm etmiştir. Onlar yiğitlikten çok ırak, kancık tabiatlı bir millettir. Tanrının sevmediğini peygamber sopa ile kovalarmış. Peygamberin sopa ile kovaladığını biz ne yapsak yeridir""* denilerek Trakya Olayları'na bir gönderme yapılmıştır.[114] Trakya Olayları'na etkisi olabilecek tek yazı olduğu söylenebilir.

İsmet İnönü, 5 Temmuz 1934 günü mecliste kesin bir dille yaptığı konuşmasında, Trakya'da yaşanan olayları değerlendirerek Antisemitizm zihniyetinin Türkiye'de olmadığını belirtti. İsteyen Yahudi vatandaşların yerlerine dönebileceklerini, suçluların cezasız kalmayacaklarını sözlerine eklemiştir.[115] Antisemitizm düşüncesi yaşanan olayların sorumlusu olarak gösterilmekteydi. Bu dönemdeki Antisemitik yayınlar görmezden gelinmemiştir.

Yine İsmet İnönü basına Trakya'da meydana gelen olayların sebebinin araştırıldığını ve bu gelişmelere sebep olan kişilerin cezalandırılacağını beyan etti. Başvekâlete gelen şikâyetlerde 100'e yakın Yahudi vatandaşın İstanbul'a geldiğini, Yahudilerin bulundukları yerleri terk etmek zorunda olduklarını öğrenen İsmet İnönü, olayların içeriğini tahkik ettirdiğini belirtti. Ayrıca şikâyetçi olan vatandaşların adliyeye başvurarak haklarını aramalarını istemiştir. [116]

[114] Osman oğlu Rasih, "Kari Yazısı", *Milli İnkılâp*, 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:5, s.8.
[115] Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Cilt 23, Devre: IV, İçtima: 3, Yetmiş Sekizinci İnikat, s.456.
[116]"Trakya Yahudileri", Cumhuriyet, 6 Temmuz 1934 (İstanbul'a gelen Yahudilerin azami miktarı ise 1500 kişi olduğu belirtilmiştir (Cumhuriyet, 8 Temmuz 1934).

Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya Bey, beraberinde Trakya Müfettiş-i Umumîsi İbrahim Tali Bey,[117] Müfettişlik Müşaviri Şükrü Bey, Emniyet-i Umumiye Muavini Cemil Bey ve Mülkiye Müfettişi İsmail Hakkı Bey ile birlikte 7 Temmuz 1934 günü Kırklareli'ne gitti.[118] Bir gün sonra Edirne'ye geçen Vekil, 10 Temmuz günü Gelibolu'daki araştırmaları sonrasında Çanakkale'ye geçmiş [119] ve 11 Temmuz günü Ankara'ya dönmüştür.[120]

Şükrü Kaya Bey ortaya çıkan kargaşa ortamından dolayı Yahudi vatandaşların İstanbul'a gelmeye başladıklarını ifade etti. Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan tüm vatandaşlara ayrım yapılmadan haklarının kanunlarla korunduğu dile getirdi. Ayrıca Yahudi aleyhtarı yayın yapan neşriyatlar hakkında gereken işlemin yapılacağını sözlerine ekledi.[121] Meydana gelen kargaşanın nedeni tam olarak belirtilmemektedir.

Cumhuriyet gazetesi olayın sanıldığının aksine fazla büyük bir şey olmadığını, İstanbul'a kaçışın yersiz olduğunu, gelen ailelerin herhangi bir zorlamayla değil de kendi istekleri ile geldiklerini belirtmiştir. Trakya'da ise her şeyin normal seyrinde devam ettiğini, mevzunun iki cam kırığından ibaret olduğunu: "*Lüzumsuz ve yersiz bir telaşla İstanbul'a kaçacak ve ortalığı birtakım manasız şayiaların çıkmasına sebep olacak yerde, sükûnetle yerlerinde otursaydılar, mevhum bir Yahudi aleyhtarlığı cereyanı mevzubahis bile olmayacaktı"* diyerek gereksiz bir gerginliğe sebebiyet verildiğini öne sürmüştür.[122]

12 Temmuzda basında Yahudi meselesi tahkikatının bittiği, Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya Bey'in Ankara'ya gittiği ve alınan bilgilere göre, Yahudilere Trakya'da hiçbir tecavüz olmadığı belirtildi. Sadece Kırklareli'nde idaresizlikler yüzünden

---

[117] İbrahim Tali (1875-1952), Askerî tıbbiye mezunu politikacıdır. Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadelede çeşitli görevlere getirildi. Askerliğinin yanı sıra diplomatik görevlere de getirilerek, 1920'de Bakü'de toplanan Doğu Halkları Kongresi'nde Türkiye'yi temsil etti. Batum'da şehberdenlik ve Varşova'da muharras ve orta elçilik görevlerini yaptı. Milletvekilliği yapmış, 1927'de Diyarbakır I. Umumi Müfettişliği'nin başına atanmıştır. Kürt bölgelerinin ıslahında görev alan Tali, Trakya müfettişliğini de yapmıştır (Pekesen, Umumî Müfettiş İbrahim Tali…, s.154).
[118] "Dâhiliye Vekili Tahkikat İçin Trakya'ya Gitti", Cumhuriyet, 7 Temmuz 1934.
[119] "Musevilerin Hicreti", Cumhuriyet, 11 Temmuz 1934.
[120] "Dâhiliye Vekili Tahkikata Başladı", Vakit, 8 Temmuz 1934.
[121] "Dâhiliye Vekili Tahkikat İçin Trakya'ya Gitti", Cumhuriyet, 7 Temmuz 1934.
[122]"Dâhiliye Vekili Dün Kırklareli'nde Tahkikat Yaptı", Cumhuriyet, 8 Temmuz 1934.

tecavüz teşebbüsü olmuş, Yahudi nüfusun büyük bir kısmı İstanbul'a kaçmış, geriye kalanlar ise Filistin, Bulgaristan ve Yunanistan'a yerleşmiştir.[123]

Bu süre zarfında birçok ev, dükkân ve mal Yahudiler tarafından satıldı. Cumhuriyet gazetesinin haberine göre, Yahudiler 20 Hazirandan itibaren Türkleri boykot etmişti. Boykota karşılık Türkler de tedbir alma yolun gitmiş ve sebzeciler kooperatifi ve kozacılar birliği adı altında bir şirket kurmuşlardı. Bu durum üzerine Yahudiler 28 Hazirandan itibaren "bize ekmek kalmadı" diyerek Uzun Köprü'den göç etti. Kırklareli'nde ise ufak tefek bir iki hadise olduğu, Çanakkale ve Gelibolu'da bir tek Yahudinin kalmadığı, Edirne'de ise giden Yahudi sayısının bin olduğu belirtilmiştir.[124]

Kırklareli'nde birçok kişi sorguya çekildiği gibi bazı memurlar da işten el çektirildi.[125] Olaylar üzerine Yahudilerin bir kısmı mallarını ve gayrimenkullerini yok pahasına devrederken, bir kısmı da olayların tekrarlanmasından çekinerek eşyalarını bırakarak İstanbul'a göç ettiler.[126] İstanbul'da bazı Musevi aileler ile görüşülmüş, bunların bir kısmının İstanbul'a geniş çaplı iş yapmak niyetiyle geldikleri anlaşılmıştı. Birçoklarının da birbirlerinin hareketlerine bakarak geldikleri diğer ifadeler arasında yerini almıştır.[127]

Olaylar 21 Haziran – 4 Temmuz tarihleri arasında 14 günlük bir süre zarfında meydana geldi. Bu 14 günlük sürecin basına yansımadığı görülmektedir. 5 Temmuzda İsmet İnönü'nün kürsüden yapmış olduğu konuşma sonrasında 6 Temmuz itibari ile olaylar basına yansıdı. Konuyla ilgili yaklaşık 10-15 günlük gazete haberleri bulunmaktadır. Gazete haberlerini taradığımız vakit Trakya Olayları'nın mahiyetinin tam anlamı ile anlatılmadığı görülmektedir. Olayların sanıldığının aksine abartılı bir şekilde olmadığı, bir iki cam kırığından ibaret olduğu, herhangi bir tecavüze maruz kalınmadığı aktarılan haberler arasında yerini almaktadır. Bir panik havasının oluştuğu ve Yahudilerin birbirlerine bakarak

---

[123] "Museviler Meselesi Tahkikatı Bitti", Cumhuriyet, 12 Temmuz 1934.
[124] "Museviler Meselesi Tahkikatı Bitti", Cumhuriyet, 12 Temmuz 1934.
[125] "Dâhiliye Vekili Çanakkale'ye Gidiyor", Vakit, 11 Temmuz 1934.
[126] Edirne Postası, 16 Temmuz 1934.
[127] "Trakya'dan Gelen Museviler", Milliyet, 6 Temmuz 1934.

Trakya'nın muhtelif yerlerinden göç ettiği öne sürüldü. Yahudi göçü sadece gereksiz bir paniğe bağlanmış ve hükümetin önlem aldığı, çok büyük bir sorunun olmadığı ve isteyen Yahudi vatandaşların yerlerine dönebilecekleri özellikle belirtilmiştir. Trakya Olayları geniş çaplı bir olaydı ve binlerce Yahudinin göç etmesine neden olmuştu. Bir kargaşa ortamının oluştuğu aşikârdır. Fakat basın yeteri kadar haber yapmamış ve olayın hangi nokta üzerinden ortaya çıktığını belirtmemişti. Aynı şekilde devletin ileri gelenlerinin basına verdiği demeçler de olaya ışık tutmamaktadır.

16 Temmuz 1934'te Yunus Nadi Cumhuriyet gazetesinde "*Trakya'da Musevilere Yapılan Hareket"* başlığıyla neşrettiği yazısında olayları değerlendirdi. Yahudi aleyhtarı hareketlerin içeriğine değinerek olayların devletle en ufak bir ilgisi olmadığı vurguladı. Durum ile alakalı her türlü tedbirin alındığını, İçişleri Bakanı'nın durum ile ilgilendiğini, Yahudi vatandaşlardan zarar görenlerin mallarının yüzde yetmiş beşinin sahiplerine iade edildiğini ifade etti. Yahudilerin Türkçe konuşma konusuna da değinen Nadi, Yahudilere yapılan bu muamelenin mazur görülmeyeceğini belirterek Trakya'da güvenliğin sağlandığını beyan etmiştir.[128]

Mehmet Asım ise Vakit gazetesinde, Türkiye'de Yahudi aleyhtarlığının olmadığını belirterek, Trakya'nın muhtelif yerlerinde temelde ekonomik açıdan husumetlerin tekrar gündeme geldiğini ifade etti. Böylece bir Yahudi düşmanlığının vücuda gelerek menfaatleri üzere belirli bir kesimin harekete geçtiğini savundu. Asım, Trakya'dan gelen Yahudilerin vaziyeti bu şekilde görmüş olmaları halinde yerlerinden bile kıpırdamayacaklarını belirtmekteydi. Trakya'dan gelenlerin birtakım propagandaların ve tahrikçilerin sözlerine aldandıklarını ve İstanbul'a gelmelerinin hükümetin bir kararı olduğunu zannettiklerini ifade etti. Kimsenin yerini terk etmesine gerek olmadığını, buna gerek olursa hükümetin kanun yoluyla bu işe müdahale edeceğini, belirli kesimden birtakım insanların galeyana sebep olduklarını, halkı kışkırtanlara itibar edilmemesi gerektiğini belirtmiştir.[129]

---

[128] Yunus Nadi, "Trakya'da Musevilere Yapılan Hareket", Cumhuriyet, 16 Temmuz 1934.
[129] Mehmet Asım, "Trakya Hadiseleri", Vakit, 9 Temmuz 1934.

Mohiz Kohen ise olaylardan duyduğu üzüntüyü dile getirirken, Antisemitizmin Türkiye'nin metaı olmadığını, Hıristiyan bağnazlığı olduğunu, İspanya'dan kovuldukları dönemde açık kapı olarak Türkiye'yi bulduklarını ifade etti. Bu olayların sebebi olarak son dönemlerde meydana gelen Hitlercilik hareketinin olduğunu sözlerine ekledi.[130] Kazım Karabekir de, bütün vatandaşların Türkiye Cumhuriyeti kanunları altında olduğunu, kimsenin herhangi bir tecavüze uğramasına müsaade edilmeyeceği belirterek hükümetin bu konu hakkındaki tüm önlemleri aldığını da ifade etmiştir.[131]

Şükrü Kaya Bey, *"Bizim iç siyasetimizin esası kendi şartlarımıza, kendi kanunlarımıza göre cereyan eder. Yahudiler aleyhine bu yolda neşriyat yapanları yola getirmek, Türk kanunlarını tatbik ile mükellef olan hükümetimize ve mahkememize aittir"* [132] açıklamasını yapmıştır.

Kaçan Yahudi vatandaşların sözlerine bakılacak olursa Trakya'nın muhtelif yerlerinde olaylar çıkmadan günler evvel Yahudi aleyhtarı bildiriler dağıtılmaya başlanmış ve bazı boykot hareketlerine rastlanmıştı. Belli kesimler halkı kışkırtmakla kalmayıp Yahudilerden alış veriş etmemeleri konusunda halkı tehdit etmişlerdi. Tüm bu yaşananlar organize bir şekilde, Trakya'nın farklı yerlerinde fakat aynı günde ortaya çıkmıştı. Bunun tesadüften öte planlanmış bir olay olduğu anlaşılmaktadır.[133]

Bazı Yahudi vatandaşlar ise bu durumun aksine, Türkiye'de bir Yahudi düşmanlığının olmadığını, hükümetin olaya hemen müdahale ettiğini ve durumdan Yahudilerin memnun olduğunu ifade etmişlerdi.[134] Musevi tacirlerden Nesim Taranto Efendi şunları söylemiştir: "*Ortada hiçbir mesele yoktur. Bazı arkadaşlarımızın Trakya mıntıkasından ayrılmaları evvela bizi de endişeye ve hayrete düşürmüştü. Fakat kat'iyetle tahmin ediyorduk ki hadisede büyük bir yanlışlık mevcuttur. Bu vaziyet Başvekil İsmet Paşa'nın beyanatları ile teeyyüt*

---

[130] "Trakya'daki Hadiselerin Hakiki Mahiyeti Nedir?" Akşam, 7 Temmuz 1934.
[131] "Dâhiliye Vekili Dünden İtibaren Tahkikata Başladı", Akşam, 8 Temmuz 1934.
[132] "Dâhiliye Vekilimiz Şükrü Kaya Bey Trakya'ya Giderken Mühim Beyanatta Bulundu", Hâkimiyet-i Milliye, 7 Temmuz 1934.
[133] Zafer Toprak, "1934 Trakya Olaylarında Hükümetin ve CHF'nin Sorumluluğu", *Toplumsal Tarih,* Cilt:26, Sayı:54, Ekim 1996, s.19.
[134] "Trakya'dan Gelen Museviler Yerlerine Dönüyor", Milliyet, 8 Temmuz 1934.

etmiştir."[135] Diğer bir tüccar Marsel Franko ise; *"Hadise tamamen mevziîdir. Hükümet vaziyete derhal müdahale etmiş ve fazla inkişafına meydan verilmemiştir. Bu meselenin kestirme olarak halledilmesi şayan-ı şükrandır. Bu hal Türkiye'de Yahudi düşmanlığı mevcut olmadığını bir kat daha teyit eden hadisedir"*[136] açıklamasını yapmıştır.

Şükrü Kaya Bey raporunda Yahudi aleyhtarlığının Milli Mücadele döneminden sonra azaldığını fakat son dönemlerde tekrar gündeme geldiğini belirtmektedir. İbrahim Tali ise, tahkikatı bitirdiğini, adli işlemlerin başladığını ifade etti. Trakya'da bu olay esnasında hükümetin bir rolünün olmadığını, baskı ve boykot hareketlerine engel olunacağını dile getirdi. Ayrıca bir jandarma erinin şehit olduğu bilgisinin yanlış olduğunu, Trakya'da Yahudi hadisesinin olmadığını sözlerine eklemiştir.[137]

El Ehram gazetesi ise, Yahudiler Türkiye'de hiçbir zaman Avrupa veya Balkan memleketlerinin büyük bir kısmında karşılaştıkları kötü muameleye uğramadıklarını belirtti. Lehistan'da aynı türden olayın yaşandığını, açlık ve intihara kadar olayların gittiğini, Türkiye'de böyle manzaraların yaşanamadığını yazmıştır. Yeni bir emrin yayınlanmasıyla 8.000 Yahudi Trakya'dan İstanbul'a göç etmiş, ihtiyaçları hahambaşı tarafından karşılanmıştır.[138]

Olayların seyri bu şekilde devam ederken Yahudi aleyhtarı yayınlarından dolayı Millî İnkılâp aleyhinde tahkikat yapılmaya başlandı. Bu durum basında da yerini almış ve *"Çıkardığı Millî İnkılâp adındaki neşriyatı memleketteki anasır arasında nifak tevlit eder mahiyette görülen Cevat Rifat Bey'in hakkında takip icrası için vilayet makamı tarafından müdde-i umumiliğe müracaat edilmiştir.*[139] ***Yahudilik aleyhine sürekli yayın yapmakta olan Cevat Rifat Bey'in Millî İnkılâp isimdeki derginin engellenmesi hakkında hükümetçe verilen kararın uygulanması yazılmıştı.***

---

135 "Trakya Musevileri", Son Posta, 6 Temmuz 1934.
136 "Yahudi Meselesi Kalmadı", Son Posta, 8 Temmuz 1934.
137"Trakya Hadisesinde Hükümetin Tazyiki ve Tertibi Yoktur", Vakit, 15 Temmuz 1934 – "Antisemitizm Türkiye'nin Metaı Değildir", Akşam, 6 Temmuz 1934. Türkiye dışına çıkarılacak Yahudi sayısı 29.000 olarak tespit edilmiştir (BCA, 030.10/110.734.14-21).
138 BCA 0.30.10/110.734.14-12.
139 "Dâhiliye Vekili Dün Gelibolu'ya Gitti", Cumhuriyet, 10 Temmuz 1934.

Mecmuayı çıkaran Cevat Rifat Bey hakkında da adli tahkikata devam olunmaktadır"[140] şeklinde haberler yayınlandığı görülmektedir.

Millî İnkılâp'tan ise cevap gecikmedi. "*Yine O Yaygaralar Yine O Maskara Gürültüleri"* başlığıyla neşredilen yazıda olaylar değerlendirildi. Trakya'da yaşanan olayları yeni bir "ihanet" olarak nitelendirirken, olaylardan sorumlu olduğu iddialarını reddetmiş ve yaşananları çok da gerçekçi bulmamıştır. Dergi yayında herhangi bir aksaklık meydana gelse bile "haklı mücadele" olarak tabir ettiği davasından asla vazgeçmeyeceklerini, hükümete ve kanunlara saygılı olduklarını, gerekirse herhangi bir uyarıya gerek kalmadan neşriyatı durdurabileceklerini belirtti. Dergi, birçok yazısında olduğu gibi kendisine yöneltilen eleştirilere yine savaş dönemlerini hatırlatarak cevap verme gereği duymuştur. Yahudilerin "casusluk" faaliyeti içerisinde olduğu dönemleri bir kez daha dile getirirken, Yahudileri "vefasızlıkla" suçlamıştır. Millî İnkılâp kendisini burada da "haklı bir neşriyat" olarak tanımlarken, Yahudileri "casus ırk" olarak görmüş, Mısır'da kendi aleyhine haber yapan gazeteyi de "*Yahudilere, Siyonistlere ve herkese kemal-i kat'iyetle şunu ihtar ederiz ki; Mustafa Kemal'in mübarek nâmı nankör, alçak, vicdansız, kahpe, vatansız bir Mısır Yahudisinin pis, kirli ağzında dolaşamaz, dolaştıramayız. Bunu iyi bilmeli ve Türk tarihinin parlak yıldızı, Türk milletinin mukaddes bir sembolü olan bir varlığa hürmet etmelidir"* diyerek sert sözlerle eleştirmiştir.[141]

Millî İnkılâp, Haber gazetesinin kendisi aleyhindeki yazısına tepki gösterdi. Yahudilerin gereksiz yere savunulmasının manasını sorgulayan dergi gazeteyi Yahudi'den ziyade Yahudi olmakla suçladı. Yapılan haberde Yahudi taraflılığının olduğuna dikkat çekilmiş, savaş döneminde Yahudilerin Türklere karşı olan tutumu tekrar dile getirilmiş ve yapılan haberden Yahudilerin memnun olduğunu ve gazetenin amacına ulaştığını ifade etmiştir. Bu açıklamaların ardından Millî İnkılâp daha önce çıkardığı sayılara nazaran 15 Temmuz 1934 tarihli 6. sayısını 8 sayfa çıkarmış ve bu eksikliğin diğer sayılarda telafi edileceği belirtilmiştir.[142]

---

[140]" Musevilerin Hicreti", Cumhuriyet, 11 Temmuz 1934.

[141] "Yine O Yaygaralar Yine O Maskara Gürültüleri", *Millî İnkılâp,* 15 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:6, s.2.

[142] "Haber Yazıyor", *Millî İnkılâp,* 15 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:6, s.3.

Le Journal d'Orient'da A. Kaya Trakya Olayları'nı bir kara leke olarak nitelendirmiştir. Levi'ye göre Antisemit yayınlarda yerel yöneticilerin ihmali söz konusu olmuştu; *"Bütün gazete yazı ve ayrıntıları bir araya getirilince şöyle bir sonuç çıkmıştır. Millî İnkılâp'ta Antisemit bir kampanya başladı. Ticari bir boykota dönüştü, yerel yetkililer buna önem vermediler. Bu da fiziki saldırılara dönüştü"*[143] sözleriyle düşüncelerini dile getirmiştir.

Ayhan Aktar, olaylardan Millî İnkılâp'ın sorumlu tutulmasını eleştirmektedir. Aktar, kamuoyuna mal olamamış, okuyucusu belli olmayan derginin ulaşım ve haberleşme imkânlarının kısıtlı olması sebebiyle böyle bir alt yapı oluşturması ihtimalinin düşük olduğunu, o dönemde düzenli radyo yayınının bile olmadığını ifade ederek taşrada oturan kesimin dünyada olup biteni izleyip etkilenmek gibi bir imkânının olmadığını belirtmektedir. Millî İnkılâp'ın Trakya Olayları gibi geniş çaplı bir olaya sebebiyet veremeyeceğini, halkta antisemit bir bilinç oluşturmaya yeterli olmadığını dile getirmiştir. Aktar'a göre, eğer etkili bir dergi olsaydı okur-yazar oranı yüksek olan İstanbul'da olayları hızlandırıcı etkiye sahip olurdu. Millî İnkılâp'ın olayları organize edecek gücünün olmadığını ifade etmiştir.[144]

Bali ise bu durumun tam tersini iddia ederek, Atsız'ın Edirne Erkek Lisesi'nde görev yaptığı dönemde Orhun Dergisi vasıtasıyla olayları tahrik ve teşvik ettiğini belirtti. Bali'ye göre, Atilhan'ın yayınlarının etkisi de görmezden gelinemezdi. Derginin satış sayısı bilinmemesine rağmen, Millî İnkılâp ve Orhun dergileri çok uç dergiler olsaydı *"Ne Türkiye Hahambaşılığı ne de İstanbul basını onları ciddiye almazdı"*[145] diyerek Trakya Olayları'ndan iki dergiyi sorumlu tutmuş ve olaylara etkilerinin olmadığına inanmamıştır.

Millî İnkılâp gibi baskı sayısı bile belli olmayan uç bir dergi Trakya Olayları gibi büyük etkileri olan bir olaya sebebiyet vermesi beklenemezdi. Sadece bir derginin yazılarıyla toplumsal hareketliliği hızlandırmak çok doğru bir yorum olamaz. Millî İnkılâp, sığ düşüncelerle Yahudi aleyhtarlığı yapmaktaydı. Sürekli aynı

---

[143] Levi, Trakya Yahudileri Olayı, s.17. Naim A. Güleryüz, 1934 olayları sırasında ve II. Dünya Savaşının bazı günlerinde, piyasada ya da bazen okullarda meydana gelen olayların dışında genelde Edirne'de Yahudi düşmanlığının olmadığını belirtmiştir (Güleryüz, Edirne Yahudileri, s.214).
[144]Ayhan Aktar, "Trakya Yahudi Olaylarını Doğru Yorumlamak", *Tarih ve Toplum,* Cilt:26, Sayı:154, Ekim 1996, s.48-49.
[145] Bali, 1934 Trakya Olayları, s.360.

konular işlenmiş, kamuoyuna mal olamamıştı. Yahudileri ekonomik boykotla durdurabileceğini ve ülkeden çıkarabileceğini düşünmüştür. Trakya Olayları organize bir şekilde, Trakya'nın belirli yerlerinde ve aynı anda meydana gelen bir olaydır. Millî İnkılâp'ın bu olayları tetikleyecek bir potansiyeli yoktu. Yahudi aleyhtarı söylemleri çok fazlaydı; fakat halkı temelden etkileyecek bir neşriyat değildi. Buna rağmen özellikle Yahudi yazarlar Trakya Olayları'nın sorumlusu olarak Millî İnkılâp'ı görmekteydiler. Olaylar üzerine Antisemitizm odaklı yayınlar hedef gösterildi. Böylece bütün gözler dönemin Antisemitik dergisi olan Millî İnkılâp üzerine çevrilmiştir.

Atilhan'ın tüm mücadelesine rağmen Millî İnkılâp Temmuz 1934'te Trakya Olayları'dan sorumlu tutulmuş ve *"İstanbul'da çıkan Millî İnkılâp Mecmuası'nın neşriyatı ile memleket içinde ve dışında fena bir cereyan husule getirmek ve milli vahdeti bozmak gayesini takip ettiği anlaşıldığından, matbuat kanunun ellinci maddesi mucibince, tatili icra vekilleri heyetince kabul olunmuştur*"[146] denilerek Bakanlar Kurulu kararı ile derginin kapatılmasına karar verilmiştir.

Millî İnkılâp, 1946 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile tekrar yayın hayatına başlamış, Atilhan'ın kurucu üyeliğini yaptığı Türk Muhafazakâr Partisi'nin yayın organı olarak neşredilmişti. Fakat dergi sadece 6 sayı yayınlanmış ve dağıtımını hiçbir bayii üstlenmediği için yayını kendiliğinden durdurulmuştur.[147]

---

[146] "Millî İnkılâp Mecmuası Kapatıldı", Cumhuriyet, 17 Temmuz 1934.
[147] Bozkurt, Yahudi Aleyhtarı Bir…, s.199.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİLLÎ İNKILÂP DERGİSİ'NDE YAHUDİLİK

3.1. Millî İnkılâp Dergisi'ne Göre Milli Mücadele'de Yahudilerin Rolü

Cevat Rifat Atilhan, 14 Kasım 1909'da Harbiye Okulu'na girdi. 24 Mart 1912'de teğmenliğe terfi etti. 20 Temmuz 1912'de Osmanlı ordusuna, Ağustos 1912'de ise Arnavutluk Harekâtına katıldı. 24 Kasım 1912'de ise IV. Kolorduya atandı. I. Balkan Savaşında Edirne'yi Bulgarlara karşı 6 ay savunmuştur.[148]

Atilhan, orduda süregelen disiplinsizlik ve siyasi kargaşaların kaynağını Farmasonlar olarak görmüştür. Farmasonların en büyük ihanetini Balkan savaşlarında gösterdiklerini ifade ederek Farmasonların orduyu firara yönelttiklerini ve sigara paketlerinin üzerine propaganda yazıları yazdıklarını belirtmektedir. Bu şekilde bir hezimete sebebiyet verdiklerini öne sürmüştür. Atilhan Yahudileri "casusluk" yaptıklarını ifade ederek ordunun karşılaştığı güçlüklerden biri olan gıda meselesi üzerinde de durmaktadır. Yahudilerin gıda stoku yaptığını ve Türk ordusuna yardım etmediğini vurgulamıştır. Atilhan Çanakkale Muharebelerine katılmamış olsa da, Çanakkale cephesinde Siyonizm etkilerinin olduğunu ileri sürmektedir.[149]

Atilhan, Suriye-Filistin cephesinde iken ilk eseri olan Askerlere Din Dersleri ve On İki Haftalık Talim Programı adlı eserlerini yazdı. 1917'de meydana gelen I. ve II. Gazze savaşlarında bulundu. [150] Sina-Filistin cephesi Atilhan'ın eserlerinin önemli bir bölümünü teşkil etmiştir. Antisemitizm çerçevesine temas ettiği konular burada yaşadıklarıyla desteklenmiştir.[151]

---

[148] Bozkurt, Eserleri ve Fikirleri İle…, s.2-3.
[149] Çay, Cevat Rifat Atilhan…, s.39-45.
[150] Bozkurt, Eserleri ve Fikirleri İle…, s.4
[151] Mustafa Murat Çay doktora tezinde *"Atilhan'ın Yahudiler hakkında beslediği düşmanca fikirlerin daha çocukluk döneminde şekillendiğini"* ifade etmektedir. Çay, Cevat Rifat Atilhan…, s.60.

Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadelede önemli görevlere gelmiş olan Atilhan, Yahudilerin "hainliklerine" bizzat şahit olduğunu hem Millî İnkılâp'ta hem de yazmış olduğu birçok eserde dile getirmektedir. Dergide çok sık bir şekilde Milli Mücadele ile ilgili konulara temas edildiği anlaşılmaktadır. Yahudilerin hiçbir zaman gördükleri iyiliğe karşılık iyilikle karşılık vermediklerini belirterek savaş dönemlerindeki tutumlarında da "hainlik" içerisinde olduklarını ifade etmektedir. Yahudileri her fırsata "nankörlük" ile suçlayan dergi bu tutumunu Milli Mücadele ile ilgili gelişmelerde de sürdürmüştür.

Millî İnkılâp; *"Türk çocuğu! Matemli işgal günlerinde düşmanlarına fotoğrafçılık ve yardakçılık eden Siyon bayraklarını dalgalandıran fırsatçıları unutma! Sina Cephesinde çarpışırken yapılan casusluğu ve hıyaneti unutma! Gazi orduları henüz İzmir'e girmeden bize ay yıldızı gökte göreceksiniz diyen nankörleri unutmayalım!*" sözleriyle savaş döneminde yaşananlara atıfta bulunmuştur.[152]

Millî İnkılâp'ın Yahudilere karşı olumsuz tavrı azalmamakla birlikte daha da şiddetlendi. Dergi Yahudileri hemen hemen bütün sayılarda Türklere karşı "ihanetle" suçladı. Ecdadın geçmişte Yahudilere karşı yapmış olduğu iyilikler savaş dönemi konularında da kendisini gösterdi. I. Dünya Savaşı sırasında filizlenen Antisemit düşünceler Yahudilere karşı sert tavırların oluşmasına zemin hazırladı. Bütün dünyanın Yahudilere sırt çevirdiği dönemlerde Yahudilerin yaralarına merhem olan tek milletin Türkler olduğu dile getirilmekteydi. "*Irkına, vatanına, tarihine ihanet etmiş olan efrat ve akvamın hiçbirini unutma Türkoğlu!"*[153] diyerek Yahudilerin Türklere "ihanetini" her fırsatta hatırlatma gereği duymuştur. [154]

---

[152] *Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.7.
[153] "Yahudiler Kıpırdandı", *İnkılâp,* 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.4. Rıfat Bali ise bu durumun tam tersini iddia ederek; Hahambaşı Haim Becerano Mudanya Mütarekesinin imzalanması üzerine İleri gazetesine bir demeç verdiğini, Türkiye Yahudilerinin, Kurtuluş Savaşının kazanılmasından ötürü büyük bir mutluluk duyduklarını ifade etmiştir. Türkiye Yahudilerinin, Türkler ile aynı kaderi yaşadıklarını, aynı acıyı çektiklerini, 1920'de Yunanlıların işgali sırasında Manisa'dan çekilen Yunan askerlerinin birçok Yahudiyi öldürdüğünü belirtmiştir. Bali'ye göre, öldürülen Yahudilerin tek suçu Mustafa Kemal Paşa'ya sadık olmalarıydı (Bali, Bir Türkleştirme Serüveni, s.34-36).
[154] Cevat Rifat Atilhan, "L'antisemitisme II", *İnkılâp,* 1 Temmuz 1933, Yıl: I, Sayı:4, s.1. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşından sonra büyük miktarda bir Yahudi nüfusu Trakya'ya yerleşmiştir. Savaş ile uzun bir süredir artan Yahudi nüfusunda bir kırılma yaşanmıştı. Edirne'de nüfus 15.686'a kadar gerilemiştir (Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.18).

Dergi savaş döneminde Yahudilerin tavırlarını; *"Edirne şanlı bir müdafaaya girişmişti. Kahraman Türk Kayapa sırtlarından Kıyık siperlerine çekilmişti. Böyle müşkül bir günde Yahudi ilk iş olarak mevkii müstahkemin can damarına, iaşesine suikast yaptı. Şehirdeki şeker ve tuz Yahudi ellerinde toplandı. Tuz çuvalları kuyulara atıldı ve mustarip halka fincanla satıldı. Şimdi Yahudi o müşkül günlerimizde hıyanetle kazandığı para sayesinde aleyhimize ve inadımıza müreffeh bir hayat sürüyor. Bunu tarih asla unutmayacaktır"* [155] sözleriyle dile getirmiştir.

Balkan Savaşlarından sonra, I. Dünya Savaşı sırasında Yahudilerin Almanların gücünden faydalanmak için onlarla birlikte hareket ettikleri, Alman paşaların karargâhlarında onlara hizmet ettikleri ve Almanya-Osmanlı ticaretinden menfaat sağladıkları iddiaları ortaya atıldı.[156] Türk milletinin Mustafa Kemal Paşa önderliğinde bir mucizeye imza attığını belirten dergi, bu başarının nimetlerinden büyük ölçüde Yahudilerin istifade ettiğini öne sürdü. Fakat tüm bu yaşananlara rağmen Yahudilerin ikilik çıkarmaktan geri durmadıkları için Antisemitizm'in yayıldığı ifade edilmiştir.[157]

Millî İnkılâp, Yahudilerin "hainliklerine" şahit oldukları halde Yahudi taraftarı olanları ve Yahudi yayınlarını iş yerlerinde, mağazalarında bulunduranları eleştirdi. Anadolu kütüphanesinin sahibi ve Sina Cephesinde 3. fırkada ihtiyat zabitliği görevlerinde bulunan Muallim Fuat Bey'e bir göndermede bulunulmuş, Yahudilerin ihanetine bizzat şahit olduğu halde nasıl olur da Yahudi neşriyatlarını mağazasında bulundurduğunu sorgulamıştır.[158] Dergi, I. Dünya Savaşı'nda ve Milli Mücadelede Yahudilerin Türklere ihanet içinde olduğunu sürekli işlemekteydi.

3.2. Millî İnkılâp Dergisinde Yahudi Aleyhtarlığı

Dergide beliren aşırı Antisemitik üslubun zaman zaman tahrik edici boyutlara ulaştığı görülmektedir. Derginin yazarlarından olan Osman oğlu Lemi, Almanların

---

155 "Yahudiler İsimlerimize Dokunmayınız!" *Millî İnkılâp,* 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:5, s.6.
156 BCA, 490.1.00/590.40.2-1.
157 "Cevat Rifat Atilhan, "L'antisemitisme- II", *İnkılâp,* 1 Temmuz 1933, Yıl: I, Sayı:4, s.2.
158 "Notlar", *Millî İnkılâp,* 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:4, s.5.

milliyetçilik duygularından örnekler vererek Yahudi aleyhtarlığı meselesinin bir milliyet meselesi olduğuna dikkatleri çekmektedir. Millî İnkılâp sütunlarında Yahudiliğin bütün yönleriyle işleneceği ve durmadan, yorulmadan çalışılacağı belirtilmektedir. Osman oğlu Lemi yazısında Yahudiler aleyhindeki düşüncelerini sertleştirerek Yahudileri "leş kargaları" olarak tanımladı. Yahudiliği Türkler içinde "afet" olarak gören Lemi, "*Yahudiliğin daldığı yerde samimiyet, insanlık namına, fazilet namına hayır ve selâmet, din ve iman yoktur ve olamaz da. Etrafına bir kere bak! Hiçbir Yahudi'nin bir Türk'ten beş dirhemlik bir şey aldığını görebilir misin? Hâlbuki biz buna mukabil ne yapıyoruz? Avuç dolusu paralarımızı bunlara atmıyor muyuz?"* diyerek Yahudileri samimiyetsiz bulduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Lemi'ye göre milletler içindeki temel bozgunculuğun sebebi Yahudilerdir. Yahudilerin özellikle Türklerden alış veriş etmediğini dile getirmiş, maddi ve manevi bakımdan Yahudilere karşı birlik olunması gerektiğini sözlerine eklemiştir.[159]

Atilhan, derginin 3. sayısında "Antisemitizm" başlığıyla neşrettiği makalesinde Yahudi aleyhtarlığının sebeplerini sıraladı. Art arda 3 sayıda yayımladığı makalelerinde Yahudilere yönelik sert ithamlara ve suçlamalara devam etti. Yahudi aleyhtarlığını tanımlarken din ve ırk mücadelesi olmadığını, sadece Türkiye'de değil dünyanın birçok yerinde iki bin senedir var olan bir kavga olduğunu belirtti. Atilhan'a göre Yahudi aleyhtarlığı yıllardan beri vardı ve bu aleyhtarlığa sebep yine Yahudilerdi. Ayrıca Yahudiler kendilerine karşı düşmanca tutum takınanlara karşı kendilerince birtakım intikamlar almışlardı. Derginin üstünde sıklıkla durduğu konulardan biri Yahudilerin yurtlarından kovulma meselesidir. Atilhan da bu konuya Antisemitizm makalesinde yer vererek İspanya'dan kovulan Yahudilere Türklerin kucak açtığını ve kendilerine Türkler tarafından büyük bir misafirperverlik gösterildiğini şu sözlerle dile getirmiştir:

"...Eğer memleketimizde fertler ve genç nesil arasında bir Yahudi aleyhtarlığı peyda olmuş ise ona da iyice bilinmelidir ki Yahudiler sebeptir. Çünkü İspanya'dan kovulan ve orada zulüm ve hakaret gören, yerinden yurdundan, evinden ocağından olan Yahudi muhakkak ki yalnız Türkiye'de yalnız memleketimizde hakiki

[159] Osman Oğlu Lemi, "Almanya'dan Alınacak Ders", *İnkılâp,* 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı: 2, s.1-3.

bir adalet ve ciddi bir emniyet yüzü görmüştür. Yaratılışı, asaleti icabı olarak dünyanın en mükrim ve misafirperver kavmi olan Türk, sinesine sığınan perişan Yahudiliğe elini uzatmış, onu bağrına basmış, ona yaşamak, servet ve sâmân sahibi olmak imkânını vermiştir.”[160]

Atilhan, Yahudi aleyhtarlığının başladığı döneme vurgu yaparak I. Dünya Savaşı’na kadar Yahudilere karşı olumsuz bir tutum sergilemediklerini; fakat savaş döneminde Yahudilerin “nankörlüğüyle” karşılaştıklarını ve yine savaş döneminde İstanbul’u altı köşeli Siyon bayraklarıyla donattıklarını belirtmektedir. Türkiye için Antisemitizmin bu dönemde doğduğunu ifade ederek eleştirilerini bu doğrultuda dile getirmiştir.[161]

Millî İnkılâp, Türkiye’de yaşayan Yahudi vatandaşların sürekli kargaşa ortamına sebebiyet vermeye çalıştığını belirtmektedir. Daha önce de Yahudiler tarafından böyle bir kargaşa ortamı oluşturulmaya çalıştıklarını fakat Yahudilerin böyle bir şeye tam manası ile cesaret edemediklerini belirten Millî İnkılâp, bu defa Yahudilerin harekete geçtiğini ve maskelerini indirdiklerini dile getirdi. Yahudilerin Türkiye’ye dil, kültür, ahlâk yapılarıyla, maddi ve manevi şekilde yabancı olduklarının altı çizilerek dünya üzerinde farklı bir teşkilâta bağlı olduklarını savunmaktadır. Millî İnkılâp’a göre Yahudilerin böyle bir kargaşaya sebep olmalarındaki temel sebep savaş döneminde Yahudilerin Filistin’e yerleşmeleri ve orada casusluk faaliyetleriyle ilgilenmeleridir. Yıllardan beri zulme uğrayan Yahudilerin en fazla Türkiye’de güvende olduğu, bu cömertliğe karşı en fazla “nankörlüğü” Türklere karşı gösterdiği, Balkan Savaşı sırasında saklanan Türklerin yerlerinin Yahudiler tarafından Yunanlılara gösterildiği sıklıkla dile getirmiştir.[162] Bu düşünceler derginin neredeyse bütün sayılarında tekrarlanmaktadır.

Millî İnkılâp, Yahudilerin kendilerini ayrıcalıklı bir ırk olarak nitelendirdiklerini, Yahudi olmayanlara karşı “*Onların Talmutlarına nazaran Yahudi olmayanlar birer ruhsuz köpek, Beniisraile hizmet etmek ve onu zengin etmek için yaratılmış birer hayvandır. Yahudi olmayanlara her şey yapmak caizdir”*

[160] Cevat Rifat Atilhan, Antisemitisme I, *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı: 3, s.1.
[161] Cevat Rifat Atilhan, L’antisemitisme II, *İnkılâp,* 1 Temmuz 1933, Yıl: I,Sayı: 4, s.1-2.
[162] *Millî İnkılâp*, 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.10-12.

düşüncesini beslediklerini, Yahudilerin kendi ırkından olmayanlara bir "hayvan" gözüyle baktıklarını, her türlü fenalığı Yahudi olamayan milletlere reva gördüklerini iddia etmektedir. Sözlerini daha da şiddetlendirerek Yahudileri "çengel burunlu bitli Yahudi" olarak tanımlamış ve ümitsizce çabaladıklarını savunmuştur.[163]

Dergi Yahudileri tanımlarken; *"derin olmayan fakat oldukça keskin bir tetkik istidadı, şuurî bir kurnazlık, başkalarının tesirine karşı bir soğukkanlılık ve müfrit bir intikam hissi daima hareketlerinde bulunur"* demiştir. Yahudilerin yanıltmayı, iftirayı, yalanı ve garazkârlığı bir silah olarak kullandığını vurgulamıştır.[164]

1933 yılında Yahudiler ile ilgili yeni bir durum ortaya çıktı. Malche 1933'te İstanbul Üniversitesi'nde yaptığı incelemeler sonucu bir rapor hazırladı. Bu rapora göre yeni bilim dallarının kurulması gerekliydi. Var olan bilim dalları da geliştirilmeliydi. Bu gelişmelerin yaşandığı dönemde Almanya'daki Yahudi ilim adamlarının görevlerine son verildi. Avram Galanti, Mişon Ventura ve daha başka Yahudi profesörler Türkiye'de öğretim üyesi olarak görev yapıyordu. Almanya'da işlerinden olan profesörlerin Türkiye'de değerlendirilmesi için Mili Eğitim Bakanı Reşit Galip ile görüşmeler yapıldı. İlk etapta 34 Yahudi ilim adamı İstanbul Üniversite'sinde göreve başladı. İlim adamları ile sınırlı kalmayan Türk Yahudileri birçok Yahudi mülteciye Türkiye'de yer bulmaya çalışmışlardır.[165]

Yahudi profesörler ve diğer meslek gruplarına mensup birçok Yahudi Türkiye'de göreve başladığı vakit kendilerine Türkiye'de ikamet hakkı verildi. İkametleri sırasında en fazla 2 yıl içinde Türkçeyi öğrenmeleri şartı koşulmuş ve bu şart üzerine sözleşme yapılıp, göreve başlamışlardır.[166]

Yahudi aleyhtarlığıyla dikkat çeken Millî İnkılâp bu durumu kabullenmedi. Yahudilerin Celâl Bayar'a gelerek 1933'te Almanya'dan kovulan Yahudilerin Türkiye'ye kabulünü istemelerini *"Asla! Bu Vatan Yeni Bir Yahudi Kafilesini Kabul Edemez*" başlığıyla yayımladığı makalesinde değerlendirdi. Bu durum karşısında katı

---

[163] "Boykot Boykot Boykot", *Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.6-7.
[164] "Maskeler Aşağı", *Millî İnkılâp*, 1 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:3, s.6.
.[165] Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, s.97-99.
[166] Wayne Bowen, "Türkiye ve İkinci Dünya Savaşı: "Taraflı Fakat Savaşmayan Ülke" , Türkler Ansiklopedisi, Cilt:16,Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.1498.

bir tavır takındı. Geçmişte Yahudilere fazlasıyla lütufkâr davranıldığı halde Yahudilerin hâlâ bir yabancı gibi davrandığını belirterek geçmişte yaşanan hataların tekrar edilememesi gerektiğini savundu. Birçok iş yerine sahip olmalarına rağmen bu iş yerlerinde Türkleri barındırmadıklarını ve Türklerden özellikle alış veriş yapmadıklarını belirtti. Yahudiler için "*…besledik kargayı oydu gözümüzü. Büyük harpte Filistin Yahudilerinin yaptıkları nankörlükler, ordu aleyhine işledikleri casuslukları unutmuş değiliz ve kat'iyen de unutmayacağız"* diyerek I. Dünya Savaşı sırasında yaşananların dile getirildiği, Filistin'deki Yahudilerin "casusluk" faaliyetlerinin de unutulmayacağı ifade edilmiştir. Türk topraklarının yalnızca Türk çiftçisine ait olduğu belirtilmiş *"…mağazalarında, imalathanelerinde, müesseselerinde kaç Türk'e yer ve ekmek verdiler ki bu yenilerinden de böyle ümit bekleyelim. İlmin dini ve vatanı olmamasına rağmen mekteplerimizin ve darülfünunlarımızın kürsüleri Yahudilere kapalıdır. Türkiye toprakları ancak ve yalnız Türk çiftçisinin malıdır. Türk ihracatının mallarını, Türk ithalatının kapılarını Yahudilerin ellerine veremeyiz. Türkiye'de yeni bir Filistin, yeni bir Telavim göremeyiz ve Yahudileri istemeyiz. Efendiler başka kapıya*!*"* diyerek Yahudilerin Türkiye'ye kabul edilmesine kesin bir dille karşı çıkılmıştır.[167]

Atilhan kadar sert ithamlara sahip, Antisemitizm'i benimseyen diğer bir şahıs da Hüseyin Nihal Atsız'dır. Atsız, Millî İnkılâp'ta*"Musa'nın Necip Evlatları Bilsinler Ki!"* adlı yazısında Yahudileri sert bir şekilde eleştirdi. Atsız'ın da Atilhan gibi sert bir üslup kullandığı görülmektedir. Yahudilerin asla Türkleşemeyeceklerini aynı sert dille savundu. Yahudi meselesine ilk çözüm getiren ülkenin Almanya olduğunu belirterek diğer milletlerin bu hareketten ders alması gerektiği kanısına varmıştır. Atsız'ın bu yazısı Yahudilere karşı bir uyarı niteliği taşımaktadır. Yahudilerin Millî İnkılâp aleyhine birtakım kararlar aldıklarını belirten Atsız'a göre, Yahudiler kendi aleyhlerine bir hareket görmek istemiyorlarsa hainlikten uzak durmalıydılar. Milli Mücadele sırasında Yahudilerin Türklerin değil de düşman saflarında yer aldıklarını hâlâ unutmadıklarını ifade etmiştir. Elza Niyego olayının[168]

---

[167]Cevat Rifat Atilhan, "Asla! Bu Vatan Yeni Bir Yahudi Kafilesini Kabul Edemez", *İnkılâp,* 1 Ağustos 1933, Yıl: I, Sayı: 5, s.1-2.

[168] Levi'ye göre ise; Elza Niyego İstanbullu Yahudi bir kızdı. Galata'da Osman Ragıp adında, 45 yaşında bir adam tarafından öldürülmüş, Osman Ragıp isimli vatandaş da bu olay sonucu tutuklanmıştı. Bu durumun Yahudilikle ilgisi olmadığını belirten Levi, kamuoyunun bu olaya fazla

Yahudiler tarafından kullanıldığını ve Yahudilerin Türk vatandaşlara rüşvet teklif ettiğini öne sürmüştür. Atsız makalesinin devamında, Yahudilerin hadlerini bilmesi gerektiğini, Türkleştirme cemiyetleri kurduklarını ve bunun samimi olmadığını savunmaktaydı. Yahudilerin asla Türkleşmeyeceğini, onlar istese dahi Yahudilerin Türklüğe layık olmadıklarını, kendisinin de böyle bir durumu kabullenemeyeceğini belirtmiştir. Yahudileri "sahtekârlıkla" suçlayarak "korkaklığın ve karaktersizliğin" bir örneği olarak tanımlamış, Yahudilerin birçok toplum tarafından da sevilmediğini vurgulamıştır. Yahudilerin ticari sahada fazla geliştikleri, birçok alanda etkin oldukları ve yine birçok arazinin Yahudi denetiminde olduğu belirtilmiştir. [169] Millî İnkılâp da Atsız gibi Elza Niyego olayında ortalığı karıştıranların Yahudiler olduğunu kanısına varmıştır.[170]

Hem Millî İnkılâp hem de Atsız Yahudilerin Türkleşmeme konusuna sert bir tavırla yaklaşmaktaydı. Bir taraftan Türkleşmedikleri ve bunu özellikle hayata geçirmedikleri belirtilmekteydi. Diğer taraftan ise Yahudilerin Türklüğe layık olmadıkları, isteseler bile Türkleşmeyecekleri ifade edilmişti. Bu çelişkili durum dergi yayınında dikkatleri çeken bir husustur.

---

ilgi gösterdiğini dile getirmiştir. Elza Niyego'nun cenaze töreninde Türk ve Yahudi basını geniş yer vermişti. Fakat ertesi gün olaylarının seyrinin değiştiği, Türk gazetelerinin yazıları ile Yahudilere saldırdığı iddia edilmiştir. Yahudilerin cenaze törenini Türkiye'ye karşı gösteri haline getirdiği savunulmuştu. Türk basınına göre Yahudiler bu olay sırasında, Türklüğe hakaret ederek, polise karşı gelmişler, güvenliği tehlikeye atmışlar ve Yahudiler tüm bunları daha önceden planlamışlardı. Yahudilerin cenaze sırasında "kahrolsun Türkler, adalet isteriz" şeklinde bağırdıkları diğer ifadeler arasında yer almaktaydı (Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde…, 75-76). Bunun üzerine resmi makamlar harekete geçti. Cumhuriyet Başsavcısı Nazif Bey'in basına yaptığı açıklamada, Yahudilerin kasıtlı olarak kanunlara ters hareket ettiklerini, toplumun güvenliğini bozmak için kasten hırçın davrandıklarını ileri sürmüştür. Kamu güvenliğini bozan, buna teşebbüs eden, güvenlik güçlerine karşı gelen herkesin cezalandırılacağını da ifade etmiştir (Bali, Bir Türkleştirme Serüveni, s.113-114). Atsız'ın ise, Elza Niyego olayına yaklaşımı şöyledir: *İstanbul'da tımarhanelik bir çılgın, sevdiği bir Yahudi kızını öldürdüğü zaman kızın cenaze merasimini Türklere düşmanlık nümayişi şekline sokan ve hatta Türk ordusuna uşaklık eden (çünkü Yahudi hiçbir zaman asker olamaz) askeri üniformaları da dâhil olduğu halde "kahrolsun Türkler" diye bağıran aynı hain Yahudilerdir* (Bali, Trakya Olayları-I, s.48).

[169]Hüseyin Nihal Atsız, "Musa'nın Necip (!) Evlatları İyi Bilsinler Ki", *Millî İnkılâp*, 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı: 4, s.9. CHF'nin politikalarına paralel olarak o dönemlerde Edirne'de öğretmenlik yapan Nihal Atsız, buradaki Yahudilerin fırsat düşkünü ve çok tehlikeli olduklarını, şehrin ekonomisinin tamamına yakınını ellerinde tuttuklarını, Milli Mücadele döneminde Yunanlılarla işbirliği yapmaktan kaçınmadıklarını ve kendilerine ihanet etmelerine rağmen İspanyol ve Rusları kendilerine koruyucu olarak görmeye devam ettiklerini belirtmiştir (*Birlik* 5 Teşrin-i Evvel 1933, Sayı:4, s.5). Aynı makale 24 Mayıs 1934 tarihli Orhun Dergisi'nde yayımlanmıştır.

[170] Osman oğlu Lemi, "Almanya'dan Alınacak Ders", *İnkılâp,* 1 Mayıs 1933, Yıl:1, Sayı: II, s.2-3.

SCF'nin kapanmasından kısa bir süre sonra Menemen'de "gerici" diye tabir edilen bir ayaklanma çıktı.[171] Yahudilerin bu olaydan sevinç duyduğunu belirten dergi, Yahudilere karşı tepkisiz kalınmayacağını, bütün hayat damarlarımızı ellerine geçirdiklerini belirtti. Ayrıca Türk ticarethanelerinin iş yapmasını Yahudilerin engellediğini ifade etmiştir:

"…Menemen'de genç bir Türk zabitinin feci ölümünü alkışlayan, düşmanlarımıza Türk toprakları sizi bekliyor diyen, Avrupa'da Türk ticarethanelerinin iş yapmasına imkân vermeyen, aleyhimizde isnadat, ifsadat ve iftiralar tasni eden hülasa saymakla bitmeyenler var. Uluyanlar var, kuduranlar var. Hiçbir gürültüye pabuç bırakacak değiliz, bırakmış da değiliz. Onlar diyorlar ki hakaret edilmişse ne olur. Ekmeğimizi almışlarsa ne olur. Saygısızlık etmişler, casusluk yapmışlar, bütün hayat damarlarımız ellerine geçirmişler, aramıza nifak koymuşlar, iktisadiyatımıza musallat olmuşlar, sui istismar etmişlerse ne olur diyorlar."[172]

Osman oğlu Lemi, *"Yahudilikte Kabile Hayatı"* başlığıyla yayınladığı makalesinde, Yahudilerin kabilecilik hayatından bahsederken sağlam bir dayanışma ruhuna sahip olduklarını belirtmektedir. Yahudilerin dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar mutlak suretle birbirlerini bulduklarını, birleştiklerini, birbirlerini koruduklarını ve hiçbir zaman birbirlerini bırakmadıklarını ifade etmektedir. Yine Yahudilerin gittikleri yerlerde yalnız kendi çarşılarını, okullarını, mahallelerini oluşturduklarını, birbirlerine fazla bağlı olduklarını savunmaktadır. Lemi, Yahudilerin ancak bu şekilde birlik ve beraberlik içerisinde birtakım faaliyetlere giriştiklerini dile getirmiştir. Yahudilerin bulundukları memleketi de dillerini de benimsemediği belirtilerek menfaat düşkünü olarak tanımlamaktadır. Yahudilerin tek

---

[171] Durmuş Yalçın Ve Diğerleri. **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II,** Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2012, s.66.

[172] "Maskeler Aşağı", *Millî İnkılâp*, 1 Haziran 1934, Yıl:2, Sayı:3, s.4. 1930 Aralık ayında Menemen'de Kubilay olayı meydana geldi. İzmir'e bağlı Menemen ilçesinde bir grup, şeriatı geri istedikleri gerekçesiyle bir kargaşa ortamı oluşturdu. Kubilay adında bir yedek subay olaylara müdahale etmek istedi. Fakat olaylar sonucu kafası kesildi. Bu olay üzerine hükümet harekete geçti. Bu olaydan azınlıkları suçlu görenler de çıkmıştı. Tutuklananlar arasında Behor Yosef ben Hayim adlı bir Yahudi de vardı. Avner Levi'ye göre; Yosef ben Hayim'in dükkânı olay yerindeydi ve Kubilay'ın başı kesilirken, herhalde "korkudan" el çırpmış ve bunun üzerine tutuklanmıştı. Olayın meydana gelme sebebi olarak şeyhlik-mehdilik iddialarının olduğu öne sürülmüş, Türk Yahudilerinin Müslüman yapılacağı iddia edilmişti. Mahkeme sonucunda aralarında Behor Yosef ben Hayim'in de olduğu 32 kişi idam edildi (Levi, Türkiye Cumhuriyeti'nde.., s.92-93).

başlarına bir şey başaramayacağı, bu sebepten ötürü toplu halde bulunmalarının lazım geldiği, yine birlik ruhu ile en ufak bir sorun oluştuğunda birleştikleri, Yahudiler için hayattaki en önemli unsurun para olduğu diğer ifadeler arasında yer almaktadır. Yahudilerden biz Türküz diyenlerin samimiyetine inanmamıştır. Lemi'ye göre, Yahudiler eğer samimi olsalardı kendi okul ve cemaatlerini kurma teşebbüsünde bulunmazlardı. Özellikle İzmir'in işgali sırasında Yahudilerin Yunan rozetleri ile gezmelerine dikkat çekmiş, samimiyetsiz olduklarına bu durumu kanıt olarak göstermek istemiştir.[173]

Yahudilere karşı bir diğer yazı ise *"Yarım Kan"* başlığıyla Reşat Vedat'a aittir. Vedat yazısında Hitler'e "*…Milliyetçiliği baş yıldız edinmiş milletler için Hitler hiç şüphesiz büyük bir mürşit diye adı hürmetlerle ağza alınabilecek emsalsiz bir şahsiyettir"* diyerek övgüler yağdırırken Türk ve Alman Yahudi aleyhtarlığı arasındaki farklara da değinmektedir. Yahudi karşıtlığı içinde olan kişilere ve devletlere dergide sürekli yer verilmişti. Vedat da, Yahudilerin Türkleşmeyeceğini, isteseler de bunu başaramayacaklarını vurgulamıştır.[174]

1930'lu yıllarda Türkiye'de yaşayan azınlıklar kendi aralarında birtakım birlikler oluşturmaya başladı. Bu birlikler Türkleşme ve Türkleştirme faaliyetleri içerisinde hareket etmek istediler. Bu bağlamda Moiz Kohen, 1930'larda devlet politikası olarak görülen *"Her ırktan olan bütün vatandaşların kendilerini Türk hissetmelerinin Türk olmaları için yeterli sebep gören anlayışı"* benimsemişti. Bu düşünceye destek olan fikirler ortaya çıkmış ve Tekin Alp'in On Emri diye anılan Evâmir-i Aşere meydana gelmiştir.

---

[173]Osman oğlu Lemi, "Yahudilikte Kabile Hayatı", *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.14-15. CHF raporlarında da Yahudilere şüpheli bir gözle bakılmıştır. Bu raporlara göre; tamamen ırkî bir dine dayanan ve daima kapalı bir kavmi cemaat halinde yaşayan bu unsur dünyanın hiçbir tarafında birlikte yaşadığı milletle tamamen kaynaşmamıştı. İki bin yıldan beri vatan ve toprak bağlılığı bir millete yüksek gurur ve şeref veren hislerden mahrum yaşayan Yahudi, dünyada para kuvvetini kendisine tek hedef bilmişti. Politikada ister kapitalist, ister sosyalist olsun daima kozmopolit ve enternasyonalist cereyanların içinde yaşamaya çalışırlar. Yahudileri bu vasıflarıyla tanıdıktan sonra milli politikamız bakımından bunlar hakkında karar almak mecburiyetindeyiz. Kanaatimizce bunlar hakkında alınacak karar evvela bunların dışarıdan gelme suretiyle memlekette çoğalmasına müsaade etmemek, imkân buldukça memleketten çıkmalarına her türlü kolaylığı göstermek suretiyle mevcutlarını azaltmak ve iktisadi menfaat kaynaklarından bunları uzaklaştırmak için devlet teşebbüslerinde ve taahhütlerinde yer vermemek (BCA, 490.01/61.233.130.1).

[174] Reşat Vedat, "Yarım Kan", *Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.6-7.

Evâmir-i Aşere:

1. İsimlerini Türkleştir.

2. Türkçe konuş.

3. Havralarda dualarının hiç olmazsa bir kısmını Türkçe oku.

4. Mekteplerini Türkleştir.

5. Çocuklarını memleket mekteplerine gönder.

6. Memleket işlerine karış.

7. Türklerle düşüp kalk.

8. Cemaat ruhunu kökünden sök at.

9. Milli İktisat sahasında vazife-i mahsusanı yap.

10. Hakkını bil. [175]

Bu çalışmaların yanı sıra Türk diliyle ilgili bazı çalışmalar yapıldı. Millî İnkılâp yapılan çalışmalardan haberdardı. Fakat Yahudilerin oluşturmuş olduğu birlikleri hiçbir zaman samimi bulmamıştır.

3.3. Millî İnkılâp Dergisi'ne Göre Yahudilerin Dil Anlayışı

Cumhuriyet döneminde azınlıkların Türkçe konuşmaması artık sorun teşkil etmeye başladı. 1925'ten itibaren Yahudi cemaati Türkleştirme politikası ile karşı karşıya geldi. Yahudi cemaatinin ileri gelenleri Türkçe konuşmayı yaygınlaştırabilmek için birtakım çalışmalar yapmak istedi. Cumhuriyetin ilanından sonra uluslaşma tam olarak gerçekleşmemişti. Ortak bir milli kültür bağı oluşturmak

---

[175] Nuretttin Gemici, Bir Germanofil Olarak Moiz Kohen'in veya Kendi İsimlendirmesiyle Tekin Alp'in Alman Hayranlığı, *Turkish Studies*, Volume 4/8, Ankara 2009 s.1257-1258.

isteyen CHF, bu durumu Türk Ocakları Kurultayı'na taşıdı. 1927 Türk Ocakları IV. Kurultayı'nda tartışılan meselelerden biri azınlıkların Türkçe konuşmamasıydı. Türkçe konuşmayan azınlıklara para cezası verilmesi istenmiştir.[176]

Dar'ü-l Fünûn Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin 13 Ocak 1928 tarihinde düzenlenen yıllık kongresi düzenlenerek bir kampanya yoluyla azınlıkları Türkçe konuşturmaya teşvik etmek istendi. Bu fikrin kabul edilmesiyle birlikte "Vatandaş Türkçe Konuş" sloganıyla bir kampanya uygulanmaya başlandı. Uygulamada azınlıkların nüfus açısından yoğun oldukları Edirne, İstanbul ve İzmir gibi kentlerin umumi yerlerine bez afişler ve pankartlar asıldı, el ilanları dağıtıldı. Tramvaylarda, vapurlarda, sokaklarda kendi aralarında Türkçe dışında bir dil konuşan ve dönemin Fransızca gazetelerini okuyan kişilere sataşma meydana geldi.[177] Vatandaş Türkçe Konuş kampanyasına Ermeni, Rum ve Yahudilerden bazı kişilerin itirazı vardı.[178]

Edirne'de Türkçe konuşma kampanyasını yürütenler genelde öğrenciler oldu. Vatandaş Türkçe Konuş levhalarının altlarına tehdit yazıları da eklenerek, Türkçe konuşmayanların Türkiye'den kovulacakları ve rahat bir hayat sürmelerine izin verilemeyeceği ifade edildi. Pesah bayramının kutlandığı günlerde bu bayramda yenilmesi şart olan hamursuzun pişirilmesine izin verilmemiş, camilerde verilen vaazlarda halkın Yahudi esnaf ve tüccarlardan alış veriş yapmayarak boykot etmeleri istenmiştir.[179]

Türkler ve Yahudiler tarafından Türkçe konuşulması amacıyla birçok kampanyanın düzenlenmesi, Yahudilerin bu durum karşısındaki tavırları Millî İnkılâp'ta büyük tepkilerin oluşmasına neden oldu. Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası yürütüldüğü dönemde Yahudilerin eski geleneklerini sürdürüp, hâlâ Türkçe yerine Fransızca ve İspanyolca konuşmaları dergide eleştirilen en önemli unsurlardan biriydi. Millî İnkılâp, Yahudilerin kovuldukları ülkenin dilini bu kadar benimseyip, yıllarca kendilerine sahip çıkan, kucak açan Türk milletinin dilini özellikle ihmal ettiklerini, Vatandaş Türkçe Konuş kampanyaları düzenlendiği

---

[176] Pınar, Tek Parti Döneminde…, s.57-58.
[177] Galanti, Vatandaş Türkçe Konuş, s.7
[178] Pınar, Tek Parti Döneminde…, s.58.
[179] Cumhuriyet, 9 Nisan 1928.

dönemde ise Yahudilerin bu kampanyaya uyum sağlayamadıklarını ve büyük bir saygısızlık içinde olduklarını defalarca belirterek Yahudileri bu konuda da "nankörlükle" itham etmiştir.[180]

"*…Türkçe konuşmayı tenezzül addedecek kadar bu hürmetsizliği ileri götüren insanlara bütün manasıyla ve bütün kinlerimizle nefret savurmak ve hareketlerini takbih etmek bizim en tabii ve en meşru hakkımızdır.*[181] *Yahudiler Türkçe konuşmuyorlar, Yahudilerden İspanyolcayı terk edenler yerine Fransızca almışlardır. Yahudiler Türk harsına, Türk medeniyetine, Türk asaletine dünden daha yabancıdırlar.*[182] *Eğer Yahudilerin günahı sadece İspanyolca konuşmaktan ibaret olsa idi bu kadarını mazur görecek, bu kadarını hüsn-ü tevil edecek belki bir özür bulunabilirdi. Fakat biliyor, görüyoruz ki İspanyolcayı terk eden bazı gençler, onun yerine berbat edilmiş, zarafeti kaçmış, inceliği kaybolmuş bir Fransızca konuşuyorlar.*" [183]

Yahudilerin Türkçeye tenezzül etmedikleri savunulmuş ve *"...Sizler nankör insanlarsınız. Sizler İspanyolcanın yanı sıra başka bir dil öğrenmeye karar verdiğinizde Türkçeyi öğreneceğinize Fransızcayı öğrenmeyi tercih ettiniz. Dolayısıyla iki kere nankörsünüz"* denilerek eleştirilmişlerdir.[184]

Bu sertlik derginin ana politikası haline gelmeye başladı. Osman oğlu Lemi, Millî İnkılâp'ın 2. sayısında Yahudilerin Türk diline karşı olan tutumlarına değinerek Yahudiliği tüm yönleriyle ortaya çıkarmaya kararlı olduklarını savundu. Lemi, Yahudileri halk arasında bozgunculuk çıkararak kendi menfaatleri için yaşayan bir topluluk olarak görürken, Türklüğü asla benimsemeyecek bir millet olarak nitelendirmiş ve yine "leş kargalarına" benzetmiştir. Hiçbir zaman ve hiçbir yerde

---

[180] Cevat Rifat Atilhan, "L'antisemitisme II", *İnkılâp,* 1 Temmuz 1933, Yıl: I, Sayı:4, s.2.
[181] Cevat Rifat Atilhan, "Antisemitizm-I", *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.2. Ahmet Cevdet Bey, Türkiye Yahudilerinin Türkçe konuşmaması konusunda Yahudileri suçlu görmemiş, Türkçe öğretilecek dil okullarının açılmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Gelibolu Milletvekili Celal Nuri ise, Lozan Antlaşmasına göre Yahudilerin İspanyolca konuşma hakkına sahip olmasına rağmen, Türklerin bu durumu kabullenemediğini vurgulamıştır (Bali, Bir Türkleştirme… s.107). Üç ay süren Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası başarısız olmuştur (Galanti, Vatandaş Türkçe Konuş, s.7).
[182] Cevat Rifat Atilhan, "L'antisemitisme II", *İnkılâp,* 1 Temmuz 1933, Yıl: I, Sayı:4, s.2.
[183]Cevat Rifat Atilhan, "Antisemitizm-I", *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.2.
[184] Galanti, Vatandaş Türkçe Konuş, s.7

Türkçe konuşmayacaklarını, milliyet duygusundan yoksun olduklarını ve Yahudilere güvenilmemesi gerektiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

"...Zahire aldanmayalım. Yahudiler bilhassa Türküz diye geçinenleri ne milliyetimizi, ne dilimizi ne de mukaddes varlığımızı ve bu varlığımızın nimetler ile yaşayan bu insanlar Türklüğümüzün T'sini bile benimsememişlerdir. Sokaklarda, vapurlarda her yerde iğrenç lisanları ile her gün kulaklarımızı tırmalayan ve kalplerimizi bu suretle her an incitmekten çekinmeyen bunlar, Türklük iddiasında bulunuyorsa, bunları Türk olarak kabul edenler gülünç olmaz mı? Zahiri nasıl yüze gülmelerine, hoş görünmelerine mi kanacağız? Hayır! Binlerce hayır."[185]

Aynı şekilde dil konusunda Milas Yahudilerine de bir eleştiri yapıldı. XIX. yüzyılda Milas'ta Yahudi cemaati ortaya çıktı.[186] Milas Yahudilerinin Türk diline karşı büyük bir saygısızlık içinde oldukları, Türk kültürüne yabancı oldukları, Milas Yahudilerinin diğer Yahudilere göre Türkçeyi özellikle daha kötü konuştukları ifade edilmiştir.[187]

Dil konusunda Yahudilerin birlik teşkil ettikleri anlaşılmaktadır. Edirne Yahudileri Türkçe konuşma ve konuşturma konusunda ciddi karalar aldı. Bu doğrultuda başkanlığa Daniyel Şimsi, 2. başkan tüccarlardan Salamon Pilosof, Şekerci Ellezer Kaneti, Tüccar Ellezer Koen, Tüccar Eliezer Moaraf, Keresteci Yasef Alkalayi, Tüccar Albert Çiprut seçildi. 9 kişilik bir Türkçe Konuşturma Heyeti kuruldu. Bu toplantıda alınan kararlar işçiler, muavenet-i Hayriye ve Uhuvvet Kulüpleri idare heyetleriyle esnaf cemiyetlerine bildirilmiştir. Komisyonun kararları şunlar olmuştur:

1. Museviler her yerde Türkçe konuşmak zorundadır.
2. Dini merasim ve ayinlerde hahamlar halka Türkçe konuşulmasını telkin edeceklerdir.
3. Kız ve erkek Musevi mektebi talebeleri mektepte olduğu gibi hariçte ve evlerinde de Türkçe konuşmaya mecbur tutulacaktır.

---

185 Osman oğlu Lemi, "Almanya'dan Alınacak Dersler", *İnkılâp,* 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.2-3.
186 Melek Çolak, "Milas Yahudileri ve Eğitim", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* Cilt 21, Sayı 1, Ankara 2004, s.233-234.
187 "Milas Yahudileri", *İnkılâp,* 1 Eylül 1933, Yıl: I, Sayı:6, s.42.

4. Edirne'deki tüccar ve esnaftan Türkçe konuşacaklarına dair imza alınacaktır.
5. Museviler tarafından işletilen Musevilerin devam ettirdiği kahve ve gazino gibi yerlerde garsonlar müşterilerle Türkçe muamele yapacaktır.[188]

Birliğin almış olduğu kararlar uygulamaya konulmuş, kahvehane ve gazino sahipleri mahallerinde "Türkçe Konuş" yazılı levhalar asmış, Hahamlar sinagoglarda Türkçe konuşulmasını telkin eden açıklamalarda bulunmuştur.[189] CHF Edirne Milletvekili Şeref Bey ise, Türkçe konuşma birliğini oluşturan Yahudilerin samimiyetine inanmadığını vurgulamıştır.[190]

Benzer şekilde İstanbul Beneberit Cemiyeti başkanı Hanri Soriano, bir konuşması sırasında Türkçe öğrenmenin zorunluluğuna vurgu yaptı. Bu zorunluluğun Yahudi vatandaşlara anlatılmasını istemiş, Türk ve Yahudi vatandaşlar arasında ilişkiyi kurmak için gerekli çalışmaların yapılmasından bahsetmiştir.[191] Aynı amaç doğrultusunda 1934 yılına gelindiği vakit, Kohen, Hanri Soriano ve Marsel Franko *Türk Kültür Cemiyeti*'ni kurmuşlardır.[192]

Millî İnkılâp bu gelişmeler karşısında düşüncelerini dile getirdi. Millî İnkılâp'a göre aslında Yahudiler Türkçe konuşma konusunda çok da samimi değillerdi. *"…Yahudiler Türkçe konuşmak ve konuşturmak için bir birlik teşkil etmişlerdir. Kimsenin aldırış ettiği yok. Esasen bazı milliyetçi Türkler Yahudilerin aramıza karışmasına, Türkçe konuşmasına hiç de memnun değiller. O başka bahis. Nazar-ı dikkatimizi celbeden şey Yahudi propaganda komitesinin dağıttığı matbu kâğıtlardır; "Lütfen Türkçe Konuşunuz" diyor. Yahudi'nin Türkçe konuşması bir lütuf değil, dünya kadar güzel dilimize ve tatlı şivemize bir tecavüzdür"*[193] eleştirisini yapmıştı. Milli İnkılâp ile Hükümet arasında Yahudilerin Türkçeyi öğrenme konusunda samimiyetsiz oldukları konusunda paralellik mevcuttur.

---

[188] Edirne Postası, 10 Şubat 1933.
[189] Son Posta, 22 Mart 1933.
[190] Pınar, Tek Parti Döneminde…, s72.
[191] Okutan, Tek Parti Döneminde, s.186.
[192] Berber, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e…, s.1790.
[193] "Yahudiler İsimlerimize Dokunmayınız", *Millî İnkılâp,* 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı: 5, s.6.

Millî İnkılâp'ın dil ile ilgili düşüncelerinde bir tezatlığın olduğu anlaşılmaktadır. Dergi, hemen hemen bütün sayılarında Yahudilerin Türkçe konuşmamalarına değinerek bu konuda adeta Yahudileri suçlamıştı. Türkçeyi ve Türk kültürünü benimsemeye ve benimsetmeye çalışan Yahudilerin varlığına rastlanmaktadır. Türkçe lehine yapmış oldukları kampanyalar ve çalışmalar bu durumu kanıtlar niteliktedir. Fakat Millî İnkılâp her halükârda Yahudileri "samimiyetsiz ve hain" olarak nitelendirmişti. Ayrıca Yahudileri ne Türk diline ne Türk kültürüne ne de Türklüğe layık görmeyerek bu tezatlığı neşriyatında okuyucuları ile paylaşmıştır.

Kampanya bir süre sonra azınlıklar arasında hoş karşılanmadı ve kampanyaya karşı bir direniş hareketi başladı. "Vatandaş Türkçe Konuş" levha ve afişlerinin altında oturup, Arapça, Boşnakça, Çerkezce, Ermenice, Yahudice veya Rumca konuşmaya başlayıp, afişleri yırttılar. Kadıköy ve Şirket-i Hayriye gemilerine asılan "Vatandaş Türkçe Konuş" levhaları da yırtıldı. Kampanya devam ederken tartışmaların ardı arkası kesilmedi. Kadıköy'de Yahudilere müdahale edip, Türkçe konuşmalarını isteyen bir çocuk Yahudiler tarafından dövülmüş ve yine aynı nedenle Galata'daki bir otelde bir Ermeni bir Türk'ü bıçaklamıştır.[194]

Türkçe konuşmama meselesi basına da yansıdı. Edirne Postası gazetesinin bir haberinde Yahudilere yönelik eleştirilerin varlığından bahsetmek mümkündür. Gazete, Türkçe konuşma konusunda bazı hususlara dikkat çekmek istedi. Türkçeyi bilmenin vatandaşlık şartlarından olduğu belirtilirken Türkçeyi benimsemeyen milletlerin Türklerle aynı haklara sahip olduklarını, Türklerin kanı pahasına kazanılan haklarından bu mücadeleye katılmayanların da rahatlıkla yararlandığını öne sürdü. Türkçe karşıtlarının, Türkçe lehine yapılan Vatandaş Türkçe Konuş kampanyasına zarar verdikleri, Türklüğe ve Türkçeye saygı duymadıkları ifade edildi. Gazete eleştirilerini bu yönde sıralarken *"Türkçe konuşmaya mecbursunuz. Türkçe konuşmayanlar bizden değildir ve bu memlekette yaşayamazlar*"[195] demiştir.

---

[194] Bali, Bir Türkleştirme Serüveni, s.136-137. Trakya'da Türkçe konuşma meselesi muhacirlerin, farklı kültür ve inançların olmasından dolayı titizlikle üzerinde durulmuştur (BCA. 180.19.0./240.1197.6-2).
[195] Edirne Postası, 22 Mart 1928.

Millî İnkılâp, Peyami Safa'nın Yedi Gün Gazetesi'nde Yahudileri müdafaa ettiğini ileri sürdü. Balkan Savaşları, Edirne Müdafaası ve Milli Mücadele döneminde, Yahudilerin Türklere karşı haince bir tutum içinde olduklarını belirtti. Balkan Savaşı sırasında evlerinde sakladıkları Türklerin yerlerini ifşa edip, Türkleri Bulgarlara teslim edenlerin Yahudiler olduğu, savaş sırasında iaşeleri Yahudilerin gizlediği ve Yahudilerin her türlü "hainliğe" açık oldukları konusu hatırlatıldı. Peyami Safa'ya verilen cevabın devamında, Yahudilerin Türkçe konuşmadıklarına değinilmiş ve ekonomi sahasında Türklere fırsat vermedikleri belirtilmiştir. Yahudiler tarafından ekonomik yönden de Türklere bir darbe vurulduğu öne sürülmüş, dil konusunda ise Yahudilerin kasıtlı oluşunu İbranice yerine İspanyolca veya Fransızca konuşmasına bağlamış, Türkçeyi ısrarla konuşmamaları şu sözlerle eleştirilmiştir:

"...Pis ve bozuk bir Fransızca konuşuyorlar. İstanbul'a gelen bir İspanyol operat turupunu candan, içten, hassas ve müteheyyiç alkışlayanlar Yahudilerdir. İşte bu Yahudiler mağazalarında, yazıhanelerinde, evlerinde bir Türk'e ekmek ve iş vermeyen, bir Türk dükkânına girmeyi günah sayan ve hatta sokakta bir Türk seyyar satıcısından alış veriş etmeyi kendilerine milli bir suç edinen bir cemaattir. Türk'ün misafirperverliğine ve Türk'ün cihanşümul necabetin bu kadar bigâne ve yabancı kalmış başka bir unsur yoktur. Fakat birçok ecnebi dostlarımızdan işittiğimize göre kendilerine siz Türk müsünüz diye sual soranlara: "Teessüf ederiz, biz Tük değil Yahudiyiz" diye mukabele eden bir cemaati müdafaa etmek böyle yüksek bir kalem için büyük ve milli bir günahtır!"[196]

Derginin temas ettiği diğer bir husus ise Yahudilerin Türk isimleri kullanmaları konusudur. Bu durum kabullenilmemiş ve Yahudilerin Türk isimlerinden uzak durmaları istenmiştir: *"Kahraman Türk ırkının tarihi ve mübarek isimlerini çalıyorlar. Oğuzhan, Kayıhan, Tekinalp, Cengiz, Bozkurt. Nasıl olur da nankör bir İspanyol Yahudisinin adı olabilir. Kirli eller buralara kadar uzanmamalı*

[196]Cevat Rifat Atilhan, "Bir Yahudi Müdafii", *İnkılâp,* 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.4-5. CHF İl Başkanı İbrahim Akıncıoğlu, Yahudilerin bu ülkede geniş hakları olduğunu, ticari hayattan çok kazandıklarını, Türkçe konuşmamaları için hiçbir sebep olmadığını, Türkçe konuşacaklarından emin olduğunu belirterek, Edirne'deki azınlıkların da İstanbul'daki teşebbüslere benzer şekilde Türkçe konuşma konusunda birlikler kurmalarını talep etmiştir (Millî Gazete, 23 Kânunusani 1928).

ve Yahudiler tarihi Türk adlarını birer bitpazarı metaı olmadığını bilmelidirler."[197] *Bir Yahudi ismini değiştirmekle ve Müslüman olum demekle asla Türk olamaz! Türklük bir kan ve karakter meselesidir."*[198]

Bali'ye göre; hem Atilhan hem de Nihal Atsız, bir yandan Yahudilerin Türkleşmemeleri eleştirilirken, diğer yandan da Yahudilerin adlarını Türkleştirmeyip Yahudi kalmaları ve Türkleşememelerini istemektedir. Çelişkili bu iki düşünce Yahudi asıllı vatandaşları Türk vatandaşı olarak kabul etmemelerinden kaynaklanmaktaydı. Aslında ne Atilhan ne de Atsız, Yahudilerin Türkleşmesini istememişti. Çünkü Atilhan ve Atsız'a göre; Yahudilerin Türk ad ve soyadlarını alıp, düzgün bir şeklinde Türkçe konuşmaları halinde gerçek Türklerden ayırt edilemeyeceklerdi ve Türklerin içine sızarak bir ajan gibi davranacaklardı. Bu durum ileride bazı düşüncelerin şekillenmesine neden olmuş ve özellikle Mohiz Kohen hedef alınıp *"Tekin Alp adıyla Müslümanların içine sızmış bir Yahudi ajanı"* olarak nitelendirilmiştir.[199]

Milli kimlik inşası bağlamında rejim Yahudilerin Türkçe konuşmasını önemsemiş, bu bağlamda Türkçe konuşan Yahudileri samimiyetsizlikle suçlayan Millî İnkılâp ile ters düşmüştür.

3.4. Millî İnkılâp Dergisi'nde Yahudilerin Ekonomik Durumu

Cumhuriyetin ilk yıllarında Edirne Yahudileri bankalardan faiz ile para almadılar. Birbirlerinden borç alarak para ihtiyaçlarını giderdiler. Aynı zamanda küçük esnaf (marangoz, terzi, ayakkabıcı gibi) nakit sorununu gidermek için borç sandığı kuruldu. Ayrıca Yahudiler Fakir Hastalar Yardım Derneği'ni kurmuştu. Maddi imkânı bulunmayan Edirne Yahudilerine bu dernek yoluyla yiyecek, giyecek, ilaç yardımı yapılmıştır.[200]

---

[197] "Yahudiler İsimlerimize Dokunmayınız", *Millî İnkılâp,* 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:5, s.6.
[198] "Bilinmelidir", *Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.5.
[199] Bali, Türk Antisemitizmi, s.404-405.
[200] Pınar, Tek Parti Döneminde…, 80.

. Trakya'ya bakıldığında ise, üretimin kontrolü Yahudilerin eline geçmişti. Süt ve süt ürünlerinin imalatı Yahudinin elinde olduğu için köylü Yahudilere muhtaç hale geldi. Köylü malının değerini düşürse de, düşük ücret ödese de elinde devamlı nakit para olduğu için Yahudileri tercih etmişti. Yahudi bizzat ele geçiremediği ve kontrolünü sağlayamadığı köy ve kasabadaki ağa ve beyi kendine bağlayarak dolaylı yönden o bölgeyi yönetiyordu. Yine aynı şekilde ağa ve beyleri kendine ortak ederek arayıcılık işlerinde kullandığı, komisyonculuk yaptırıp, propaganda ve faaliyetleri yürüttüğü ifade edilmiştir. İbrahim Tali, Trakya gezisi sırasında hemen hemen gitmediği hiçbir köyün kalmadığını, 100 bin lira geliri olan köylerin çok az olduğu tespitinde bulunduğunu vurgulanmıştır. Bu farkın sebebi olarak da Yahudilerin bu köyleri sömürdüğünü, faizle para verdiklerini veya kumar oynatarak halkı kendilerine borçlandırdıklarını tespit ettiğini söylemiştir. [201]

Trakya Yahudisi yoksullaşan halkın karşısında zenginleşmişti. Toptancılık, peynircilik, zahire yapağı, zücaciye, komisyonculuk, şarapçılık, tekstil, fabrikatörlük vs. Yahudilerin elinde olduğu anlaşılmaktadır. Türkler ise un, kereste ve değirmencilik ile uğraşmıştı. Yahudiler özellikle zahire sektörünü ele geçirmiş, bu piyasaya Türkleri almamaya gayret etmişlerdir.[202] Yahudilerin ticari sahada fazla geliştikleri, birçok alanda Yahudilerin etkin oldukları ve yine birçok arazinin Yahudi denetiminde olduğu belirtilmiştir.[203]

Cumhuriyet döneminde Yahudiler ekonomide birçok alana hâkimdiler. Yahudilerin Trakya ekonomisine hâkim olmalarında 30 Ocak 1923 tarihinde Rum ahalinin mübadeleye tabii tutulması ve Ermeni tehciri sırasında bölgedeki Ermeni nüfus azalması etkili olmuştu. Rum ve Ermenilerden boşalan yerler Yahudiler tarafından doldurulmuştu. Bu gelişmeler sonucunda Trakya'da Yahudiler ticari

---

[201] BCA,490.1.0.0/643.130.1.
[202] Pınar, Tek Parti Döneminde…, s.85.
[203] Hanry Ford, "Beynelmilel Yahudi", *Millî İnkılâp*, 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.8-9. Hükümet raporlarına bakıldığı vakit, hükümetin de Yahudilerin ekonomi sahasındaki hâkimiyetlerinden rahatsız olduğu anlaşılmaktadır. İbrahim Tali'den sonra müfettişlik görevine getirilen Kazım (Dirik) Bey kurulan kooperatiflerin "kan emen Yahudilerin" ve faizcilerin elinden köylüyü kurtaracağını ifade etmişti (BCA 030.10.0/ 72.475.1.1).

alanda etkili olmuş ve yaptıkları tefecilik işleri de halk arasında birtakım sorunların oluşmasına sebebiyet vermiştir.[204]

Yahudilerin ticari hayattaki bu hâkimiyetleri Millî İnkılâp'ı oldukça rahatsız etti. Türk gencine iş hayatında yer verilmemesi, Yahudilerin her alana hâkim olmaları ve yine Yahudilerin ticarette sürekli ilerlemelerinden duyulan rahatsızlıklar Millî İnkılâp'ta yer aldı. Dergi, ticari kaygı içerisinde olmadıklarını, bu davada satın alınan her bir nüshanın Yahudilere karşı Türkleri güçlendireceğini şu sözlerle belirtmiştir:

"…*Yazılarımızdan, neşriyatımızdan ticaret istemiyoruz. Fakat karilerimizin alacağı bir tek gazete bizi bu savaşta kuvvetlendiren bir yardımdır ve bu suretle dünya sermayesini kirli avuçlarına alan Yahudi herhangi mali bir sebepten aksaklığa uğradığımızı görerek pis dişlerini gösterip sırıtamayacaktır. Kâğıt parası, matbaa masrafı! Bize lâzım olan sade bu kadardır. Sayımız, alın terimiz, göğüs gerdiğimiz tehlikeler ve bu mücadele uğrunda şimdiye kadar yuvamın mukaddes haremine kadar uzanan Yahudi elleri ve entrikaları ile çektiğim sıkıntılar bu mukaddes dövüş aşkına helâl olsun!"*[205]

Yahudilerin özellikle Türklerden alış veriş etmemeleri dergide sürekli dile getirilen konulardan biriydi. Dergi Yahudilerin Türk kültüründen uzak oluşlarını, her daim kendi menfaatlerine uygun davrandıklarını savunmaktaydı. Faizcilik ve tefecilik yaparak insanların en zor zamanlarında yardımcı olduklarını, en can alıcı zamanda ise yardım ettikleri kişilerin mallarını haczettiklerini ve bu şekilde insanları "sömürdüklerini" ifade etmekteydi. Millî İnkılâp sıklıkla Yahudileri "nankörlükle" suçlamış ve tüm çabalarının faydasız olduğunu ve kararlı bir şekilde mücadelelerine devam edeceklerini şu sözlerle dile getirmiştir:

"…Yahudiler Türkten alışveriş etmiyorlar. Yahudiler mağazalarında, ticarethanelerinde ve müesseselerinde hiçbir nam ve suretle bir Türk'e iş ve ekmek vermiyorlar. Yahudiler ayrı mekteplerden başka harslar takip ediyorlar.[206] *İktisadî*

---

[204] Bali, Trakya Olayları, s.64
[205] "Yolumuz", *Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.2.
[206] Cevat Rifat Atilhan, "Antisemitizm – I", *İnkılâp*, 1 Temmuz 1933, Yıl: I, Sayı:4, s.2.

vaziyet de tefeci ve faizcidir. Çok müsa't senetler yapar görünürler, en sıkıntılı zamanlarında yardım eder, en can alınacak zamanında da malını, mülkünü haczeder. Zaten yarı çıplak ve yoksul müstasil büsbütün açık ve aç kalır. Ticaret ve alış verişte yine ırkı icabı kurnaz ve mültefittir.[207] *Dün gibi bugün de içimizde düşman bir unsur halinde yaşayan, Türk işçisi kullanmayan, Türk dükkânlarından on paralık alış veriş etmeyen bu nankör insanlara karşı, buna inananlardan hiçbir zaman kanma ve inanma hali göremeyeceksiniz. Gayretiniz ve heyecanınız boşa."*[208]

Millî İnkılâp, ekonomi alanında yaşanan birçok sorunun kaynağı olarak Yahudileri görrmektedir. Almanların Yahudilere aleyhtar olduğuna, Yahudilerin maddi ve manevi zararlarının varlığına ve Almanların Türkiye'deki kurumlarına değinerek, Almanlara uyarı niteliğinde birtakım konulardan bahsedilmektedir. Alman kurumlarında Yahudilere değil de kendi menfaatleri için Türklere yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Alman ticaretini Yahudiler temsil ettiği müddetçe Yahudilerin bu durumu Almanların aleyhine kullanabileceğini, sanayi ülkesi halinde olan Almanya'nın önemli yerlere Yahudileri getirmesinin çok yanlış olduğunu dile getirerek Yahudilerin bu durumu kullanabileceğini vurgulamıştır. Bu durumun devam etmesi halinde Türkler ile Almanlar arasında sorunların oluşacağı belirtilmiştir.[209]

Millî İnkılâp, Yahudilerin önemli mevkileri ellerinde tuttuklarını vurgulamaktadır. Gümrük komisyonculuğu, borsa simsarlığı, ticaret, sanat gibi birçok alanda Yahudilerin yayıldığı anlaşılmaktadır. Birden çok şirketi temsil ettikleri hatta Yahudi aleyhtarı olan Almanya'nın bile işlerinde Yahudilerin var olduğunu öne sürmüştür. Millî İnkılâp, Yahudilerin bu davranışı karşısında tepkisiz kalınmamasını ve tetikte olunmasının gerekliliğini şu sözlerle savunmuştur:

"…Yahudiler en yüksek muhitlerde müstesna mevkiler ibraz etmişler, bankalar, ticaret ve sanat ellerindedir. 1918'den itibaren kuvvetleri bir kat daha

---

[207] "Milas Yahudileri", *İnkılâp*, 1 Eylül 1933, Yıl: I, Sayı:6, s.42.
[208] *Millî İnkılâp*, 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı: 2, s.16.
[209] "Alman Müesseseleri ve Yahudiler", *Millî İnkılâp*, 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.4-5. Her ne kadar Yahudiler zengin bilinse de özellikle Balkan Savaşı ve II. Dünya Savaşı'na kadar Edirne'deki Yahudi halk yoksulluk içinde yaşamıştı. Oral Onur Yahudiler arasında bir dilenci ordusunun var olduğunu belirtmiştir (Oral Onur, **1492'den Günümüze Edirne Yahudi Cemaati**, Yeni Zamanlar Dağıtım, İstanbul 2005, s.232-233).

artmıştır.[210] *Hülâsa iktisadî sahada kazanılacak bütün işlere leş kargaları gibi hücum etmişlerdir. Köylülerimizin mahsullerini onlar satıyorlar. Malımızın her yerde her zaman kıymetini kıyasıya düşürüyorlar. Vatanda para kazanmaktan, kanımızı emmekten başka bir alâkaları olmadığı, her biri başka bir idealin mev'ut toprakların yolcusu olduğu için ellerini uzattıkları iktisadiyatı daima ve merhametsizce tahrip ediyorlar!"*[211]

Millî İnkılâp *"Yahudilerle Bir Mücadele"* başlığıyla neşrettiği yazısında, Yahudilerin ayakkabı fabrikası kurduklarını, fakir olan Türk halkının zaten iş imkânı bulamadığını belirterek, baba mesleği olan ayakkabıcılığın da Yahudiler tarafından yapılmaya başlandığını ve bu durumdan kaynaklanan sorunlardan dolayı birçok Türk ailesinin mağdur olduğunu ifade etti. Yabancıların iş yeri açma meselesinde devletin bu konuya müdahale etmesini ve Yahudilerin verdikleri zararın azaltılması yönünde tedbir alınması gerektiğini savunmuştur.[212]

Millî İnkılâp'ta *"Yahudi Tehlikesinin Memleketimizdeki Tecellilerinden*" başlığıyla, Millî İnkılâp okuyucularının yüksek makamlara sundukları dilekçeleri yayınlandı. Ekonomik sahada Yahudilerin Türklere karşı tutumları dile getirilirken, Türklerin işsiz kaldıkları, Yahudilerin her fırsatı değerlendirdiği öne sürülmüştü. Memleket dâhilinde var olan yabancı müesseseler işçi çıkarmak istediği zaman en başta Türkleri çıkardığı ve bunu özellikle Yahudilerin yaptığı belirtilmişti. Bu duruma karşı diğer yabancı müesseselerin sahiplerinin Türklere güveninin ve muhabbetinin fazla olduğu ifade edilmiş, Türklerin namuslu, kanaatkâr ve dürüst olmaları bu durumun nedeni olarak gösterilmiştir.[213]

---

[210] "Dünya Siyasetinde Yeni Hadiseler", *İnkılâp*, 1 Nisan 1933, Yıl: I, Sayı:1, s.18.
[211] "Maskeler Aşağı", *Millî İnkılâp*, 1 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:3, s.4-5.
[212] "Yahudilerle Bir Mücadele*", Millî İnkılâp*, 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:5, s.9. Bali'ye göre; ticari hayatta Türkçe konuşulması uygulamasıyla birlikte yabancı sermayeli kurumlarda çalışan Gayrimüslim memurların sayısı azaltılıp yerlerine Müslümanların alınması ön görülmüştü. Gayrimüslim memurların işlerine gruplar halinde son verilmiş, işten çıkarılanlara ise tazminat verilmediği, bir süre sonra Gayrimüslimlerin kendiliğinden istifa ettiği, bazılarının da istifaya zorlandığını ifade etmiştir (Bali, Bir Türkleştirme Serüveni…, s.208-210).
[213] "Yahudi Tehlikesinin Memleketimizdeki Tecellilerinden", *Millî İnkılâp*, 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:5, s.7-8. Edirne Osmanlı Bankası Müdürü Badetti, Yahudiydi. Yine aynı şekilde köylünün kredi kaynakları tamamen sarraf Yahudilerin tekelindeydi. Rumlar, Anadolu'dan ayrıldıktan sonra mandıracılık sektörü ve ticaretin birçok kolu Yahudilerin eline geçmiştir (M. Belli, **Mihri Belli Anıları I İnsanlar Tanıdım I,** Doğan Kitap, İstanbul 2002, s.24). Edirne ve Çanakkale'de ticaret

Avram Galanti, Yahudilerin sadece kolay para kazandıran işlerle uğraştıkları, bu nedenle ticaret, sarraflık gibi meslekleri yaptıkları iddialarını dayanıksız bulmaktadır. Galanti'ye göre, Yahudilerin sadece ticarete yönelmiş olmalarının nedeni kendileri değildir. Çünkü Yahudiler bağımsızlıklarını kaybedip, ülkelerinden çıkarılmadan önce çiftçilik ve çobanlık yapmaktaydılar. Ancak gittikleri her yerden çıkarıldıkları için sürekli ikameti zorunlu kılan işleri yapmaları mümkün olmamıştı. Bu nedenle ticaret sürekli göç etmelerine uygun bir meslek olmuştur. [214]

1934'te Almanya'ya seyahat eden Atilhan, ülkeye döndükten sonra Yahudiler ile ilgili düşüncelerinde daha da sertleştirerek her alandaki Yahudi varlığına dikkatleri çekmektedir. "*…Bir sergi kuruyoruz elektriklerini Yahudi yapıyor, resmini aldırıyoruz Yahudi fotoğrafçı, kırtasiye alıyoruz Yahudi şirketi, bir şey bastırıyoruz Yahudi matbaası. İthalatçıların çoğu ecnebi müesseselerde daktilolar, telefon santralinde memurlar, dükkânlarda tezgâhtarlar, atölyelerde işçiler hep Yahudi. Sigorta şirketleri onlarda, piyango ser bayilikleri onlarda, İzmir'in üzümleri, memleketin bütün mahsulleri onların elinde. Eczanelerimiz toptan ilaçları onlardan alıyor. Birçok küçük fabrikaların mallarını onlar satıyorlar. Borsada onlar, ticarethane de onlar, gümrüklerde onlar. Büyük müteahhitler onlar, para kazananlar onlar, onlar, hep onlar. Türk çocuğuna ne iş kaldı?"*[215] diyerek Türk vatandaşına iş imkânı kalmadığından yakınmış ve bu durum karşısındaki rahatsızlığını dile getirmiştir.

Yahudiler Trakya'da özellikle Kırklareli'nde, duvarlara ve sinagoglara Yahudiler ile ticari ilişki içerisine girilmemesini bildiren yazıların yazıldığını ileri sürmüşlerdir.[216] 1929 Dünya Ekonomik Krizinin patlak vermesi Türkiye'yi de etkisi altına aldı. Bu krizden Türk köylüsü ve çiftçisi büyük oranda etkilendi. Bu süreçle birlikte birçok işletme Yahudilerin elindeydi. Çünkü Yahudiler kendi aralarında kurmuş oldukları borç sandıklarıyla birbirlerine destek olmaktaydı. Devletten ya da farklı kişilerden faizle para almamış, kendi içlerinde sorunlarını çözmeye

---

Yahudilerin elinde olduğu için Müslümanlar işsizlikten şikâyet etmeye başlamışlardı (BCA,030.10/110.734.14-21).

[214] Okutan, Tek Parti Döneminde…, s.225.

[215] "Notlar", *Millî İnkılâp*, 1 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:3, s.13.

[216] Bali, Bir Türkleştirme Serüveni, s.42-43.

çalışmışlardı. Bu durum birçok iş imkânının Yahudi tasarrufu altına girmesine neden olmuştur.

Ekonomi alanında yaşanan bu rahatsızlık sadece Millî İnkılâp'ta yer almamıştı. Orhon Seyfi Orhon *"Yahudi Vatandaşlar"* adlı yazısında, Yahudilerin beşeri hayattaki hâkimiyetinden rahatsız olduğunu şöyle dile getirmektedir:

"Hayır hayır! Yüz defa hayır! Ben Yahudi aleyhtarı değilim. Kendilerinden iyilik görmedimse de fenalık da görmedim. Bilakis ben Yahudi vatandaşımızı severim. Çalışkandırlar, zekidirler, cana yakındırlar. Fenalığı asla fenalık için yapmazlar. Fakat şu son yıllarda ahlâkları değişti. Siz taksitle yeni elbise yaptırırdınız, o paltosunu çevirip giyerdi. Siz bütün paranızla otomobile binerdiniz, o pabuçlarını yamatırdı. Siz yazın borç harç sayfiye yerine giderdiniz, o mağazada paracıklarını sayardı. Şimdi tersine oldu. Siz yutkunuyorsunuz o yiyor. Siz yazın şehirde pinekliyorsunuz o, sayfiyede yan yatıyor. Siz delik pabuçlarla yaya gidiyorsunuz o, otomobile kuruluyor. Kömür ticareti yapacaksınız Yahudi vatandaşlarımızın elinde, gazeteci iseniz ilan, matbaacı iseniz mürekkep, tüccarsanız para onların. Sinirleri bozuluyor, boğulacak gibi oluyorsunuz. Boğaziçi'nde biraz hava alayım diyorsunuz, Yahudi vatandaşlarımız daha evvel gelip yerleşmiş. Gece park otelinde çay içeyim diyorsunuz, bakıyorsunuz bütün masaları onlar tutmuş. Artık ellerinizi göklere açıp yalvarmaktan başka çare kalmıyor. Aman Ya Rabbi! diyorsunuz. Vatanımın nimetlerinden bir nebzecik tatmak için bana Yahudi vatandaşsız bir bucak ihsan et!"[217]

Ekonomik hayat bu bağlamda şekillenirken, Cumhuriyet'in kurucu kadroları, ekonomiyi Gayrimüslim halkın hâkimiyetinden kurtarmak istiyordu. Bu yüzden ticari (deniz taşımacılığı, sigortacılık, sanayi gibi) sahada tecrübeli, yabancı dilleri iyi bilen Gayrimüslimlerin ve Gayrimüslim girişimcilerin yerini alabilecek Müslüman girişimci ve burjuva sınıfı oluşturulması için harekete geçildi. Fakat 1923-1933 yılları arasında fazla yol kat edilemedi. İlerleme sağlandıysa da istenileni vermedi.

[217] Orhon Seyfi Orhon "Yahudi Vatandaşlar", *Toplumsal Tarih,* Ekim 1996, Sayı:34, s.20.

1933'te ise ticaret ve sanayi kollarında hâlâ Gayrimüslimlerin üstünlüğü vardı. Bu durum Trakya için de geçerli oldu.[218]

Millî İnkılâp, "*Türk'ün Fazileti, Hükümetin Büyüklüğü"* başlığıyla neşrettiği yazısında Yahudilerin Türk memuruna rüşvet verdiğini iddiasına tepki gösterdi: "*…Bizim bu asaletimize düşman olan, bizim âlicenaplık ve müsamahakârlığımızdan istifade etmek isteyen, bizi entrikalar, rüşvetler, dalavereler ve türlü türlü hilelerle avlamak isteyenler var. Türk memurunun avucuna para sıkıştırmak küstahlığında bulunacakların kollarını koparacağız. Türkün faziletini ve Türkün memurunun emsalsiz namuskârlığını küstahça istihfaf edenlerin dudaklarını kurutacağız. Vatanın yüksek menfaatlerini birkaç kuruşluk rüşvetle çiğnemek isteyenler kanunun pençesinden, milletin nefretinden asla kurtulamayacaktır"* diyerek bu durumu sert sözlerle eleştiren dergi, Türklerin asla böyle bir şeye göz yummayacağını belirtti. Suçlamaları kesin bir dille reddederek durumu bir nevi hakaret olarak nitelendirmiştir.[219]

Millî İnkılâp'ta Yahudilerin ekonomik sahayı elde tutmalarının önüne geçmek için bazı formülleri işlenmişti. Yahudi alış veriş yapılmaması ve Yahudi mallarının boykot edilmesi gerekliliği "*Yahudi'den asla alışveriş etmeyelim. Onlardan vebadan sakınır gibi sakınalım"* sözleriyle savunulmuştur.[220] Ayrıca *"Yahudiler Türk'ün Servetini Harice Kaçırıyorlar"* başlığıyla yayımladığı haberde, muhafaza memuru olan Katalan ve Bohor Efendilerin iki kilo altını yurt dışına kaçırırken yakalandıkları belirtilmiştir.[221] Yahudilerin Türklere karşı düşmanlığına bizzat şahit olduğunu defalarca vurgulayan Atilhan, Türklerden yedi buçuk kuruşluk alış veriş etmeyi günah sayan insanları dost edinmenin Türkler için büyük bir sorumsuzluk, suçluluk olduğunu dile getirmiştir. [222]

Millî İnkılâp, Yahudilerin ekonomiyi ellerinde bulundurmalarından oldukça rahatsızdı. Fakat ortaya koyduğu çözüm önerileri sağlam bir temele

---

[218] Bali, 1934 Trakya Olayları, s.42.
[219] "Türkün Fazileti, Hükümetin Büyüklüğü", *Millî İnkılâp,* 1 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı: 3, s.1.
[220] "Boykot Boykot Boykot", *Millî İnkılâp*, 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.7. Tekirdağ'da özellikle 1930'lardan sonra zahire ve diğer ticari alanlar Yahudilerin eline geçmiştir (BCA,490.1.0.0/711.427-1-73).
[221] "Yahudiler Türkün Servetini Harice Kaçırıyor", *İnkılâp*, 1 Temmuz 1933, Yıl: I, Sayı:4, s.25.
[222] Cevat Rifat Atilhan, "Antisemitizm – I", *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s-2.

dayanmamaktaydı. Yahudilerden alış veriş etmeyerek ve boykot yöntemini kullanarak Yahudilerin saf dışı bırakılması düşünülmüş ve bu durum okuyuculara aşılanmak istenmiştir. Millî İnkılâp'ın halk üzerinde büyük bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Türk köylüsü özellikle Trakya'da Yahudiler kadar aktif durumda değildi. Bu durum Yahudilerin her alana kolayca yayılmasını ve ekonomiyi ellerinde tutmasını kolaylaştırmıştır. Fakat derginin aşırı Yahudi karşıtlığı ve her defasında belirgin bir şekilde ortaya çıkan ön yargısı kalıcı çözümler getirmesini engelleyerek bu detayın görmezden gelmesine neden olmuştur.

3.5. Millî İnkılâp Dergisi'ne Göre Avrupa'nın Yahudilere Bakışı

Atilhan'ın Almanya gezisinden sonra çıkardığı sayılarda, yabancı yazarların Yahudiliğin mahiyeti ile ilgili makaleleri dikkatleri çekmektedir. Yahudilerin sosyal ve siyasi hayatta nasıl bir yaşam sürdürdüklerini, ahlâki yapılarının ne şekilde olduğunu, Avrupa'nın Yahudilere karşı nasıl bir düşünce beslediğini ispatlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Millî İnkılâp'taki Yahudi aleyhtarlığının sadece kendilerinde var olmadığı, kendi görüşlerine paralel olarak Avrupa'nın da Yahudiler hakkındaki düşüncelerinin olumsuz olduğu, hatta Yahudi milletinden olanların bile Yahudilere karşı düşünceler beslediği dergide yer alan önemli diğer bir konudur. Millî İnkılâp, yabancıların Yahudilere yaklaşımı konusunda hem Yahudi hem de Yahudilerin dışındaki kişilerin yorumlarına yer vermiştir.

Millî İnkılâp, "*İsveç'te Yahudi Düşmanlığı*" başlığıyla neşrettiği yazısında, Yahudiliğin bir din ve millet mücadelesi değil de hayati bir konu olduğuna dikkat çekmektedir. İsveç'te çok az Yahudi olmasına karşın Yahudi tehlikesinin var olduğu öne sürülmüş ve yine İsveç'te Yahudi aleyhtarı gazete çıkarılarak bu gazetelerde yazılan yazılar ile önlemler alınmaya çalışıldığı belirtilmiştir.[223]

Henry Ford, *"Beynelmilel Yahudi"* tefrikasında, öncelikle Yahudilerin ekonomi ve siyasi çerçevede yükselmelerine değinmektedir. Yahudiliğin evrensel bir mesele olduğunu belirtirken, vatansız, milletsiz ve miskin bir şekilde yaşamalarına

[223] "İsveç'te Yahudi Düşmanlığı", *Milli İnkılâp,* 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:5, s.16.

rağmen birbirlerine bağlı olduklarını özellikle belirtmektedir. Yahudilerin en iyi icra ettikleri meslek ticaretti. Aynı zamanda edebî ve ilmî konulara da hâkimdiler.[224] Ford, Yahudilerin her zaman kendisine misafirperverlik göstermiş olan milletlerin sırtından geçindiklerini, diğer milletlerin arasına yayılan Yahudilerin kendi aralarında olmayan usulleri yayıldıklarını ve bunları milletler arasında tatbik ettiklerini ifade etmiştir. Yahudi olamayan insanların kendisine ne şekilde istifadeli olacağını düşündüklerini savunmuştur.[225]

Ford, Yahudilerin hepsinin zengin olmadığını, içlerinde fakirlerin de olduğunu belirtmektedir. Bu fakirliğe rağmen yine Yahudiler kendilerinin efendisi gibi hareket ettiklerini şu sözleriyle dile getirmiştir:

"...Bütün Yahudiler zengin olmayıp içlerinde fakir olanlar da vardır. Fakat fakirleri bu fakirliklerine rağmen kendilerinin efendisidir. Yahudilerden memleket şefleri olduğu gibi her Yahudi mali bir baştır. Tetkikimize mevzu olan bu kavim hakiki milliyetini yaşadığı zamanlarda çiftçi bir millet halinde idi. Tüccarlıktan ziyade çobanlıkla uğraşırdı. Fakat yurtsuz ve devletsiz kaldıktan ve her yerde her surette takiplere uğradıktan sonra işte bu kavim bugün dünya idaresinin hakiki ve gizli hükümdarı olmuştur."[226]

Millî İnkılâp, Yahudilerin nasıl bir millet olduklarını, Yahudi vatandaşların ağzından anlatmaya çalıştıklarını özellikle vurgulamaktadır. Nitekim Theodor Friç *"Yahudiliğin Hakiki Mahiyeti"* adlı yazısında; Yahudilerin servetinin büyük kısmının borsa oyunlarına dayandığını, ticaret, banka ve sanayi sektörlerinde Yahudilerin önemli ölçüde varlıklarını hissettirdiklerini belirtmekteydi. Yahudi meselesinin hayatın en fazla anlaşılmaz işlerinden biri olduğunu, iki bin seneden beri büyük kavimlerin Yahudililerin maskelerini aşağı indirmeye çalıştığını öne sürmüş Hazreti Musa'nın Yahudiler hakkında "şeytanın oğulları" tabirini kullandığını, Yahudilerin bitmek bilmeyen intikamcılığından dolayı korku ve kinlerinin arttığını

---

[224]Hanry Ford, "Beynelmilel Yahudi – I", *Millî İnkılâp*, 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.8-9.
[225] Hanry Ford, "Beynelmilel Yahudi – II", *Millî İnkılâp*, 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.10-11.
[226] Ford, "Beynelmilel Yahudi - II", *Millî İnkılâp*, 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.11. Amerika'da milyarder Henry Ford, Beynelmilel Yahudi eseri ile kuvvetli bir hareket ihdas etmişse de Yahudilerin iktisadî ve şahsî tehditlerine karşı kitabını geri almaya ve ileri sürdüğü delilleri tekzip etmeye mecbur kalmıştır (*Millî İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl:2, Sayı: I, s.12).

vurgulamıştır. Samimi Yahudilerin itiraf ettiklerine göre, Yahudiler dini bir cemaat olmayıp ancak iktisadi ve siyasi alanda birlik oluşturmuşlardı. Bütün matbuat, sinema ve tiyatro, konser salonları radyo müesseseleri yani bütün milletin maneviyatına etki edecek her şeyin kiliselerin bile Yahudi nüfuzu altına girdiğini belirterek Yahudilik meselesinin tam manasıyla bir "ırk meselesi" olduğunu savunmuştur. Friç, yazısının devamında Yahudi aleyhtarlığı üzerine yazılan kitaplardan bahsederek çeşitli görüşlerden örnekler vermiştir.[227]

Friç, Yahudilerin fiziksel özelliklerini *"muhtelif şeytan ve cadı ve mefistuvari eşkâl bize, garp milletlerinin ön Asya ırkına ait resim çizgileri ile manevi şeytanı tasvir eden çizgileri birleştirmeye mecbur olduklarını irade etmektedir. Halen dahi kısmen bu böyledir"* şeklinde tasvir etmiştir.[228]

Yahudilerin karakteri hakkında bilgi veren Friç, Yahudiliğin tabiatında ikilik olduğunu ve Yahudilerin bütün gayretlerine rağmen "falso" yaptıklarını ifade etmektedir. Mesleki olarak ticaret, alış veriş, tefecilik, muharrirlik, ediplik, siyasetçilik, aktörlük ve çalgıcılık ile uğramaktaydılar. Yahudi karşıtı olanların bile bu meziyetlere önem verdiğini belirtmektedir. Yahudilerin yalnızca kendilerine ait olanı düşündüğünü ve ondan istifade edebilmek için çabaladığını vurgulamıştır.[229] Yahudiler esasında ziraat ile ilgilenmişti. Fakat VII. asırda evlerini satmak mecburiyetinde bırakılmışlardı. Böylece emtia satıcısı bir millet olarak hayatlarını sürdürdüler. Ehl-i salib'in teşekkülünde, ticaret muhitinde bir Yahudi düşmanlığı baş göstermişti. Bu nedenle istedikleri kazancı elde edemeyen Yahudiler farklı kazanç yolları aramışlar ve bu şekilde faizciliğe yönelmişlerdir.[230]

Başka bir Yahudi, Doktor Oskav Levi'ye göre; Yahudiler kendilerini ayrıcalıklı bir ırk olarak görmekteydi. Her türlü gayriahlâkî işlerden Yahudilerin sorumlu olduğunu şöyle ifade etmektedir:

"…Biz Yahudiler büyük harbi yaptık. Biz Yahudiler dünyayı aldattık, yaktık, kıtaller yaptık. Bizim son ihtilâlimiz daha kopmamıştır. Mümtaz kavm teranesini biz

---

[227] Theodor Friç, "Yahudiliğin Hakiki Mahiyeti - I", *Millî İnkılâp*, 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.10-14.
[228] Friç, "Yahudiliğin Hakiki Mahiyeti –II, *Millî İnkılâp*, 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.8.
[229] Friç, "Yahudiliğin Hakiki Mahiyeti –IV, *Millî İnkılâp*, 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:3, s.10.
[230] Friç, "Yahudiliğin Hakiki Mahiyeti –V, *Millî İnkılâp*, 1 Temmuz 1934, Yıl: II, Sayı:5, s.14.

ortaya attık. Bizzat Yahudi muharrirleri, uyuşturucu maddeler kaçakçılığı, beyaz kadın esirciliği, kötü alkol ticareti gibi ahlâksızca işlerle iştigal ettiklerini yazıyorlar. Gene kendileri Yahudilerin ahlâkı bozucu kitaplar ve filmler vücuda getirdiklerini, farmasonluk, komünistlik, sosyalizm, liberalizmin ruhu ve mihveri olduklarını, hırsızlığın, kalpazanlığın kasdî yangınlarla mayup işlerin hep Yahudiler tarafından istismar edildiğini kabul ve tasdik etmektedirler. Bütün bu mülahazalar muarız iftiracıların veyahut müfrit propagandacıların fikirleri olmayıp bizzat Yahudilerin kendi itiraflarıdır. Allah kendilerine başkalarınınkinden fazla ihsan etmiş fakat şeytanın çocukları hiçbir şeye kanaat etmemişlerdir"[231]

W. Creutz'a ait "*Beni İsrail Hükemasının Protokollerine Ait İfşaat"* başlığıyla yayımlanan tefrikada, Beniisrail hükümetinin 22 maddelik programı yayınlanmıştır. Bu programın maddelerine bakıldığı vakit gayriahlâkî unsurların var olduğu görülmektedir. İddia edilen protokollerden birkaçı şu şekildedir:

"...Aile hayatı yıkılmalıdır, sanatı düşünerek edebiyatı müstehcen, şehvi kalıba dökülmelidir. Genç nesli mugayiri ahlâk telkinatla ifsat etmelidir. Mukaddesata hürmeti tahrip etmeli. Hürmetle telakki edilen insanlar hakkında rezilane vekayi tasni ederek onların itibarlarını kırmalı. Yüksek kritiği teşvik ederek akaidi kökünden baltalamalı ve manevi sahalarda ihtilaflar ve ayrılıklar görükmeli. Umumi bir hoşnutsuzluk yaratarak içtimai sınıflar arasına kin ve itimatsızlık sokmalı. Birtakım saçma nazariyeler ortaya atılmasını teşvik ederek halkı gayrı kabili tatbik fikirlerle dolambaçlı yollarda kaybetmeli. Aristokrasiye müthiş vergiler yükleyerek onları borca boğmak ve bu suretle servetlerinden tecrit etmeli. Avamı asil ve kibar sınıfın yerine geçirerek böylece altın buzağı mezhebini tesis etmeli. Beynelmilel meseleler ihdas ederek vakalar çıkarmalı, milletler arasında ihtilaflar vücuda getirilerek kin ve nefreti körüklemeli. Hudutsuz bir lüks, baş döndürücü

[231] "Boykot Boykot Boykot", *Millî İnkılâp*, 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.6-7. CHF raporlarına göre; Trakya'daki Yahudiler ahlâki olarak büyük bir karaktersizlik örneğini teşkil etmişlerdi. Yahudilik dünyevi bir karakter olarak önemini kaybetmeye başlamasına rağmen, Trakya'da yaşayan Yahudiler bunu yaşatabilmek için çeşitli hile ve kurnazlıklara teşebbüs etmişlerdi. Yeni oluşumlara alkış tutarak bunlardan bir menfaat ummuşlardı. Yahudi terbiyesinde şeref ve haysiyetin yerinin olmadığı ileri sürüldüğü de görülmüştür. Raporda Yahudiler Biga, Bayramiç, Ezine'de panayır yerleri kurarak şarkıcı ve dansöz Yahudi kızlar vasıtasıyla halkın parasını sömürdükleri ifade edilmişti. Özellikle sarraflar bu ortamdan faydalanıp altınlarının tamamına yakınını satmışlardır. Bu panayırlarda kumar ve ahlâksızlık artmıştır (BCA, 490.1.0/0/643.130.1.).

modaları ve çılgınca sarfiyatı teşvik etmeli, makul ve basit şeylerden zevk almak hassasını derece derece ortadan kaldırmalı. Yüksek tabakanın kuvvet-i maneviyelerini her çareye müracaat ederek kırmalı. Zenginlerin mantıksız ve bayağı hakaretlerini teşhir ederek kütlelerin tehevvürünü körüklemeli. Siyasi buhran zamanlarında servetleri mahvedecek ticaret usulleri bulmalı. Hükümetlerin ölümünü hazırlamalı, insaniyeti ızdırap, elem ve yoksullukla zayıf düşürmeli çünkü açlık esirler doğurur."[232]

Derginin bir sonraki sayısında protokoller ile ilgili değerlendirme yapıldı. Times gazetesinden nakledilen yazıda protokollerin neyi ifade ettiği, bir çetenin mi ele aldığı, bu düşüncelerin sahte olup olmadığı sorgulanmaktadır. Times gazetesinin; *"Eğer protokoller hakikatten Beni İsrail Hükemasının eseri ise Yahudilere karşı söylenebilecek her söz, girişilecek her cidal yapılacak her hareket meşrudur, elzemdir ve müstecaldir"* [233] sözleri Yahudilerle yapılacak bir mücadelenin "haklı" sebeplere dayanabileceğini belirtmektedir.

Atilhan'ın Almanya gezisinden sonra çıkardığı sayılarda yabancı yazarların Yahudi aleyhtarı tefrikaları bu şekilde yayınlandı. Tefrikalardaki Yahudi aleyhtarı söylemler ağırlıklı olarak Yahudilerin ahlaki yapılarına ve ekonomi alanındaki hâkimiyetlerine yönelikti.[234]

"Biraz Da Kendi Ağızlarından İşitelim" başlığıyla neşredilen yazıda Yahudilerin kendi milletleri adına birtakım itiraflarda bulundukları belirtilmektedir. *"Bu yazılar ne müfrit propagandacıların ne de müfterilerin değil bizzat kendilerinindir. O halde bu tehlikeden kendimizi sakınmalıyız*" diyen dergi, Yahudilerin ahlâki ve manevi hayata bakışları hakkında bilgi vermektedir. Yahudiler manevi bir tehlike olarak görülmüş, Yahudi çocukların şehvani bir kabalık içerisinde oldukları öne sürülmüştür.[235]

Yahudi Doktor Münzer 1910 senesinde tabedilmiş olan "Siyona Doğru" isimli kitabında Yahudilerin düşüncelerini şöyle aktarmaktadır:

---

[232] W. Creutz; "Beni İsrail Hükemasının Protokollerine Ait İfşaat*", Millî İnkılâp,* 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.13-14.
[233] Creutz; "Beni İsrail Hükemasının…, *Millî İnkılâp*, 1 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı:3, s.10.
[234] Derginin çeviri olan yazıları Taha Balkı tarafından yapıldı (Nesimi, Yılların İçinden, s.188).
[235] "Biraz Da Kendi Ağızlarından İşitelim", *İnkılâp*, 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.5.

"...Avrupa'nın bütün ırklarının kanını bozduk. Esasen bugün artık her şey Yahudileşmiş demektir. Bizim ruhumuz dünyayı idare ediyor. Biz dünyanın efendileriyiz. Bizi kovsunlar, bizden nefret etsinler. Milletlere kanımızı bulaştırarak onları çoktan telvis ettik. Bizim ruhumuz artık onların içinden kazınıp atılamaz."[236]

"Yahudilik Âleminde" başlığıyla neşredilen yazıda, yurtdışında meydana gelen Yahudi aleyhtarı hareketlere dikkat çekildi. Farklı ülkelerde meydana gelen farklı haberler aynı sayfada yer aldı. Berlin'de Yahudi öğretmenlerin vazifelerine son verilmesinin istendiği belirtilmiş, Münih'te Bavyera Tıp Fakültesine Yahudi öğrencilerin kabul edilmesi yasaklanmış, Romanya'da Çelik Miğferliler Milli Kongresi toplanarak Yahudi aleyhtarlığı teşvik edilmişti. Bu kongrede Yahudi aleyhtarlığı alkışlarla karşılanmış ve Yahudilere yönelik ticari bir boykot uygulanmasına karar verilmişti. İskenderiye'de Yahudi birliği büyük bir toplantı yapmış ve bu toplantıda Alman Yahudilerine Filistin'de bir müstemleke yapılması kararı alınmıştı. Kahire'de Yahudi gençliği, Antisemit teşkilatına karşı bir miting düzenlemişti. Tüm bunlar Hitler'in başa geçmesinin ardından gerçekleştirildiğini belirten dergi, yurt dışındaki bu örneklere bakarak Türkiye'de Yahudilere karşı gösterilen nezaket ve insanlığa dikkat çekmeye çalıştıklarını dile getirmiştir.[237]

Dergide *"Dünyadan Ses Başlığıyla"* Yahudilere karşı diğer milletlerin tepkisini içeren makalelere yer verildi. Makalelerde Yahudilerin dünyaya hükmetme amacı taşıdıkları, kendileri gibi Yahudi olmayan vatandaşlara insani muamele yapmadıkları belirtilirken Yahudilerden uzak durulması gerektiği savunulmuştur. *"Kanada'dan Ses"* başlığıyla yayımlanan diğer haberde Yahudilerden bir "mikrop" olarak bahsedilmiş, Kanada'nın Montreal şehrinde Fransızca olarak çıkan Le Patriotin 19 numaralı nüshası aynı şekilde dergide yayınlanmıştır. Yahudi yazarları Yahudiliği dünyanın "en kirli, ahlâki ölçüyü düşüren bir ırk" olduğunu kabul ettiğini, Yahudilerin hiçbir zaman Allah'ı tanımadığını ve Allah'ın elçilerini katlettiğini ifade etmiştir. Yahudiliği bir nevi "veba" olarak görmüş ve sakınılması gerektiği vurgulamıştır. [238]

---

[236] "Biraz Da Kendi Ağızlarından İşitelim", *İnkılâp,* 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.6.
[237]"Yahudilik Âleminde", *İnkılâp,* 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.3.
[238] "Boykot Boykot Boykot", *Milli İnkılâp,* 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s. 6.

Yine dış basındaki Yahudi aleyhtarı yazılara yer veren Millî İnkılâp, "*Selanik'te Yahudi Aleyhtarlığı"* başlığıyla Yunanistan ve Selanik'te Yahudiler aleyhine birçok kargaşanın meydana geldiğini belirtti. "*Bravo Afganlılara"* başlığıyla, Afganistan'ın hudut şehirlerinde oturan iki bin Yahudinin Afgan Hükümeti tarafından sınır dışı edildiği öne sürüldü. Romanya'daki Yahudi düşmanlığı ise, Yahudilerin Romen nüfusunun yüzde on birini teşkil ettikleri, memleketin asil muhitindeki serbest mesleklere saldırdıkları, Romanya'nın bütün edebi, fikri, siyasi ve iktisadi hayatının hızla Yahudilerin eline geçtiği vurgulandı. La Libre Parol'un 11 numaralı sayısı aynen yayınlanmış ve Yahudilerin ilk defa silahsızlanma fikrini ortaya attıkları ifade edilmiştir. 1896 yılında, bir Rus Yahudisinin silahsızlanmanın gereksiz olduğunu vurgulayarak, askerleri ordudan kaçmaya teşvik ettiği öne sürülmüştür.[239] Millî İnkılâp "*İsveç'ten Akisler"* başlığıyla, dış basında Atilhan'a dair övücü sözlerin telaffuz edildiğini belirtmiş, İsveç'te yayınlanan nüshayı kendi sayfasında paylaşmıştır.[240]

Dergi, Avrupa ülkelerinde olumsuz Yahudi bakışını lanse ederek oluşturduğu Yahudi karşıtlığını meşrulaştırmak ve sağlamlaştırmak istemiştir.

[239] "Bütün Dünyadan Ses", *Millî İnkılâp,* 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.8-9.
[240] "İsveç'ten Akisler", *Milli İnkılâp,* 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.15.

SONUÇ

Yeni kurulan Cumhuriyet, Türkçülük politikası çerçevesinde yeni bir kimlik inşasına yöneldi. Hem devletin güttüğü politikalardan hem de dönemin basın-yayın organlarının bu minvalde hareket ettiği anlaşılmaktadır. Türkleştirme politikası titizlikle uygulanmak istendi. Bu durum özellikle dil ve kültür konusunda belirgin hale geldi. Bu düşünce doğrultusunda 1930'larda Türkçülük politikasıyla birçok dergi yayınlandı. "Orhun, Birlik, Çığır, Kastamonî" gibi Türkçü yayınların yanı sıra Millî İnkılâp Dergisi de düşünce dünyasında yerini aldı. Dergi, Türkçü politikasıyla birlikte Yahudi aleyhtarlığıyla bilinen Antisemitizm fikri ile ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda bir yayın politikası izlemiştir.

1920'lerin sonlarından itibaren özellikle Yahudilere yönelik birtakım hareketlenmeler belirdi. Yahudilerin beşeri hayatta var olan hâkimiyetleri oldukça fazlaydı. Ticari alandaki hâkimiyetleri ve Türkçe konuşmamakta ısrar etmeleri toplumda huzursuzluğa neden olmaktaydı. Bu durum karşısında basın-yayın yoluyla tepkiler vücuda geldi. 1933-1934 yıllarında yayınlanan Millî İnkılâp ile daha sistemli bir tepki politikası vücut buldu.

12 sayı halinde yayınlanan dergide özellikle başyazar olan Cevat Rifat Atilhan'ın Yahudilere yaklaşımı çok belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Atilhan'ın I. Dünya Savaşı, Balkan Savaşları ve Edirne Müdafaası'nda görev alması ve 2 yıl Bulgar esaretinde kalması kendisinde önüne geçilemeyen bir Yahudi aleyhtarlığının oluşmasına neden olmuştur. Atilhan'ın Yahudilere karşı tutunduğu bu koyu Antisemit tavır, derginin yayın hayatında ciddi manada bir rol oynamıştır. Yahudiler ile ilgili bütün olaylara abartılı yaklaşımı, saplantılı ve çelişkili düşünceleri dergi yayınını aynı ölçüde etkilemiş, Yahudi karşıtı söylemler her sayıda daha da şiddetlenerek mutlak suretle kendisini göstermiştir.

Dergi Türkçü ve Yahudi aleyhtarı bir minvalde ilerlemişse de hem Yahudi yazarlar hem de dönemin gazeteleri ve yazarları tarafından Alman taklitçiliği ile ilişkilendirilmiştir. Atilhan'ın Almanya'ya bir gezi düzenlemesi, Der Stuerme dergisindeki karikatür, makale ve klişeleri dergisinde paylaşması, Almanlarla ilgili konulara temas etmesi bu duruma sebep olarak gösterilmektedir.

Dergi özellikle Yahudilerin ekonomik hayattaki hâkimiyetlerini, Türk diline karşı tutumlarını ve ahlaki yapılarını işlemektedir. Fakat bu düşünceler işlenirken beraberinde getirilen çözüm önerileri pek gerçekçi ve çözümleyici olmamıştır. Yahudileri ekonomik sahada yalnız bırakmak, onlardan alış veriş etmemek ve Yahudilerin Türkleşmeyeceğini sürekli dile getirmek dergide belirtilen çözüm önerileriydi.

Derginin Yahudi aleyhtarı söylemlerine yönelik Yahudilerden tepki gelmiş olsa da bu tepkilerin bir süre sonra sona erdiği anlaşılmaktadır. Yahudi karşıtı söylemlere tepki göstermenin derginin bir nevi reklamı olacağını düşünen Yahudiler bu tutumlarından vazgeçmişlerdir. Özellikle basından Millî İnkılâp'a karşı tepki ve suçlamaların oluşması, derginin bu suçlamaları tavizsiz şekilde kabul etmemesi, kesinlikle bir Alman taklitçiliğine yer verilmediğinin belirtilmesi derginin konularından birkaçı olmuştur.

Cevat Rifat Atilhan, eserleri ve düşünceleriyle toplumda yer edinen birisidir. Fakat sahibi olduğu Millî İnkılâp Dergisi topluma yeteri kadar mal olamamış bir neşriyat olarak kalmıştır. Dergi 1934'te yaşanan Trakya Olayları'ndan sorumlu tutulmuştur. Fakat basın-yayının ve kitle iletişim araçlarının gelişmediği bir dönemde, sadece belirli yerlerde ve belirli okuyucu kitlesine ulaşan Millî İnkılâp'ın, toplumsal bir tabanı olmadığı ve Trakya Olayları'na sebep olabilecek bir dergi olmadığı anlaşılmaktadır. Millî İnkılâp çıktığı süre zarfında Türkçülük ve Yahudi aleyhtarlığına dayalı düşünceleriyle hayat bulmuştur. Trakya Olayları'nın müsebbibi olarak görülen Millî İnkılâp, 1934 Temmuzunda yayın hayatına veda etmiştir.

EKLER

Millî İnkılâp Dergisi'nde Yahudiler İle İlgili Söylenmiş Sözler

Millet kelimesinden çıkardığım manayı size tarif edeyim. Yahudi sıfatını siz bu kelimenin başına getirebilirsiniz. Benim fikrime göre millet; tecanüsü efkâra malik müşterek düşmanlara karşı müttehit bir beşer kitlesidir. Şimdi siz bu kelimenin başına Yahudi sıfatını ilave edin, işte benim Yahudi milletinden istihraç eylediğim mana budur.

T.H.
HERLZ

Memleketi, sanatı, itikadı ne olursa olsun her Yahudi, Yahudi milletinin bir cüz'i ferdidir. Yahudiler bunu artık ilan etmek isteriz.

Müttehidi Amerika Hükümetleri Yüksek Hâkimlerinden

LOUİS BRENEDEİS

Yahudiler bir millet midir? Aşağıdaki yazılar bizzat Yahudiliğin kendi hakkında ırk, din ve tabiiyet hususunda ne düşündüğünü izah eder. Bu vesaik Yahudi olmayanların anlatmak istedikleri fikirlerden büsbütün başka bir surette tecelli eder.

Robiner Maurice
Josef (Londra)

"İsrail büyük bir millettir"

Münferit hiçbir cemaat veya hiçbir dini kavim bu namı taşımaya salâhiyettar olamaz. Yahudi milletini inkâr etmek Yahudilerin mevcudiyetini inkâr etmektir **(**İsrail bir millettir adlı kitabından).

“Arthur Levice; bazı Yahudiler Yahudiliği Katolik, Protestanlık gibi dini bir cemaat telakki ediyorlarsa hislerini ve vaziyetlerini olduğu gibi ifade etme etmiyorlar demektir. Bir Yahudi vaftiz olur ve samimi olarak Hıristiyanlığı kabul etse bile ki buna hiç lüzum yoktur. Kendisinde Yahudiliğe yabancı olan ancak pek az bir şey mevcut olacaktır. Onun kanı, ahlâk ve tabayi ve ruhi evsafı olduğu gibi kalır (Yahudiler bir millettir kitabından).

Noter Bertram B. Banas; Yahudiliğin mevcudiyetini aynen bir milletin mevcudiyetidir.

Siyonistlik, Milli Yahudi Harekâtı

Leon Simon: Yahudilerin Katolik veya Protestanlık gibi dini bir cemaat olduğuna dair yapılan mütalaalar safsatadır.

Yahudi Milleti Hakkında Tetebbüat

Profesör Graetz; Yahudi tarihi, kendilerinin hükümetlerini kaybettikten sonra dahi Milli bir karakter arz eder. Bu tarih hiçbir zaman yalnız itikat veya havra tarihi değildir.

Moses Hess: Yahudi dini her şeyden evvel Yahudi vatanperverliğidir. Meselenin halli şu hakikati ihtiva eder ki; Yahudiler yalnız bir din müntesibi olmaktan ibaret değillerdir. Onlar bir ırka mensup kardeşlerdir. Bir milletten bir Yahudi ister kendisi ister eslâfının tebdili din etmesiyle Yahudilikten çıkmaz ve daima kendi ırkına, Yahudiliğe mensuptur. [241]

[241] *Millî İnkılâp,* 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı 4, s.15.

Cevat Rifat Atilhan'ın Kitap ve Broşürleri

1. Sina Cephesinde Yahudi Casuslar
2. Dünya Nazarında Yahudilik ve Masonluk
3. Suzi Liberman
4. Masonluk Nedir?
5. İğneli Fıçı
6. Musa Dağı
7. İslâm'ı Saran Tehlike ve Siyonizm
8. Farmasonlar İslamiyet'i ve Türklüğü Yıkmak İçin Nasıl Çalıştılar
9. Türkoğlu Düşmanını Tanı
10. Gizli Devlet ve Fesat Programı
11. Masonluğun İçyüzü
12. 31 Mart Faciası
13. İslam ve Beni İsrail
14. Türk İşte Düşmanın
15. Farmasonluk İnsanlığın Kanseri
16. Tarih Boyunca İslam Hâkimiyeti ve Uğradığı Suikastlar
17. Yahudiler Dünyayı Nasıl İstila Ediyorlar
18. Medeniyetin Batışı
19. Dünya İhtilalcileri İsrail
20. İstiklâl Harbinde Sarıklı Kahramanlar
21. Menemen Hadisesinin İçyüzü
22. İttihat ve Terakkinin Suikastları
23. Anadolu'nun Çilesi
24. Anadolu Davamız
25. Antiseptisizm [Antisemitizm] Nedir?
26. Askere Din Dersleri
27. Balkan Harbini Niçin Kaybettik?
28. Balkanların Kalkınma Amilleri
29. Bir Facianın İçyüzü
30. Bizde Meşrutiyet
31. Bulgarların Muvaffakiyetleri ve Sebepleri

32. Çağ Açan Hükümdar Fatih

33. Dönmelik Nedir?

34. Dönmelerin Şimdiye Kadar Gizli Kalmış Sırları ve İbadetleri

35. Dünya Müslümanları Birliği ve Siyonizm

36. Edirne Muhasarasında Son Gün

37. Esaret Hatıraları

38. Filistin Hezimeti ve Sebepleri

39. Filistin'de Ordumuz

40. Görünmeyen Teşkilat

41. İkinci Arnavut Harekâtı

42. İsrail ve Farmason

43. Kahramanlık ve Düşmanlarımız

44. Kuvay-i İnzibatiyeciler

45. Küçük Hatıralar

46. Masonluk

47. Masonlarla Niçin Mücadele Ediyorum

48. Masonluğa Karşı Türklük ve Masonluk

49. Meçhul Kahramanlar

50. Mehmetçiğin Tarih Boyunca Oynadığı Rol

51. Meşhur Türk Masonları

52. Mister Roozvelt ve Yirmi Yedi Müşaviri

53. Mücadeleye Devam ve Türk Milliyetçiliği

54. Orduda Maneviyat

55. Orduda Mason Zabitler

56. Orduda Siyaset

57. Orta Avrupa'da ve Orta Anadolu'da Seyahat

58. Osmanlıların Tevessü Programı

59. Tanzimat ve Neticesi

60. Türklerin İslâm Âlemindeki Mevkii

61. Yemen ve Makedonya

1 Eylül 1933, I. Yıl, 6. Sayının Kapak Fotoğrafı

1 Mayıs 1934, II. Yıl, 1. Sayının Kapak Fotoğrafı

15 Mayıs 1934, II. Yıl, 2. Sayının Kapak Fotoğrafı

15 Temmuz 1934, II. Yıl, 3. Sayının Kapak Fotoğrafı

Sayı:6

CEVAT RİFAT

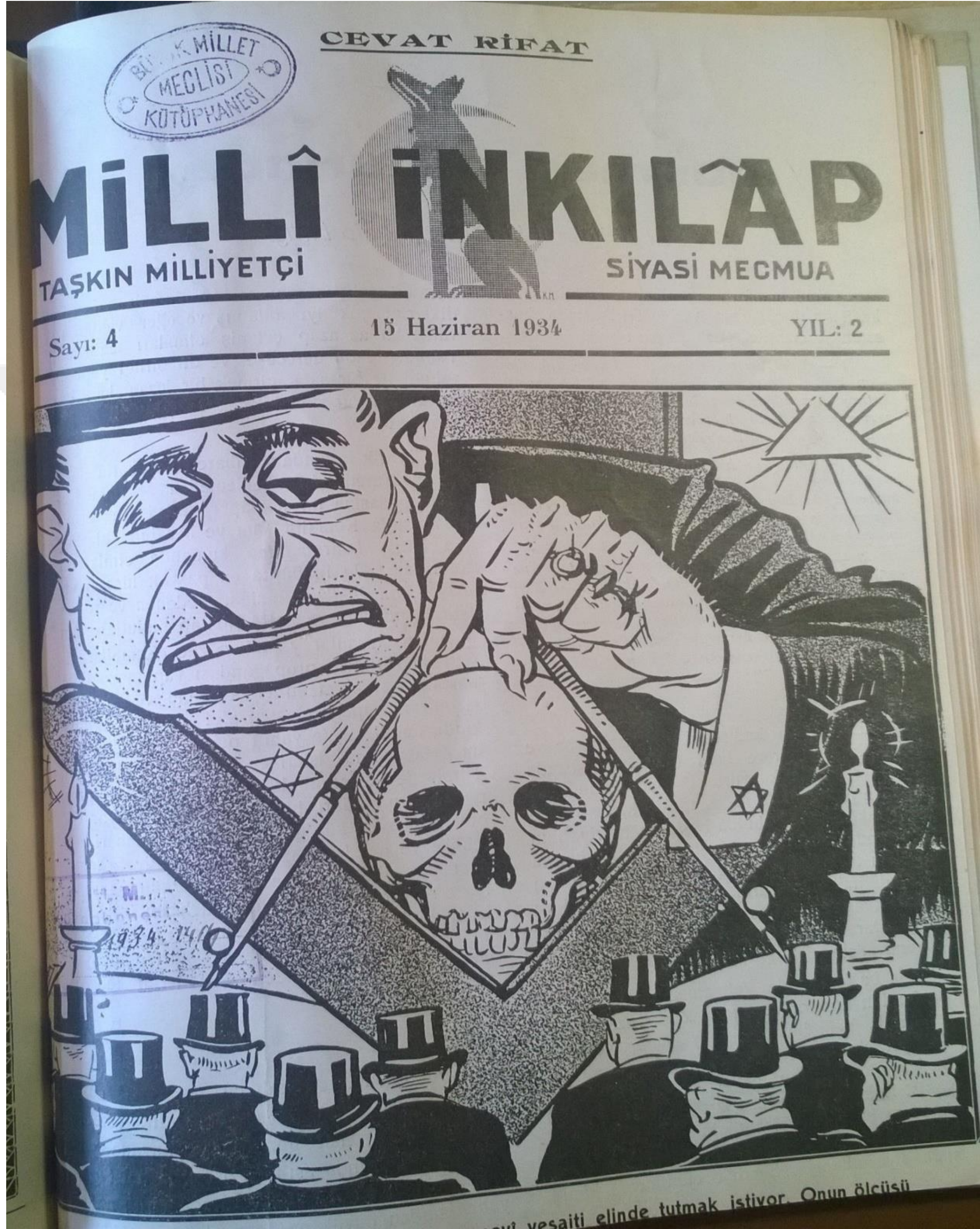
15 Temmuz 1934

MİLLÎ İNKILÂP

TAŞKIN MİLLİYETÇİ SİYASİ MECMUA

Yahudi, Beşer hayatının kâbusu ve insan cemiyetlerinin kirli bir köpüğüdür. Onun çekildiği yerlerde bahar havası altında ebedi saadetler vücut bulur.

15 Haziran 1934, II. Yıl, 4. Sayının Kapak Fotoğrafı

1 Temmuz 1934, Yıl: II, 5. Sayının Kapak Fotoğrafı

KAYNAKÇA

ARŞİVLER

ATASE

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

TİTE Arşivi

RESMİ YAYINLAR

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

SÜRELİ YAYINLAR

Akşam

Cumhuriyet

Edirne Postası

Hâkimiyet-i Milliye

Milliyet

Son Posta

Vakit

Birlik

İnkılâp Dergisi

Karagöz

Millî İnkılâp Dergisi

Tarih ve Toplum

Toplumsal Tarih

KİTAPLAR

ARSLANTAŞ, Nuh, **Yahudiler ve Türkler "Yahudi Tarihçi Eliyahu Kapsali'nin (1483-1555) Seder Eliyahu Zatu İsimli Kroniği Bağlamında Bir İnceleme,** İz Yayıncılık, İstanbul, 2013.

AYKUT, Mehmet Şeref, **Trakya Milli Mücadele Tarihi Malta Hatıratı ve Malta'da Türkler,** Alfa Yayınları, İstanbul, 2010.

BALİ, Rifat N., **Cumhuriyet Yıllarında Türk Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni 1923-1945,** İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

BALİ, Rifat N., **Trakya Olayları 1934**, Libra Yayınevi, İstanbul, 2014.

BEHMOARAS, Tez, **Bir Kimlik Arayışının Hikâyesi**, Remzi Kitabevi,

BELLİ, Mihri, **Mihri Belli Anıları I İnsanlar Tanıdım I,** Doğan Kitap, İstanbul, 2002.

BENBASSA, Esther – RUDRİGUE, Aron, **Türkiye ve Balkan Yahudileri Tarihi (14-20. Yüzyıllar)**, Çev. Ayşe Atasoy, Hazırlayan R. N. Bali, İletişim Yayınları İstanbul, 2001.

BERKES, Niyazi, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yayına Hazırlayan: Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012.

ERDAL İbrahim - ÖZGER, Yunus, **Türk Sosyal ve Siyasi Hayatında Yahudiler,** IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2011.

GALANTİ, Avram, **Türkler ve Yahudiler**, Tarihi, Siyasi Tetkik, Tan Matbaası, İstanbul, 1947.

GALANTİ, Avram, **Vatandaş Türkçe Konuş,** Hüsn-i Tabiat Matbaası, İstanbul, 1927.

GÜLER, Ali, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Azınlıklar,** Türkar, Ankara, 2007.

GÜLERYÜZ, Naim A., **Edirne Yahudileri**, Gözlem Yayınevi. İstanbul, 2014.

HAKER, Erol, **Bir Zamanlar Kırklareli'nde Yahudiler Yaşardı**, Çev: Natali Medina, Haz: Rifat N. Bali, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.

KARAÇAM, Nazif, **Efsaneden Gerçeğe Kırklareli,** Kırklareli, 1995.

KARAL, Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi, Tanzimat-ı Hayriye Devri (1839-1856),** Çağdaş Matbaacılık ve Yayıncılık, Ankara, 1999.

KARPAT, Kemal H., **Türk Demokrasi Tarihi,** Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

LEVİ, Avner, **Türkiye Cumhuriyetinde Yahudiler,** İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

NESİMİ, Abidin, **Yılların İçinden**, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1977.

OKUTAN, Çağatay, **Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009.

ONUR, Oral, **1492'den Günümüze Edirne Yahudi Cemaati**, Yeni Zamanlar Dağıtım, İstanbul, 2005.

PINAR, Mehmet, **Tek Parti Döneminde Trakya'da Siyasi Hayat ve Yahudiler (1930-1934),** Grafiker Yayınları, Ankara, 2016.

ROZEN, Mınna, **İstanbul Yahudi Cemaatinin Tarihi (1453-1566),** Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.

SHAW, Stanford J., **Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler,** Kapı Yayınları, İstanbul, 2008.

SOYKAN, Mehmet, **Cevat Rıfat Atilhan'a Yahudiler Neden Saldırıyor?**, HTS Yayıncılık, İstanbul, 2010.

ŞAKİR, Ziya, **Türkiye Yahudileri**, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2011.

TANÖR, Bülent, **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri,** Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2014.

TUNAYA, Tarık Zafer, **Türkiye'de Siyasal Partiler "İkinci Meşrutiyet Dönemi",** Cilt:1, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988.

YALÇIN, Durmuş, Vd., **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2012.

ZÜRCHER, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi,** İletişim Yayınları, İstanbul 2000.

MAKALELER

AKTAR, Ayhan, "Trakya Yahudi Olaylarını Doğru Yorumlamak*",* ***Tarih ve Toplum,*** Cilt:26, Sayı:154, Ekim 1996, s.48-49.

ASIM, Mehmet, "Türkiye'de Yahudi Düşmanlığı Var Mıdır?" ***Vakit***, 20 Mayıs 1934.

ASIM, Mehmet, "Türkiye Yahudileri Türk Olduklarını Unuttular Mı?", ***Vakit,*** 2 Haziran 1934.

ASIM, Mehmet, "Trakya Hadiseleri", ***Vakit,*** 9 Temmuz 1934.

ATICI KÖKTAŞ Nilgün - BÜYÜKBAŞ, Hakkı, “Lozan Antlaşması, Dini Azınlıklar ve Dış İlişkiler Boyutu”, ***Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,*** Cilt:2, Sayı:3, Ardahan, 2016, s.2-4-7-9-10.

ATİLHAN, Cevat Rifat, “Antisemitizm-I”, ***İnkılâp,*** 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.2

ATİLHAN, Cevat Rifat, “L’antisemitisme II”, ***İnkılâp,*** 1 Temmuz 1933, Yıl: I, Sayı:4, s.2.

ATİLHAN, Cevat Rifat, “Bir Yahudi Müdafii”, ***İnkılâp,*** 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.4-5.

ATSIZ, Hüseyin Nihal, “Musa’nın Necip (!) Evlatları İyi Bilsinler Ki”, ***Millî İnkılâp,*** 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı: 4, s.9.

BAKIEZER, Güven, “Nihal Atsız”, ***Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce, “Milliyetçilik”,*** Cilt:4, İstanbul, 2008, s.352-353.

BALİ, Rifat N., “1930 Yılı Belediye Seçimleri ve Serbest Fırka’nın Azınlık Adayları”, ***Tarih ve Toplum Dergisi***, İletişim Yayınları, Sayı:267, Kasım 1997, s.25.

BALİ, Rifat N., “Trakya Olayları-I”, ***Tarih ve Toplum,*** Cilt 31, Sayı:186, Haziran 1999, s.48-50.

BALİ, Rifat N., “Trakya Olayları II”, ***Tarih ve Toplum,*** Cilt: 32, Sayı:187, Temmuz 1999, s.42.

BALİ, Rifat N., “Türk Antisemitizmi”, ***Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Muhafazakârlık*** Cilt:5, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s.404-405-406-407.

BOWEN, Wayne, “Türkiye ve İkinci Dünya Savaşı: "Taraflı Fakat Savaşmayan Ülke", ***Türkler Ansiklopedisi***, Cilt:16,Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.1498.

BOZKURT, Celil, “Yahudi Aleyhtarı Bir Derginin Değerlendirilmesi: Millî İnkılâp ve Kamuoyundaki Yankıları”, ***Tarih Dergisi***, Sayı: 53, İstanbul, 2012, s.189-199.

BOZKURT, Gülnihal, “Osmanlı-Yahudi İlişkilerine Genel Bir Bakış”, ***Belleten,*** Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt: LVII, Sayı:219 Ankara, 1993, s.540-541-542-543-544.

BOZKURT, Gülnihal, “Türk Hukuk Tarihinde Azınlıklar”, ***Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,*** Cilt:44, Sayı 1, Ankara, 1995, s.50.

CREUTZ, W. “Beni İsrail Hükemasının Protokollerine Ait İfşaat”, ***Millî İnkılâp,*** 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.13-14.10

ÇOLAK, Melek, “Milas Yahudileri ve Eğitim: Talmud Tora'dan Alliance Israelite Universelle'e (1851-1934)”, ***Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,*** Cilt: 21 Sayı: 1, Ankara, 2004, s.233-234.

DEMİRAĞ, Yelda, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Yaşayan Azınlıkların Sosyal ve Ekonomik Durumları”, ***OTAM (Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi),*** Sayı:13, Ankara, 2002, s.18-19.

DOĞAN, İsmail, “Tanzimat Döneminde Azınlıklar Eğitimi ve Bazı Tespitler”, ***Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,*** Cilt: 24, Sayı:2, Ankara, 1991, s.461.

DUMAN, İlker Hasan, “Azınlık Hakları ve Lozan Antlaşması”, ***Türkiye Barolar Birliği Dergisi,*** Sayı:57, Ankara, 2005, s.314.

DÜZGÜN, Mücahit, “Cumhuriyet’in İlanından İsrail’in Kuruluşuna Kadar Türkiye’deki Yahudiler”, ***Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlke ve İnkılâpları Enstitüsü Dergisi,*** Cilt:3, Sayı: 9-10, İzmir, 2000, s.65-68-71.

ERCAN, Yavuz, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Gayrimüslimlerin Giyim, Mesken ve Davranış Hukuku”, ***OTAM, (Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi),*** Sayı:1, Ankara, 1990, s.119.

ERCAN, Yavuz, “Türkiye’de Azınlık Sorununun Kökeni (Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Gayrimüslimler)”, ***OTAM, (Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi),*** Sayı:20, Ankara, 2006, s.2-3.

FORD, Hanry, “Beynelmilel Yahudi”, ***Millî İnkılâp,*** 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.8-9.

FORD, Hanry, “Beynelmilel Yahudi – II”, ***Millî İnkılâp,*** 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.10-11.

FRİÇ, Theodor , “Yahudiliğin Hakiki Mahiyeti - I”, ***Millî İnkılâp,*** 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.10-14.

GEDİKLİ BERBER, Şarika, “Osmanlı’dan Cumhuriyete Geçişte Yahudilerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne Uyum Süreci: (Moiz Kohen Örneği)”, ***Turkish Studies,*** Volume 7/2, Ankara, 2012, s.1780-1784-1790.

GEMİCİ, Nurettin, “Bir Germanofil Olarak Moiz Kohen’in veya Kendi İsimlendirmesiyle Tekin Alp’in Alman Hayranlığı”, ***Turkish Studies,*** Volume 4/8, Ankara, 2009, s.1258.

HALICI, Şaduman, “Vagon Li Olayı: Türkçeye Yapılan Hakarete Basının ve Gençliğin Tepkisi”, ***İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi***, Yıl:6, Sayı:11, İstanbul, 2007, s.64-68.

HİLMİ, Cahit, “Varda Efendiler”, ***Millî İnkılâp,*** 15 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:2, s.16.

KEMAL, Ragıp, “Köylüyü Bezirgânların Elinden Kurtarmalı”, ***Vakit***, 6 Mayıs 1934.

KODAMAN, Bayram - İPEK, Nedim, “Yahudilerin Filistin’e Yerleştirilmeleriyle İlgili Olarak II. Abdülhamid’e 1879’da Sunulan Lâyiha”, ***Belleten,*** Türk Tarih Kurumu Basımevi, Cilt: LVII, Sayı:219 Ankara, 1993, s.565.

KOLOĞLU, Orhan, “Ahmet Mithat ve Tercüman-ı Hakikat'te Yahudi Sorunu”, ***Osmanlı Araştırmaları XIII,*** İstanbul, 1993, s.21.

KÜÇÜK, Cevdet, “Osmanlı İmparatorluğu’nda "Millet Sistemi" ve Tanzimat”, Editörler: Halil İnalcık-Mehmet Seyitdanoğlu**,** ***Tanzimat Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu***, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2006.

LEMİ, Osman oğlu, “Almanya’dan Alınacak Dersler”, ***İnkılâp***, 1 Mayıs 1933, Yıl: I, Sayı:2, s.2-3.

LEMİ, Osman oğlu, “Yahudilikte Kabile Hayatı”, ***İnkılâp***, 1 Haziran 1933, Yıl: I, Sayı:3, s.14-15.

LEVİ, Avner, “1934 Trakya Yahudileri Olayı “Alınamayan Ders”, ***Tarih ve Toplum,*** Cilt: 26, Sayı:151, Temmuz 1996, s.14.

LEVİ, Avner, “Kahire’de Gazetecilik Yılları ve Avram Galanti”, ***Tarih ve Toplum,*** Cilt:26, Sayı:153, Eylül 1996, s.13.

NADİ, Yunus “Trakya’da Musevilere Yapılan Hareket”, ***Cumhuriyet***, 16 Temmuz 1934.

NERMİ, Mustafa, “Hakikat İlerliyor, Artık Onu Hiçbir Kuvvet Durduramayacaktır” ***Millî İnkılâp,*** 15 Haziran 1934, Yıl: II, Sayı: 4, s.6-8.

ORAN, Baskın, “Lozan'ın "Azınlıkların Korunması" Bölümünü Yeniden Okurken”, ***Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi,*** Cilt:49, Sayı:3, Ankara, 1994, s.283-285.

ORHON, Orhon Seyfi, “Yahudi Vatandaşlar”, ***Toplumsal Tarih,*** Sayı:34, Ekim 1996, s.20.

PEKESEN, Berna, “Umumî Müfettiş İbrahim Tali Gören Müfettişlik İcraatları ve 1934 Trakya Teftiş Gezisi Raporu”, ***Tarih ve Toplum,*** Yeni Yaklaşımlar, Sayı 7, Bahar-Yaz 2008, s.149-154.

SCHICK, Irvın, Cemil, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Yahudiler”, ***Tarih ve Toplum,*** Sayı 43, Temmuz 1987, s.53.

SONYEL, Salâhi R., “Osmanlı İmparatorluğu’nun Sonu Kurtuluş Savaşı ve Museviler”, ***Osmanlı Araştırmaları XIII,*** İstanbul, 1993, 1-3.

ŞEREF Bey, “Edirne Musevi Gençliği”, ***Millî Gazete,*** 14 Eylül 1933

ŞİMŞEK, Halil, “Çanakkale Bağlamında 1934 Trakya Yahudi Olayları”, ***Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi****,* Yıl: 5, Sayı 9, Ankara, 2009, s.138-142-144.

TOPRAK, Zafer, “1934 Trakya Olaylarında Hükümetin ve CHF’nin Sorumluluğu”, ***Toplumsal Tarih,*** Cilt:26, Sayı:54, Ekim 1996, s.19.

VEDAT, Reşat , “Yarım Kan”, ***Millî İnkılâp,*** 1 Mayıs 1934, Yıl: II, Sayı:1, s.6-7.

TEZLER

BOZKURT, Celil, ***Eserleri ve Fikirleri İle Cevat Rifat Atilhan,*** T.C. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarihi Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi) İstanbul, 2011.

ÇAY, Mustafa Murat, ***Cevat Rifat Atilhan -Askerî, Siyasî ve Fikrî Yönleriyle-*** T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Konya, 2013.